Interviu cu premierul VICTOR CIORBEA

Nr. 23 (381), 10–16 iunie 1997

22

ANUL VIII

pag. 10–11

UN PROGRAM DE GUVERNARE AMBIŢIOS

Am mai susţinut şi cu alt prilej că una dintre problemele serioase ale democraţiei româneşti de după 1996 este inexistenţa unei autentice opoziţii democratice. Firește, opoziţie ca atare avem din belşug: PDSR, PUNR şi PRM nu au pierdut nici o ocazie de a critica noua majoritate, cabinetul Ciorbea şi reforma iniţiată de acesta. Dar am avut mereu de-a face mai mult cu vociferări isterice, cu contestări vehemente şi totale decît cu un discurs critic în adevăratul sens al cuvîntului.

Astfel, guvernul Ciorbea a fost învinuit, în trombă, de distrugerea nivelului de trai, de a fi determinat inflaţie, şomaj, de a fi violat drepturile omului, de a avea tendinţe autoritare şi revanşarde, de a periclita unitatea statului, de a ceda teritorii româneşti, de a accepta dictatul FMI. Opoziţia, condusă de PDSR, a depus, săptămîni la rînd, în Parlament moţiune simplă după moţiune simplă, pentru a se pregăti să încheie sesiunea parlamentară cu două moţiuni de cenzură. Dar poate lucrul cel mai semnificativ pentru comportamentul politic al opoziţiei, şi mai ales al PDSR, l-a constituit boicotarea ceremoniei de semnare a tratatului cu Ucraina. Dacă anul trecut întreaga opoziţie de atunci participa, la Timişoara, la semnarea tratatului cu Ungaria, iată că acum, încercînd cu ostentaţie să joace cartea unui naţionalism şi a unui revizionism fără fisuri, PDSR, conducătorul opoziţiei actuale, pare să fi devenit, prin absenţa sa de la Neptun, prizonierul aliaţilor extremişti, PRM şi PUNR. El pare astfel a fi renunţat chiar şi la aparenţa de „europenism" pe care se străduise, cu destule eforturi, să şi-o confecţioneze pe timpul guvernării sale.

Încremenit, aşadar, în contestaţie radicală, incapabil să se analizeze autocritic şi să tragă cu adevărat consecinţele pierderii alegerilor, izolat în continuare de mişcarea socialistă şi social-democrată internaţională, PDSR pare să fi intrat într-o fundătură, trăgînd după el, în acelaşi loc, şi perspectiva reconstituirii unei opoziţii democratice, responsabile, capabilă să ofere *alternative de reformă*, şi nu doar *alternative la reformă*. Sau, cel puţin, aşa păreau a sta lucrurile pînă la recenta mică rebeliune a grupului lui Iosif Boda.

ANDREI CORNEA

Ştafeta

Incontestabil, se întîmplă acum totuşi ceva în PDSR. Şi cred că acest „ceva" e mai mult decît o luptă pentru întîietate în partid, mai mult decît o competiţie pentru fotoliul lui Adrian Năstase sau al lui Ion Iliescu. Ca dovadă: după criticile aspre adresate de Iosif Boda, fostul director de campanie al lui Ion Iliescu, lui Adrian Năstase, după constituirea unui grup rebel în partid din care, alături de d-l Boda, mai fac parte cel puţin Mircea Coşea şi Teodor Meleşcanu, a urmat, vineri, discursul d-lui Coşea cu ocazia discutării moţiunii de cenzură. A fost singurul discurs interesant şi neaşteptat totodată din interminabilul şir al unor cuvîntări sterile. D-l Mircea Coşea a fost de acord că planul reformei este bun şi că guvernul se bucură de mai mare credibilitate internă şi externă decît oricare alt guvern postrevoluţionar. A cerut doar ca această credibilitate să nu fie irosită printr-o aplicare greşită sau incompetentă a programului. Critica sa a semănat astfel foarte mult cu a celor care le reproşează premierului şi cabinetului său nu prea multă reformă, precum grosul opoziţiei, ci prea puţină ori, mai exact, tergiversarea unor măsuri necesare de restructurare a întreprinderilor neproductive.

Discursul d-lui Mircea Coşea a fost bine primit de premier şi de majoritate, dar, cum era şi de aşteptat, rău de d-l Adrian Năstase. După cum şi criticile d-lui Iosif Boda fuseseră, cu cîteva zile mai înainte, respinse cu indignare de către d-l Ion Iliescu.

Peste cîteva săptămîni va avea loc Conferinţa naţională a PDSR şi vom afla dacă această mică revoltă a fost un început sau doar un episod izolat. Chestiunea e crucială: cît timp va fi condus de Adrian Năstase şi Ion Iliescu, PDSR va rămîne un partid postcomunist, dacă nu neocomunist camuflat, incapabil să vrea cu adevărat reforma. Or, pentru România este esenţial ca reforma, şi nu doar a economiei, dar cea a întregii societăţi, *să nu fie asociată unui singur guvern, unui singur preşedinte sau chiar unei singure majorităţi*. Stabilitatea şi continuitatea reformei pot fi asigurate, precum în Polonia sau Ungaria, numai dacă iniţiativa este periodic predată, precum o ştafetă, succesivelor guverne şi majorităţi. Alternanţa la putere devine astfel, în astfel de ţări, nu modalitatea de a schimba democratic politicile fundamentale, ci dimpotrivă, modalitatea, de asemenea democratică, de a *nu* le schimba, sacrificînd în schimb pentru defularea resentimentului popular guverne şi majorităţi.

Va putea, în viitor, participa şi PDSR (sau o parte a sa) la această ştafetă a reformei? Mai mult: va exista o ştafetă a reformei în România în stare să garanteze modernizarea ţării împotriva frustrărilor populaţiei? Poate că răspunsul îl vom afla în curînd.

REFORMA ÎN INDUSTRIE

pag. 8–9

IMGB şi ELECTROTEHNICA

H.-R. PATAPIEVICI

BUCUREŞTIUL MEU

pag. 15

REPLICI LA CAZUL GOMA

pag. 7

ION VIANU
GABRIEL ANDREESCU
MIRA MOSCOVICI

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 20 pagini ● 1.000 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Dragă redacţie,

Sincer să fiu, pînă în prezent, nu am citit niciodată publicaţia dumneavoastră. Cred că ar fi bine să vă spun şi de ce: pentru că, pur şi simplu, nu-mi place aspectul său. Este nesuferită (ca aspect), şi cînd scoţi banii din buzunar, în faţa tarabelor cu ziare, sînt altele care te atrag mai mult. *„22"* are un format mic şi articole lungi, încă de pe prima pagină, ceea ce nu-i prea indicat în secolul vitezei. În sfîrşit!

Am cumpărat nr. 19 (şi 20), din pricina recomandării de pe prima pagină: „Cazul Goma". Am citit-o apoi toată cu mult interes, deoarece mi s-a părut interesantă, cu mare putere de penetraţie. În prezent încerc să o recomand colegilor de serviciu, care, în majoritate, o resping, probabil şi din cauza nepotrivirii culorilor folosite: bleu şi negru. (Încercaţi poze color.)

Avînd în vedere marea putere de analiză a ziariştilor de la *„22"* şi seriozitatea deosebită cu care abordaţi problemele, cît şi faptul că, după cît mi-am dat seama, este foarte citită în mediul intelectual, îmi permit să vă dau o sugestie.

Sper să fiu înţeles bine, eu făcînd parte din categoria celor „proşti dar mulţi". În plus chestiunea în cauză nu a fost abordată (nu am văzut eu) de nici o publicaţie.

Despre ce este vorba?

Este vorba despre harababura care există în învăţămîntul românesc, în general, şi în cel primar în special. Care-cum-se-trezeşte face cursuri, culegeri de probleme, caiete (Coresi), manuale, abecedare, cărţi de colorat etc. Ce mai contează principiile pedagogice, cînd iese banul! Auziţi şi dumneavoastră: carte de matematică de clasa I făcută de profesor universitar!!! Se forţează foarte mult nota, sînt probleme în clasele a II-a, a III-a, pe care nu le înţeleg nici învăţătoarele. La citire (cl. I) copiii lucrează cu ortograme pe care de-abia le stăpîneşte un elev după terminarea liceului. Vă întreb şi eu, în prostia mea: pentru trei dobitoci care merg la olimpiadele internaţionale, care şi aşa părăsesc apoi ţara, merită să sacrifici toţi copiii ţării?

În ceea ce priveşte „cazul Goma", o fi sau nu o fi un caz, vă rog să-i transmiteţi doamnei Bianca Balotă că eu, simplu cititor, văd, în timp, cum va arăta „Istoria limbii şi literaturii române", peste cinci mii de ani.

Ea începe aşa:

Torna, torna fratre – Ienăchiţă Văcărescu – Mihai Eminescu (proză) – Fănuş Neagu – Paul Goma (***Ostinato***)...

În rest – variaţiuni pe aceeaşi temă!

Cu stimă şi deosebit respect,

Röde Orm

Braşov, 28 mai 1997

P.S. Cînd voi avea bani mulţi, mă voi abona la acest adevărat ziar.

Către redacţia „22",

Urmăresc cu deosebit interes articolele d-lui Gabriel Andreescu şi-mi amintesc de anii grei ai comunismului, cînd, cu un curaj ieşit din comun, critica acţiunile aberante ale lui Ceauşescu, dîndu-ne speranţe nouă, celor mulţi, care nu mai aveam decît curajul să şoptim pe la colţuri bancuri şi critici la adresa dictatorului; nu pot uita textele trimise spre difuzare postului de radio Europa Liberă, punîndu-şi astfel libertatea, dacă nu şi viaţa, în pericol.

După 1989, s-a angajat tot aşa de militant în problematica respectării drepturilor omului, dînsul fiind de altfel şi preşedintele comitetului Helsinki.

A dat dovadă de luciditate, simţ politic şi, din nou, curaj în analiza încheierii tratatelor de pace cu Ungaria, Ucraina şi Moldova, trecînd, îmi închipui, nu uşor peste sensibilităţile noastre dureroase la amintirea raptului teritorial din Răsăritul ţării; analiza corectă ne arăta însă că, prin semnarea tratatului de la Helsinki, România s-a angajat să respecte graniţele stabilite prin tratatul de pace din 1947, deşi atunci Ucraina nu era un stat suveran.

Mărturisesc că în problema maghiară, deşi am avut multe îndoieli, visurile mele cele mai optimiste întrevedeau o coabitare prietenească, chiar mai mult, cu cetăţenii români de naţionalitate maghiară, precum şi cu vecinii noştri din Apus; această atitudine reprezintă singura alternativă de convieţuire cu acest popor trufaş şi orgolios, dar atît de talentat, cu care trăim în aceeaşi ţară; sper că Domnul ne va ajuta să intrăm împreună în Europa, şi atunci nu va mai exista un contencios româno-maghiar.

Pe aceeaşi linie, a respectării drepturilor, omului se înscrie şi punctul său de vedere în problematica drepturilor homosexualilor, care corespunde celui al Consiliului Europei; mărturisesc că privesc cu multă reticenţă această luare de poziţie într-o problematică pe care o consider o aberaţie comportamentală, care, cu unele excepţii, justificate din punct de vedere „patologic", reprezintă mai mult o atitudine anticonformistă.

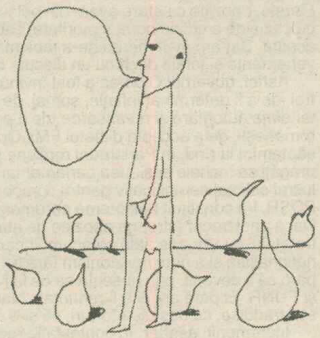

Aş dori ca d-l Gabriel Andreescu să se implice cu acelaşi curaj, corectitudine şi responsabilitate şi în problematica respectării altor drepturi ale omului care au fost încălcate cu cinism şi brutalitate de către fostele orînduiri comuniste şi de urmaşii acestora, pseudosocialişti; este vorba de *dreptul de proprietate*, consfinţit de art. 1 al primului protocol de la Paris, din 1952, ca şi art. 8 al *Convenţiei pentru protecţia drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale* – Roma 1950 –, precum şi de *Declaraţia drepturilor omului*, votată în 1948 de către Adunarea Generală ONU şi la care, în 1949, fostul guvern comunist a aderat.

Legea 112/1995 cu privire la reglementarea situaţiei juridice a unor imobile trecute în proprietatea statului reprezintă un monument de ipocrizie comunistă; prin această lege se asigurau „despăgubiri" numai pentru anumite categorii de cetăţeni, despăgubiri a căror valoare se situează mult sub valoarea reală – de piaţă – a imobilelor confiscate; de asemenea *Legea 18*/1991 constituie o încălcare flagrantă a drepturilor omului asupra proprietăţii pămînturilor şi pădurilor, în ciuda unor angajamente recente pe care guvernul postcomunist şi le-a asumat.

Observ însă că marea majoritate a ziariştilor români nici nu ridică această problemă, iar politicienii respectă o adevărată lege a tăcerii faţă de acest subiect; se emit idei, uneori acestea se susţin destul de timid, în cercuri închise, de parcă ar fi vorba de lucruri nedemne de discutat şi susţinut: *„avem alte treburi, mai presante, decît restituirea proprietăţilor"*; şi, iată că sîntem în situaţia cînd urmaşii comuniştilor, conduşi de Iliescu, în frenezia luptei de clasă pe care o continuă, susţin şi acum, la finele veacului XX, că exproprierile sînt legale, chiar dacă, cu mult cinism, *Legea 112* era numită *legea reglementării situaţiei unor imobile abuziv trecute în patrimoniul statului.*

A venit vremea suspendării monitorizării României de către Consiliul Europei, iar printre condiţiile puse pentru ridicarea definitivă a monitorizării sînt şi acelea prin care se cere restituirea *in integrum* a proprietăţilor abuziv preluate de către comunişti; spre ruşinea noastră, numai la noi şi în Rusia nu s-a reglementat această situaţie.

Aş solicita d-lui Andreescu, preşedintele Comitetului Helsinki, ca vechi disident anticomunist şi ca apărător al drepturilor omului, ca în viitor să se implice şi în această problematică şi să ceară rezolvarea conform *Cartei drepturilor omului* a încălcării drepturilor la proprietate prin confiscarea **imobilelor, a terenurilor agricole, păduri, ateliere, fabrici** etc. Acestea nu pot fi restituite porţionate în felii minuscule, ci *in integrum*, deoarece statul român este sărac şi nu-şi poate permite plata unor despăgubiri la valoarea reală a bunurilor furate de către comunişti, mai ales acum, cînd problema privatizării schimbă proprietatea foştilor proprietari, din cea gestionată de stat – în principiu returnabilă – în vînzarea către particulari a acestora, care ar avea un statut ireversibil.

Un stat care se bazează pe furtul proprietăţii este un stat bolnav, ce nu poate emite pretenţii de legitimitate şi supravieţuire în situaţia în care unul din principiile de bază ale legalităţii lui (respectarea şi garantarea proprietăţii) nu este aplicat cu rigurozitate.

Un stat care îşi însuşeşte principiul absurd că protecţia chiriaşilor se poate asigura numai prin vînzarea către aceştia a imobilelor în care locuiesc este neviabil şi nu poate oferi cetăţenilor săi garantarea respectării proprietăţii; închipuiţi-vă, dacă ar fi posibil, că în SUA sau în orice stat din Europa Occidentală, unde de altfel aspirăm să fim primiţi, s-ar putea vota o astfel de lege ce ar legitima furtul de proprietate. Un astfel de stat are toţi şorţii să devină anarhic, neviabil, este oricînd în primejdie să se transforme într-o societate centrifugă, totalitaristă, în care nu se mai respectă legile de convieţuire între oameni, respectate de milenii. Astfel se poate produce pulverizarea societăţii ai cărei membri dezorientaţi şi lipsiţi de simţul de respect al dreptului altuia pot fi manipulaţi malefic.

Salut cu respect lăudabilul şi curajosul apel al d-nei Tia Şerbănescu din *„22"*, în care cu curaj şi argumente de mult bun-simţ a arătat că adevăraţii beneficiari ai reîncălzitului principiu al luptei de clasă sînt foştii nomenclaturişti comunişti care au mijloacele materiale ce le-ar permite să cumpere pămînturile, fabricile şi imobilele naţionalizate.

Apelul publicat de către sindicaliştii silvicultori în numărul din 1 Mai în ziarul *România liberă* ar putea fi considerat un început de percepţie lucidă a realităţii în care interesele lucrătorilor şi ale proprietarilor de drept pot fi armonizate; pentru aceasta este nevoie de iniţiativă legislativă de bună-credinţă, corectă, pentru repararea nedreptăţilor comise de regimurile comuniste.

O campanie în presa scrisă şi audiovizuală dusă de publicişti ce nu-s afectaţi de morbul comunist, care nu se tem că-şi vor pierde cititorii, dacă-i sfătuiesc să gîndească normal şi „european" în problema respectării dreptului la proprietate, ar fi una din acţiunile ce ar putea contribui benefic la însănătoşirea societăţii în care trăim şi care este încă „bolnavă" de unele nostalgii comuniste.

Dr.Fl. Bălănescu

26 mai, Bucureşti

Vara a apărut în prag fără să bată la uşă. (...)

Dar, stupoare! din nou probleme. Aceeaşi prindere pe picior greşit (...) ce caracterizează fiecare schimbare de anotimp ne încearcă şi de această dată. La fel cum iarna ne surprinde an de an, venind prea devreme şi prea hotărîtă pe fapte mari.

Ne-a găsit cu ogoarele neamenajate. (...) A găsit şoselele, străzile, aleile, potecile dotate cu diforme, hîde concavităţi, coşmar în noaptea conducătorilor auto şi a primarilor cu bun-simţ. Ne ameninţă cu seceta, cu spectrul şomajului, cu neintrarea în NATO, cu ineficienţa turismului. O plimbare pe malul Mării Negre (...) m-a făcut să mă simt ca o membrană firavă ce despică în două un mic univers ce ar trebui să rămînă nedivizat. De o parte marea cea magică. (...) De cealaltă, imaginea unei staţiuni, Mamaia, aflată parcă la anii senilităţii.

Deşi este practic de o lună de zile vară, hotelurile arată ca la un sfîrşit de sezon. Ca în epilogurile de septembrie de pe vremea adolescenţei mele, cînd se ieftinea berea. (...) Hotelurile, restaurantele, anexele de pe plajă se închideau pe rînd. Mobilierul era grupat sau mutat în depozite. Personalul de deservire se răspîndea pe la locurile de unde fusese detaşat. Se lăsau zăbrele, se închideau lacăte grele. Apăreau sigiliile şi regretele. (...)

Acţiunile în sens invers ar fi trebuit demarate deja. Staţiunea pare un uriaş adormit, avînd în puţinele hoteluri deschise pe toată durata anului şi în cîteva terase în curs de reamenajare singurii senzori neamorţiţi. Nici un indiciu că sezonul estival '97 va fi unul de excepţie, nici o şansă ca turismul românesc să înregistreze prima victorie postrevoluţionară aici, pe litoral. Toate aparenţele lasă să se înţeleagă că, la fel ca în ultimii ani, amatorismul şi improvizaţia vor face carieră. Preţurile vor fi foarte mari, serviciile sub orice critică (cu mici excepţii). Totul pe un fond de sărăcie, mizerie, indiferenţă...

Şi totuşi mai sper şi aştept. Caut peste tot semnele revirimentului, ascunse poate simţurilor mele. Sînt multe de făcut. Domnule ministru al turismului, domnule primar, oameni buni, haideţi să redăm vecinătăţilor mării frumuseţea pe care aceasta o merită, de care avem cu toţii atîta nevoie. (...)

Sorin Petrescu, inginer

Constanţa, 28 mai 1997

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ILIE ŞERBĂNESCU

Pregătiri post-iulie

Guvernul Ciorbea s-a decis *in extremis* să-şi asume răspunderea pentru întregul program de reformă care include măsurile convenite în cadrul acordurilor încheiate cu Fondul Monetar Internaţional şi Banca Mondială. În acest fel, guvernul Ciorbea cîştigă ceva timp, cel puţin în ce priveşte aprobarea implicită a acordurilor cu FMI şi Banca Mondială – o părticică din timpul irosit, de la începerea mandatului, în ezitări şi mai ales în sterilele negocieri pentru împărţirea structurilor de putere între forţele participante la guvernare.

Totodată, Executivul evită astfel recurgerea – devenită deja jenantă prin exagerare – la ordonanţele guvernamentale în locul legilor pentru reglementarea unor aspecte legislative de primă însemnătate pe calea reformei. Căci trebuie să recunoaştem că executivul Văcăroiu – care şi el a apelat îndeosebi la ordonanţe pentru principalele reglementări care implicau aspecte financiare – a fost un biet copilaş în materie, faţă de guvernul Ciorbea. În sfîrşit, avînd în vedere problemele procedurale implicate de asumarea răspunderii guvernamentale, aceasta semnifică, în contextul dat, că guvernul Ciorbea cere indirect un vot de încredere, întrucît, în cazul votării unei moţiuni de cenzură împotriva acestei asumări, urmează demisia Cabinetului.

De ce avea însă nevoie Guvernul, chiar şi indirect, de un vot de încredere, rămîne un semn de întrebare. Interpretarea că a dorit astfel să demonetizeze demersul PDSR, prin care fostul partid la putere cerea actualelor forţe politice la guvernare să dea seamă pentru faptul că nu şi-ar fi respectat promisiunile electorale, nu prea rezistă. Un asemenea demers poate produce mai mult zîmbete decît reale îngrijorări actualei majorităţi parlamentare. Este desigur dreptul PDSR de a cere socoteală celor de la putere şi, ca partid de opoziţie, nu putea lăsa să-i scape prilejul de a încerca să cîştige din aceasta capital politic. Demersul ar fi fost chiar nimerit dacă de cerut socoteală s-ar fi cerut pentru ce face guvernarea actuală, dacă eventual, potrivit PDSR, aceasta nu ar face bine ceea ce face pentru ţară. Dar PDSR s-a apucat de fapt să tragă la răspundere o parte din actuala coaliţie guvernamentală – şi anume CDR – pentru că nu şi-ar fi respectat promisiunile electorale. Hai să fim serioşi! Asta-i treaba CDR faţă de alegătorii ei şi, mai mult decît o conotaţie propagandistică, n-are nici o legătură cu PDSR.

Contractul cu România al CDR era destul de clar de la început mai mult o floare în glastră decît o politică economică posibilă prin resursele de care se dispunea. Şi aceasta o ştiau cel mai bine chiar cei care au votat cu CDR. Şi au votat mai mulţi cu CDR nu pentru că această formaţiune i-a păcălit cumva cu floarea albastră a Contractului cu România (aşa cum sugerează PDSR), ci mai degrabă pentru că tot mai mulţi se săturaseră de PDSR. Şi nu dintr-un alt motiv decît din acela că cei trei trandafiri pedeseriştii se ofiliseră rău în glastră, întrucît PDSR-ul încremenise lucrurile într-un imobilism de la care nu se mai putea aştepta absolut nimic. Şi dacă electoratul va penaliza cumva CDR-ul, o va face nu pentru că nu-şi va fi îndeplinit Contractul cu România, ci pentru că nu va fi făcut, din motive obiective sau subiective, ceea ce populaţia îşi dorea. Şi va vota eventual împotriva CDR doar dacă va avea şi pentru cine spune „da", ca alternativă.

Mult mai probabil este astfel că guvernul Ciorbea a cerut indirect un vot de încredere nu pentru a-şi dovedi credibilitatea faţă de opoziţie, ci, dimpotrivă, pentru a proba solidaritatea propriilor partide susţinătoare.

De altfel, ceea ce cunoştea oricine, dar mocnea sub veşmintele armoniei, a izbucnit în ultimele zile, tocmai după ce premierul Ciorbea, se pare fără consultarea PD-ului, s-a decis în legătură cu asumarea răspunderii guvernamentale: diferenţele de poziţie şi chiar înfruntările între PNŢCD şi PD au ajuns publice şi se dovedeşte a fi foarte acute. Incriminările şi săgeţile reciproc aruncate între cele două partide au fost foarte ascuţite. Şi, culmea, de fiecare parte acuzele vizează întîrzierea şi împiedicarea reformei, că nu se mai ştie cine împiedică de fapt reforma, cert fiind doar faptul că aceasta cam stagnează.

Realitatea este că guvernarea actuală a jucat totul pe o carte: aderarea la NATO. Şi într-un fel este lăudabil. România nu prea are alternative şi, dacă decizia va fi „nu", va trebui să nu aibă nimic a-şi reproşa, devenind clar că va fi astfel nu din cauza ei, ci din cauza occidentalilor, cărora de fapt le aparţine decizia. Nu ştim deocamdată care va fi decizia NATO de la Madrid. Dar şansele unui „da" nu sînt foarte mari. Împotrivă – în formule mai mult sau mai puţin disimulate – se menţin Statele Unite şi Germania, nu întîmplător singurele care, prin statura lor, au poate înţelegeri secrete cu Rusia asupra noilor demarcaţii: America probabil în cadrul acordurilor la nivel geostrategic mondial, Germania probabil în contextul reunificării. Nici poziţia ferm favorabilă a Franţei nu apare ca strict întîmplătoare sau generată de o dragoste nespusă faţă de România: probabil frustrată de jocurile făcute dincolo de ea, Franţa caută să dea peste mînă eternelor ei obsesii: Germania şi America. Singurul lucru cert este doar faptul că o decizie negativă va fi una bălmăjită, ascunsă de formule diplomatice ca „al doilea val" sau „al doilea timp din primul val". Şi este greu de crezut că românii – cei mai pro-occidentali dintre toţi central şi est-europenii, cu toate că dragostea n-a prea fost reciprocă, iar acum 50 de ani n-a prea fost deloc – se vor mai lăsa ameţiţi de dulci formule diplomatice şi, văzîndu-se de fapt respinşi, nu vor deveni pentru prima dată în istoria lor chiar anti-occidentali.

Şi nu se ştie dacă actuala coaliţie guvernamentală va reuşi să supravieţuiască în formula existentă dincolo de momentul unui refuz, chiar dacă bălmăjit diplomatic, din partea NATO. Se pare că guvernul Ciorbea a luat în considerare această eventualitate. Pînă atunci, cere un vot de încredere de fapt propriei coaliţii şi nu cumva în faţa opoziţiei.

Problema este cum reforma va reuşi să depăşească şocul unui eventual eşec în ce priveşte actualul demers spre NATO, după ce totul (sau aproape totul) s-a jucat pe această carte. Preşedintele Emil Constantinescu – singura certitudine, şi încă o certitudine binefăcătoare prin prestaţia remarcabilă avută în perioada confuză pe care încă o traversăm – trebuie să transforme un eventual asemenea eşec într-o necesară refocalizare a eforturilor spre reformă. Probabil cei ce se opun integrării României în NATO regretă că acum la Cotroceni nu mai este d-l Ion Iliescu, pe care, ca fost lider comunist şi prin prestaţia sa ambiguă, îl puteau oricînd invoca pentru a-şi motiva refuzul. Acum, în ce priveşte România d-lui Emil Constantinescu, trebuie să inventeze alte motive. Şi accentuează asupra întîrzierii reformei. Care, chiar dacă folosită ca pretext, constituie însă un fapt real.

Săptămîna politică pe scurt

LUNI 2 IUNIE

• *Tratatul româno-ucrainean a fost semnat*

La Neptun, preşedintele român, Emil Constantinescu, şi omologul său ucrainean, Leonid Kucima, au semnat Tratatul de bază dintre cele două ţări. „Este un eveniment în funcţie de care va fi evaluată adecvarea la imperativele interesului naţional, luciditatea şi clarviziunea de care vom fi dat dovadă într-un ceas de cumpănă a istoriei ţării noastre şi a lumii", *a declarat preşedintele Emil Constantinescu.*

• *PNŢCD răspunde PD*

Secretarul general al PNŢCD, Radu Vasile, a respins criticile formulate de conducerea PD la adresa unora dintre miniştrii ţărănişti, etichetînd acest fapt drept un act de ingratitudine. PNŢCD consideră că răspunderea guvernării se împarte, de aceea nu pot fi acceptate „criticile virulente" *ale democraţilor.*

MARŢI 3 IUNIE

• *Guvernul Ciorbea şi-a asumat răspunderea*

Premierul Victor Ciorbea şi-a asumat răspunderea în faţa Parlamentului pentru programul de reformă pe care actualul Executiv încearcă să-l aplice. Apreciind că în cele şapte luni de guvernare măsurile preconizate au fost îndeplinite, Victor Ciorbea a promis accelerarea privatizării şi atragerea de investiţii străine. Nemulţumită de discursul primului-ministru, opoziţia a depus o moţiune de cenzură.

• *Nemulţumiri în PDSR*

Nemulţumit de rezultatul alegerilor, senatorul PDSR Iosif Boda a declarat public că partidul ar trebui să renunţe la gruparea coruptă din jurul vicepreşedintelui Adrian Năstase. Într-o replică dură, preşedintele PDSR, Ion Iliescu, a spus că va renunţa mai curînd la Iosif Boda decît la Adrian Năstase.

• *Viorel Cataramă la dispoziţia Parchetului*

Senatorul PNL Viorel Cataramă a cerut într-o scrisoare adresată procurorului general al României audierea sa în dosarul SAFI, afirmînd că doreşte să contribuie în acest mod la „clarificarea problemelor care au format obiectul unor articole publicate în presă".

MIERCURI 4 IUNIE

• *PNŢCD şi USD s-au înţeles*

Reprezentanţii coaliţiei majoritare au decis să modifice Legea fondului funciar *în două etape. Într-o primă fază, vor fi eliminate neconcordanţele existente în prezent şi vor fi corectate abuzurile înregistrate. Apoi, pămîntul va fi împărţit în limita suprafeţelor disponibile, limita maximă urmînd a fi stabilită ulterior.*

• *Ridicare a imunităţii respinsă*

Comisia juridică, de disciplină şi de imunităţi a Camerei Deputaţilor a respins prin vot cererea Ministerului Justiţiei de ridicare a imunităţii parlamentare a deputatului PDSR Gabriel Bivolaru. Conform ministrului Justiţiei, deputatul Bivolaru a adus statului un prejudiciu de 75 miliarde de lei.

• *Noi ambasadori validaţi*

Comisiile de politică externă ale Parlamentului au audiat noi candidaţi pentru posturile de ambasadori. Au primit aviz favorabil Nicolae Vulpăşin pentru Cehia, Petre Mateescu pentru India, Dan Rădulescu pentru Grecia şi Gheorghe Dinică pentru Slovacia.

JOI 5 IUNIE

• *PD se delimitează de „Contractul cu România"*

Vicepreşedintele PD Radu Berceanu a declarat că partidul său este angajat în aplicarea programului guvernului Ciorbea şi nu a „Contractului cu România". Radu Berceanu a criticat o serie de proiecte de lege iniţiate de CDR fără consultarea partenerilor din coaliţie.

• *O nouă moţiune de cenzură*

PDSR şi PUNR au depus la Parlament o a doua moţiune de cenzură împotriva guvernului Ciorbea. Moţiunea vizează angajarea răspunderii Executivului referitor la „Programul de măsuri privind reforma globală a societăţii româneşti" prezentat recent de premierul Victor Ciorbea.

VINERI 6 IUNIE

• *Moţiunea de cenzură respinsă*

După dezbateri aprinse, prima moţiune de cenzură a opoziţiei a fost respinsă cu 158 de voturi pentru şi 227 împotrivă. Actualul cabinet era învinuit în textul moţiunii de „neîndeplinirea programului socio-economic pe termen scurt" *pentru care a primit votul parlamentarilor în toamna anului trecut.*

• *Turcia doreşte aderarea României la NATO*

Ministrul turc al apărării, Turhan Tayan, aflat în vizită la Bucureşti, a declarat că ţara sa sprijină eforturile României de integrare euro-atlantică. „NATO trebuie neapărat să cîştige o ţară stabilă ca România", *a declarat demnitarul turc.*

SÎMBĂTĂ 7 IUNIE

• *În PDSR se încearcă liniştirea lucrurilor*

La Iaşi, în cadrul Conferinţei judeţene a PDSR, preşedintele partidului, Ion Iliescu, şi-a mai moderat atitudinea faţă de gruparea rebelă a senatorului Iosif Boda, într-o încercare de a menţine unitatea partidului. Pe de altă parte, în perspectiva Conferinţei naţionale a PDSR, mai multe organizaţii locale şi-au exprimat nemulţumirea faţă de actuala conducere a PDSR.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Christian Tămaş
TREZIREA LA NEMURIRE
(prefaţă de acad. Constantin Ciopraga)
Colecţia „STUDII ŞI ESEURI"
15.000 lei

ARS LONGA

Adrian Popescu
ITALIA SUBIECTIVĂ
(prefaţă de Marian Papahagi)
Colecţia „STUDII ŞI ESEURI"
15.000 lei

Volumul reuneşte studii de filosofia culturii, unde autorul, comparatist atent, trece „cu graţie colocvială" de la un orizont spiritual la altul (*Dimensiunea mistică a Islamului, Urmaşii lui Magog, Mesianicul imam ascuns* etc.), punctînd raporturile dintre Eu şi Cosmos, dintre „afară" şi „înăuntru".

Jurnal spiritual de călătorie, cartea scriitorului clujean ne oferă un periplu plin de candoare şi plasticitate prin sfere de vîrf ale civilizaţiei europene: siciliană, franceză, austriacă, culturi care, prin specificul şi afinităţile spirituale, şi-au pus o amprentă de necontestat asupra culturii româneşti.

Iaşi, Str-la Elena Doamna nr. 2, tel.: 032/215078, fax: 032/211685

REVISTA PRESEI

E vremea scadenţelor ce dor

• PDSR se pregăteşte pentru Conferinţa Naţională, care va avea loc la sfîrşitul acestei luni • Pînă la acest eveniment, în partid, în buna tradiţie a coteriilor politice, au început disputele • Iosif Boda iese la atac şi îl acuză public pe Adrian Năstase de eşecul partidului în alegeri şi de întreţinerea unei clientele politice corupte • Ion Iliescu reacţionează cu violenţă şi ia apărarea mai vechiului său camarad, Adrian Năstase • Cînd unii se ceartă, presa comentează • Despre „Coşmarul lui Iliescu" scrie Adrian Pătruşcă în **Ziua** din 4 iunie: *„Lui Ion Iliescu îi e groaznic de frică! Tot comportamentul său necontrolat trădează asta. Iosif Boda este parlamentar şi membru marcant al PDSR. Boda critică din interior. Boda este un disident. Asta îl paralizează pe Iliescu. Pentru că Iliescu ştie ce înseamnă să ai o «cîrtiţă» în preajmă. (...) Privindu-l pe Boda, Iliescu se vede pe sine. Şi cum nici Ceauşescu nu l-a dat afară din PCR pe Iliescu, deşi îi ştia strategia, tot aşa şi Iliescu se fereşte să-l dea afară din PDSR".*

• Tot într-o grilă deterministă, bazată pe ideea perpetuării mentalităţilor comuniste, interpretează scandalul din PDSR şi editorialistul **Adevărului**, Adrian Ursu: *„Se pare că PDSR este bîntuit de o nefastă moştenire, cea a fostului partid comunist. Orice pornire în direcţia schimbării este stopată rapid. Adesea, frîna vine din autocenzură, din reflexele ancestrale, din teama de a nu provoca scandal. Nu degeaba striga fostul şef al statului pe holurile Parlamentului: «Nu avem nevoie de deştepţi ca ăştia! Să nu vină ei să ne dea lecţii de democraţie!». (...) Pentru d-l Ion Iliescu democraţia este sinonimă cu disciplina de partid, în virtutea căreia nimeni nu cîrîie, în care cel muştruluit trebuie să se întoarcă în genunchi, măturînd podelele spre a-şi cere iertare"* (4 iunie).

• Ceva mai moderat în aprecieri, cotidianul **Libertatea** vede ieşirea lui Iosif Boda ca o tentativă de reformare a fostului partid de guvernămînt • *„Scuturat de frămîntări interne, de orgolii rănite în urma pierderii Puterii, fostul partid de guvernămînt a lăsat impresia că în sînul său ar exista mai multe aripi. Atitudinea lui Iosif Boda şi a grupului său demonstrează că nu este aşa. În PDSR nu există aripi"*, apreciază Mihai Valentin Neagu în articolul de fond al ziarului din 4 iunie, intitulat „Iosif Boda: ultimul kamikadze" • Editorialistul **Libertăţii** crede că tendinţa aceasta de dezanchilozare a PDSR aparţine unei noi categorii

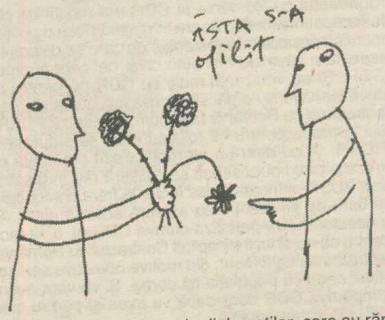

apărute în partid, categoria diplomaţilor, care au rămas aceiaşi *„aroganţi şi plini de sine, iubitori de bani, funcţii şi girofaruri"* şi care, prin intrarea în PDSR, au urmărit să-şi promoveze interesele prin intermediul unui partid. Concluzia: *„Deşi apărută tîrziu, ieşirea lui Iosif Boda mai dă o şansă PDSR. Dacă va găsi susţinători, poate că la Conferinţa naţională se va produce derinocerizarea acestui partid".*

• Menţionat şi el ca posibil trăgător de sfori din umbră în scandalul din PDSR, fostul director al SRI, Virgil Măgureanu, declară pentru **Cronica română** din 5 iunie: *„Regret escaladarea conflictului dintre Boda şi Năstase, nu ştiu ce-l motivează şi nu cred că acesta este modul de a tranşa relaţia dintre oameni politici atît de proeminenţi cum sînt cei doi"* • Profitînd de faptul că este întrebat, cu ocazia asta Virgil Măgureanu îşi anunţă oarecum oficial intrarea în politică, *„peste vreo două luni"*, menţionînd însă că nu va avea vreo legătură cu vreuna dintre formaţiunile politice actuale. Virgil Măgureanu ţine să precizeze: *„Nu intră în vederile mele să mă lansez în politică pornind de la intrigi şi de la alimentarea disensiunilor dintre diferite formaţiuni politice".*

• Dincolo de scadenţele politice, la TAROM, săptămîna trecută, au fost mai multe zile de demonstraţii ale angajaţilor companiei • Şi aici se pare că a venit vremea să se tragă linie • *„I-am ascultat pe lucrătorii de la Otopeni protestînd de mama focului. Dacă ascultai mai atent, oamenii nu aveau nimic cu guvernul lui Victor Ciorbea, nici cu preşedintele Emil Constantinescu, nici cu Fondul Monetar Internaţional. Ajunşi la mare ananghie, sindicaliştii de la TAROM protestau împotriva trecutului. O asemenea formă de protest este aproape necunoscută în restul lumii"*, scrie Cornel Nistorescu în **Evenimentul zilei** din data de 5 iunie • Editorialistul bulinei roşii explică în continuare: *„Multe întreprinderi de stat au fost aduse în situaţia de astăzi prin procedee şmecherești. Tot felul de firme căpuşe care au lansat pe piaţă un fel de schelete economice. Într-o asemenea situaţie se află TAROM, compania naţională de aviaţie. (...) E vorba de un decont economic al fostelor guvernări. Toate gafele şi toate aranjamentele ies acum la iveală. Dar mai dureros decît niciodată. Şi oamenii protestează, dar protestele lor nu refac balanţe dezechilibrate. Şi dacă prin justiţie se recuperează pierderile, tot e tîrziu. (...) Iar de toată această situaţie este responsabilă clasa politică aflată la putere după 1990. (...) Dar răul cel mai mare s-a petrecut în perioada guvernării Văcăroiu. Atunci corupţia a atins paroxismul şi ea se decontează abia acum. Iar oamenii sînt obligaţi să vadă pe viu cum politica, plictisitoarea şi enervanta politică, se decontează totuşi la casierie şi pe masa fiecăruia dintre ei".*

MARIAN CHIRIAC

300 de ani de la unirea cu Roma

Asociaţia Generală a Românilor Uniţi Greco-Catolici a organizat în ultima sîmbătă a lunii mai un simpozion dedicat împlinirii a 300 de ani de la unirea cu Roma a Bisericii românilor din Transilvania. Participanţii au dezbătut aspecte legate de situaţia social-politică şi religioasă a ardelenilor, de la sfîrşitul secolului al XVII-lea, modele de unitate eclezială şi înscrierea actului din februarie 1697 în cadrul acestora, rolul Bisericii Române Unite cu Roma în procesul emancipării şi afirmării naţiunii române moderne, precum şi personalitatea episcopului Inocenţiu Micu-Klein – întemeietorul Blajului şi al „spiritului blăjean" în cultura noastră.

După alipirea Transilvaniei la Imperiul Habsburgic, în 1685, românii din acest teritoriu au depus jurămîntul de credinţă faţă de împăratul Leopold I şi de fiul său Iosif. *„În condiţiile date*, a afirmat preotul Vasile Mare, *românii au făcut cea mai bună alegere posibilă, chiar dacă, împotriva tuturor promisiunilor făcute poporului de jos, peste un timp, Leopold I se va dovedi tot atît de drept şi de curajos în confruntarea cu principii maghiari calvini, ai căror victime au fost românii iobagi, precum Pilat în faţa poporului evreu, atunci cînd l-a condamnat pe Cristos".*

Scopurile urmărite prin unirea Bisericii Române cu Roma au vizat emanciparea spirituală şi social-politică, eliberarea de sub jugul secular al nobilimii ungare care, în alianţă cu conducătorii celorlalte naţiuni favorizate – secuii şi saşii –, ducea o politică brutală şi sistematică de calvinizare şi deznaţionalizare. Acţiunile acesteia culminează cu excluderea românilor (2/3 din populaţia de atunci a Transilvaniei) din Diploma leopoldină dată la 10 ianuarie 1691, fapt ce a însemnat perpetuarea statutului de naţiune supusă şi tolerată pentru cei consideraţi pînă atunci *„misera plebs contribuens"*. La 21 martie 1697, episcopul transilvănean Teofil a dat un decret prin care anunţa Curtea de la Viena că sinodul ce avusese loc cu o lună mai devreme hotărîse *„în unanimitate, să se reîntoarcă în sînul Bisericii mame, în Biserica Romano-Catolică, şi să refacă unitatea cu ea, mărturisind şi crezînd tot ce această Biserică mărturiseşte şi crede". „După numai patru ani, la 19 martie 1701*, a menţionat prof. dr. V. Curticăpeanu de la Universitatea „Dimitrie Cantemir", *printr-o a doua Diplomă leopoldină, se confereau Bisericii Române şi clerului aceleaşi imunităţi pe care le aveau catolicii de rit latin. Clerul trebuia să fie liber de toate taxele personale, iar laicii să fie încadraţi în straturile catolice. Pentru prima dată într-un document imperial era vorba de «Naţiunea Valahă, nu doar tolerată, ci privilegită ca şi celelalte naţiuni»."*

Prin memoriile sale înaintate Curţii imperiale, în care cerea drepturi egale pentru *„plebs valachica"*, episcopul şi cărturarul unit Inocenţiu Micu-Klein, întemeietorul *„cetăţii de credinţă şi mîndrie românească"* de la Blaj, a impus o tactică de luptă naţională, memorandismul sau petiţionarismul, ca mod de acţiune bazat pe forme juridice, strategie transmisă de la o generaţie la alta prin Supplex Libellus Valachorum (1791), Memorandumul (1892-1894), Declaraţia de la Alba Iulia (1918).

„Abordarea în istoriografie, a susţinut Şerban Turcuş de la Universitatea din Cluj, *a subiectului unirii religioase a românilor ardeleni cu Biserica Romei a creat întotdeauna divergenţe care s-au adîncit în timp, în contextul neputinţei majorităţii confesionale româneşti de a percepe fenomenul unirii religioase ca unul pozitiv şi avantajos, dacă nu în planul realităţilor mundane, atunci în cel al realităţii extramundane, temeiul Bisericii".*

ALIC MÎRZA

Din numerele viitoare

• *Suplimente gratuite: „Legislaţie în presă" (2), „Avort şi contracepţie"* • *Interviuri cu* **Sorin Dimitriu**, *preşedintele FPS,* **Leon Volovici**, *profesor la Universitatea din Ierusalim,* **Ulm Spineanu**, *ministrul Reformei* • ***Rodica Palade**: „Accesul la dosarele Securităţii – modelul german"* • *„Şapte ani de la mineriadă" – dezbateri organizate de Alianţa Civică şi GDS* • *Vizita premierului Victor Ciorbea la Strasbourg* • *Anchete:* ***Iulian Anghel**: „Reformă la Combinatul Siderurgic din Galaţi"* • *„Reforma în penitenciare", interviu cu* ***Coen Stork***, *membru al Comitetului Helsinki – Olanda, şi* ***Manuela Ştefănescu***, *APADOR-CH – România* • *„Despre reforma în Ministerul Culturii: legi, subvenţionarea revistelor şi cărţii de valoare, privatizarea culturii"* • *„Doi ani de la moartea lui Emil Cioran"* • ***Michael Fienkenthal**: „Scrisoare deschisă către fratele Gabriel"* • ***Andrei Cornea**: „Cine este fratele cui?"* • ***Magda Cârneci**: „Jurnal cultural parizian"* • ***Irina Coroiu**: „Nascendo: DRAMAFEST"* • ***Gabriela Adameşteanu**: „Călătorind prin Europa, cu viză, fără viză"* • ***Dan Radu Grigore**: „Ambiguităţi profitabile"* • ***Constantin Abăluţă**: „Imaginea compactată"* • ***Andrei Codrescu**: „A face artă din cortina tocată"* • ***Radu Negruţiu**: „Homo faillibilis"* • ***Constantin Olariu**: „Exerciţii de luciditate"* •

INSTITUTUL EUROPEAN
Noutăţi Luna Iunie

• Nicolae Spătarul Milescu: *Manual sau Steaua Orientului strălucind Occidentului*
(ediţie trilingvă: română-latină-greacă)
(col. ROMANIA ORIENTALIS, 160 pag.)

• Jean-William Lapierre: *Viaţă fără stat?*
(col. CIVITAS, 316 pag.)

• Dan Stanca: *Contemplatorul solitar*
(col. TEXTE DE FRONTIERĂ, 176 pag.)

• Ioan Lobiuc: *Lingvistică generală*
(col. SINTEZE, 296 pag.)

În pregătire: • Gheorghe Crăciun, Cu garda deschisă • Susan Strange, State şi piete • Herman Keyserling, Jurnal de călătorie a unui filosof

Iaşi • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtvnova@mailcccis.ro • http: 1/www.nordest.ro/home.htm

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Copilul, cîinele şi simpozioniştii

Scenă dickensiană

Era seara lui 1 iunie 1997, ziua internaţională a copilului, după cum ne-o reamintiseră articolele de ziar, emisiunile televiziunilor, întîlnirile ong-urilor etc. Oficiali de toate mărimile mai avuseseră un motiv în plus să alerge, între o şedinţă de lucru, o deschidere de simpoziom şi scara avionului. O zi plină şi pentru personalul de specialitate al organizaţiilor neguvernamentale, directorii de programe şi asistenţii lor (cei mai reprezentativi plătiţi, fireşte, în devize, la cursul oficial al zilei) balansîndu-se (după propria lor apreciere privind imaginea publică) între idealism şi profit.

Se întuneca, dar nu reuşise încă să fie întuneric. Deşi duminică, veneam de la redacţie, unde încercasem să recuperez absenţa celor două zile de deplasare în provincie. (Unde altundeva decît tot la o întîlnire, e drept, nu a copiilor, ci, de astă dată, un forum al românilor oameni de ştiinţă de pretutindeni. Dacă vrei să fii exasperat, n-ai decît să încerci, lucrînd cu o echipă mică, să fii prezent la cît mai multe dintre simpozioanele, forumurile şi întîlnirile publice din România.)

Şi cum mergeam eu aşa, puţin zgribulită de răcoarea serii, am zărit deodată o pată mişcătoare, la nici doi metri în faţa mea, între panourile metalice, încă pline de afişe jupuite cu numele lui Ion Iliescu, împrejmuind un loc cvasi-viran, cu un bloc demult început, demult neterminat, şi marginea trotuarului. Locul exact: capătul străzii Titulescu, pe stînga, cînd vii dinspre guvern. Din apropiere, mi-am dat seama că pata mişcătoare era un pulover, măsură mare, cenuşiu de străvechea murdărie, sub care încerca să se aşeze cît mai confortabil un băiat, ţinînd la piept, ghemuit, un pui flocos de cîine. Ca să nu-l deranjeze nimeni, nici lumina farurilor de la maşinile care intrau vîjîind în pasaj, îşi acoperise şi capul cu puloverul de sub care ieşeau picioarele în blugi relativ onorabili, dar, bineînţeles, foarte murdari.

Am rămas cîteva secunde în faţa lui: pe de o parte, mă gîndeam că nici puloverul, nici căţelul nu-l vor apăra de ploaia care stătea să înceapă. Pe de alta, eram mirată, ca de atîtea alte ori, de metaforele catastrofelor sociale româneşti, care te întîmpină la tot pasul, în stradă, aşteptînd zadarnic reporterul sau operatorul unui film documentar. Era atît de banal, încît riscai să treci pe lîngă el şi să nici nu-l vezi – copilul străzii şi cîinele, într-o scenă à la Dickens. Două simboluri majore ale actualităţii româneşti, luminate ritmic şi inutil de farurile automobilelor.

Ong-uri şi ong-uri

Dacă voiai să mergi cu melodrama mai departe, n-aveai decît să-ţi închipui înlăuntrul maşinilor elegante (cu numere de ministere, ori de ong-uri) „simpozioniştii" care se întorceau şi ei spre apartamentele lor, bine-hrăniţi, bine-vorbiţi: terminaseră „workshopul" ţinut în hotelul prezentabil, pe seama copilului, cu sau fără cîine. Sau pe seama integrării europene, a dreptului la exprimare, a schimburilor EST-VEST şi aşa mai departe.

Două lumi paralele care, evident, n-au să se întîlnească vreodată: pentru că nu mă refer la acele ong-uri şi case ale copiilor care fac ceva cît se poate de concret: adună copii de acest gen din canale şi de pe stradă, îi despăduchează, îi culcă în paturi şi camere curate, le dau să mănînce la ore fixe, încearcă să aplice metode psihologice vechi sau noi pentru a-i întîrzia să plece din nou în stradă, mîine, se luptă, fără multe şanse, cu obişnuinţa vagabondajului, a drogului, a violenţei, a prostituţiei, a fumatului şi a deprinderilor sexuale prea timpurii etc. Şi pe lîngă toate acestea, împart cu grijă un buget limitat pe hrană, haine, lefuri pentru salariaţii care şi ei trebuie re-educaţi ca să scape de tentaţia să fure. Pentru oamenii de felul acesta, cîţi sînt, cine sînt, români, norvegieni etc., tot respectul. Ca şi pentru seminarii iniţiate, de pildă, de asociaţii engleze şi olandeze în incintele penitenciarelor: pentru a schimba, treptat, mentalitatea staff-ului închisorilor, pentru a le da cunoştinţele necesare privind respectarea drepturilor omului şi, nu în ultimul rînd, pentru a vizita celulele, inclusiv aresturile, astfel încît un spaţiu, prin excelenţă perfect închis, să devină transparent, ca peste tot în lumea civilizată.

Şi atunci la cine mă refer? La tot restul. La cercul relativ restrîns al celor ce au găsit o profesiune privilegiată (băneşte), cu training-uri şi proiecte bine sponsorizate, de regulă pe banii unor contribuabili occidentali, cu simpozioane, forumuri şi cărţi albe, care se tot întîlnesc între ei şi cu reprezentanţii puterii (de azi şi de mîine), în hoteluri de măcar trei stele la munte, în capitală, în Palatul Parlamentului sau, de ce nu, la mare. Tradiţia veche a unei elite româneşti, ruptă, repede-repede, de fosta „prostime", denumită azi societate, abandonată în sărăcie şi comunism rezidual. Tabloul „simpozioniştilor", al acestei societăţi civile de dată recentă, vorbind o engleză autohtonă şi noul limbaj de lemn, mărturisesc că nu-i original, nu-mi aparţine: l-am mai văzut, auzit schiţat de diverşi observatori iritaţi, în diverse momente.

Acolo nu te aude nimeni

Stăteam lîngă puloverul mişcător din stradă, cu un sentiment amestecat de lehamite, plictiseală şi vinovăţie difuză. Pentru că, la urma urmei, şi eu, şi colegii mei de presă nu eram altceva decît tot un fel de „simpozionişti". De pildă, în acel moment, eu n-aveam altceva în cap decît, gata schiţat, un început de articol, articol care, de altfel, unde putea să ducă? Mai nicăieri.

Nici măcar funcţionarii respectivelor departamente din Ministerul Învăţămîntului ori Sănătăţii n-aveau de ce să-l treacă în bibliografia oficială, ca să mai bifeze odată frecvenţa temei. Din informaţiile fiabile pe care le am (declaraţiile mai multor miniştri cu care am făcut interviuri), revista „*22*", omisă pînă în noiembrie 1996 din setul de publicaţii la care sînt abonate ministerele, pentru că „ţinea cu opoziţia", este omisă şi acum, cînd fosta opoziţie este actuala putere. Aşa că, ori spui de bine, ori spui de rău despre structurile oficiale, ca şi în regimul trecut, **acolo** nu te aude şi nu te ascultă nimeni. De ce? Unii responsabili spun că nu s-a mărit numărul de abonamente din motive de economie, pentru că avem program de austeritate. Alţii spun că abonamentele s-au făcut pe un an, şi anul de la alegerile din 1996 nu s-a împlinit: cu o asemenea logică, să te ferească Dumnezeu să ajungi să ai nevoie de ceva de la respectivele ministere. Alţii se justifică spunînd că cei ce ar trebui să facă astfel de abonamente sînt *„cei vechi", „oamenii guvernului Iliescu, cel care sabotează guvernul Ciorbea"*.

După ce am ascultat toate aceste justificări (şi altele comparabile), am scris două scrisori oficiale responsabililor din cadrul guvernului şi le-am trimis prin curier, cerînd, ca în timpurile de demult, un număr de înregistrare. Fireşte, nu am primit pînă acum nici un răspuns, iar timpul cînd el ar fi trebuit să vină a trecut de mult.

Dar cum fiecare afirmaţie tranşantă trebuie amendată de o excepţie, voi menţiona numele ministrului Apărării, Victor Babiuc, care a considerat utile 1.000 de abonamente ale revistei „*22*" pentru staff-ul său. Şi chiar cred că au să-i fie utile.

Fără dileme

Iată de ce stăteam mai departe în faţa copilului ascuns sub pulovăr, cu acel sentiment de plictiseală şi vinovăţie: de scris, scriu cam cu acelaşi sentiment ca mai înainte: că eu scriu, eu aud. Cel mult, peste vreo trei săptămîni, va veni un telefon nervos la redacţie, strigîndu-mi că nu am avut dreptate. Iar să-l iau pe respectivul copil după mine acasă, să încerc eu să-l curăţ şi să-l hrănesc, iar mîine seară, cînd mă întorc acasă, să nu-l mai găsesc nici pe el, dar în schimb să găsesc casa goală, ei bine, la un asemenea „challenge", vorba simpozioniştilor, nu mă simţeam în stare să fac faţă.

Iar dacă nu, atunci, de ce atîta vorbărie?

(Continuare în numărul viitor)

Invitaţie

Comitetul de Conducere al Alianţei Civice are onoarea să vă invite la o masă rotundă în care vor fi discutate modul şi măsura îndeplinirii „Contractului cu România", mai precis a punctelor din Contract cu îndeplinirea scadentă în 200 de zile.

La discuţii, care se vor desfăşura în prezenţa presei, au fost invitaţi domnii Victor Ciorbea, prim-ministru, Mircea Ciumara, ministrul Finanţelor, Nicolae Noica, ministrul Lucrărilor Publice şi Amenajării Teritoriului, Dinu Gavrilescu, ministrul Agriculturii, Alexandru Athanasiu, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale, Valeriu Stoica, ministrul Justiţiei, Virgil Petrescu, ministrul Învăţămîntului, Ion Caramitru, ministrul Culturii, Valerian Stan, şeful Departamentului de Control al Guvernului, precum şi Remus Opriş, ministru delegat pentru Coordonarea Secretariatului General al Guvernului şi a Departamentului pentru Administraţia Publică Locală.

Masa rotundă va avea loc miercuri 11 iunie, ora 15, la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei 115.

ANA BLANDIANA
Preşedinta Alianţei Civice

APEL

Anul acesta, Fundaţia „Academia Civică" va inaugura la Sighet primele săli ale Memorialului Victimelor Comunismului şi al Rezistenţei.

Organizatorii au mare nevoie de documente, fotografii şi mai ales de obiecte, care să poată ilustra uriaşa suferinţă, ca şi credinţa salvatoare, care au înnobilat închisorile româneşti.

Cei ce-şi pot oferi ajutorul – fie că sînt din Bucureşti, din provincie, fie din străinătate – sînt rugaţi să se adreseze de urgenţă Fundaţiei „Academia Civică", telefonic (la numerele 312.58.54 sau 659.59.09), prin fax (la aceleaşi numere) sau prin poştă (Bucureşti, sectorul 1, Piaţa Amzei 13, et. 2, C.P. 22–216).

Cel mai mic amănunt de conţinut, de substanţă sau de culoare poate contribui la restabilirea adevărului. De Dumneavoastră depinde ca măcar o mică parte din ceea ce aţi suferit să intre în memoria colectivă.

ANA BLANDIANA
Preşedinta Fundaţiei „Academia Civică"

Precizări

În legătură cu interviul cu domnul Victor Babiuc, ministrul apărării naţionale, publicat în revista *„22"* din 3–9 iunie 1997, facem următoarele precizări:

– la pag. 6, coloana 1, rîndurile 2–3 de la răspunsul la prima întrebare, se va citi „Lucrurile se văd **astfel**..." (în loc de „altfel");

– la pag. 6, coloana 1, rîndul 8 de la răspunsul la a doua întrebare, se va citi „...un mod de a **înţelege** democraţia..." (în loc de a „întări");

– la pag. 6, coloana 1, rîndurile 15–16 de la răspunsul la a doua întrebare, se va citi „...te califică **nu numai** în propriii ochi..." (în loc de „te califică în propriii ochi");

– la pag. 6, coloana 1, rîndurile 1 şi 13 de la răspunsul la întrebarea a patra, se va citi „Act **fondator**" (în loc de „Act fundamental");

– la pag. 6, coloana 2, rîndul 8 de la răspunsul la întrebarea ultimă de pe coloană, se va citi „...într-o Europă **nedivizată**" (în loc de „Europă **nedirijată**");

– la pag. 6, coloana 3, rîndul 32, se va citi „...Washington, iar **a doua la Fundaţia F. Eberth** din Germania" (în loc de „...Washington) din Germania");

– la pag. 6, coloana 3, rîndul 6 de la răspunsul de la prima întrebare de pe coloană, se va citi „...cu **argumentele** şi tactul necesare" (în loc de „cu tactul necesar");

– la pag. 7, coloana 1, rîndul 13, se va citi „...**parte** din ele..." (în loc de „unele din ele");

– la pag. 7, coloana 1, rîndul 10 de la răspunsul la prima întrebare de pe coloană, se va citi „Sînt unele **ministere** în care..." (în loc „unele **armate**");

– la pag. 7, coloana 1, rîndul 15 de la răspunsul la prima întrebare de pe coloană, se va citi „...**deoarece** în fiecare zi..." (în loc de „...**unde** în fiecare zi");

– la pag. 7, coloana 1, rîndul 11 de la răspunsul la întrebarea a doua de pe coloană, se va citi „...şi se caută acum..." (în loc de „**atunci** se căuta acum...");

– la pag. 7, coloana 2, rîndul 11 de jos, se va citi „...la finele **anului** 2005" (în loc de „la finele **perioadei** 2005");

– la pag. 7, coloana 3, rîndul 11, se va citi „...va **putea fi ulterior** mai mare decît **acum** o anumită cheltuială" (în loc de „...va fi mai mare decît o anumită cheltuială").

Ne cerem scuze cititorilor pentru aceste erori şi-i rugăm să facă necesarele rectificări. Vă mulţumim.

Impasul Televiziunii

La 17 iunie 1994, Parlamentul a adoptat *Legea 41 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune*. Lege organică, ea a fost aprobată cu votul a două treimi din totalul deputaților și senatorilor, promulgată imediat de președintele țării și publicată în *Monitorul Oficial* în ziua următoare.

După apariția cadrului legislativ, situația televiziunii publice naționale nu s-a îmbunătățit deloc, din contră, s-a degradat de la an la an, în strînsă legătură cu blocajul menținut de lipsa unui consiliu de administrație, a cărui numire, în fond, însemna aplicarea legii. Deși art. 49 prevede că ***„în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi se constituie Consiliul de administrație"***, conflictele de interese din zona puterii au amînat *sine die* respectarea acestuia. Parlamentul, cel care trebuie să controleze activitatea TVR, s-a opus în repetate rînduri, în legislatura trecută, numirii unui candidat sau altuia, fie că provenea din rîndul apropiaților puterii, din cel al opoziției ori era o personalitate desemnată de personalul de specialitate din Televiziune. Nici după alegerile din noiembrie '96, noua coaliție parlamentară nu s-a grăbit să dea o rezolvare definitivă acestei probleme atît de controversate. Mai mult, la 15 aprilie, un grup de șase deputați aparținînd întregului spectru politic al puterii (Mona Muscă, Radu Gheciu, Árpád Marton, Alexandru Badea, Nicolae Jianu, Gheorghe Șerban) au înaintat o propunere legislativă ce vizează, printre altele, și amendarea modalității de alegere a Consiliului de administrație (vezi nr. 22 al revistei).

Dumitru Iuga, liderul SLTVR

De ce nu s-a numit Consiliul de administrație în TVR

Nemulțumit de inerția noilor guvernanți, **Dumitru Iuga**, liderul Sindicatului Liber din Televiziune (omul care a protestat constant împotriva celor care au obstrucționat aplicarea legii în TVR), a decis, la începutul săptămînii trecute, să redeclanșeze acțiunile de protest, care, după cum susține, *„vor continua pînă cînd Consiliul de administrație va fi constituit. Cei aflați acum la putere*, afirmă el, *vor ca Televiziunea să continue să funcționeze în situația aceasta pînă la viitoarele alegeri, așa cum s-a întîmplat și cu cei dinainte. S-ar putea să pățească la fel cum au pățit-o predecesorii lor. Consiliul de administrație poate fi numit în Televiziune într-o săptămînă, dacă există voință politică, cu legea așa cum este ea, nemodificată. Să facă și parlamentarii ore suplimentare, să muncească. O hotărîre în acest sens poate lua liderul principalului partid de guvernămînt sau președintele țării. Să nu invocăm mereu depășirea prerogativelor chiar și în cazuri de importanță vitală pentru noi toți"*.

Situația acestui consiliu este văzută diferit de factorii decizionali din TVR. Răspunzînd prin fax întrebărilor noastre: *„Din ce motive Societatea Română de Televiziune nu are nici în prezent un consiliu de administrație? Cînd și cum credeți că se va rezolva această problemă?"*, **Stere Gulea**, director general interimar, susține că *„există mai multe motive. Unul dintre ele este prejudecata că televiziunea publică trebuie să fie aservită celui care este la putere. Rezultatul acestei concepții este lupta dintre opoziție, care vrea să o lase cît mai puțin din mînă, și putere, care nu vrea să o scape din mînă. Se manifestă o optică excesiv de politizată asupra Televiziunii, căreia i se spune publică, dar care numai publică nu poate fi. Un al doilea motiv este de ordin tehnic: așa cum este legea, ea prevede un consiliu ales pe criterii politice, iar «căderea la pace» impune compromisuri care sînt greu de realizat"*. (Conform art. 20 din *Legea 41*, grupurile parlamentare din cele două Camere înaintează propuneri pentru opt locuri în Consiliu, președintele României, pentru un loc, Guvernul, pentru un loc, personalul de specialitate din Televiziune, pentru două locuri, iar grupurile parlamentare ale minorităților naționale, pentru un loc.) La rîndul său, **Alina Mungiu-Pippidi**, directorul Departamentului Emisiunilor Informative, apreciază că *„problema Televiziunii nu este că nu are un consiliu de administrație, ci că nu are un statut legal bine definit, că este o instituție ambiguă din punct de vedere legal, o struțocămilă, nici societate comercială, nici societate publică, nici bani de la buget, nici posibilități comerciale prea grozave. Legea 41 a fost rezultatul unui compromis istoric, dar datele istoriei s-au schimbat radical, și la această oră un consiliu ales fără o modificare adusă legii nu știm dacă ar mai avea ce instituție să administreze. Mai întîi, pentru că mecanismul e greoi conceput și ar dura foarte mult pînă la stabilirea unui consens. În al doilea rînd, odată consensul atins, Consiliul ar veni la timp să prezideze falimentul Televiziunii"*. Despre cît de mult va mai fi tergiversată numirea ultimilor patru membri ai Consiliului, **Stere Gulea** este de părere că lucrurile se vor rezolva *„în momentul în care se va înțelege că Televiziunea trebuie să fie mai puțin politizată și va fi pusă în postura unui serviciu public care să reflecte cît mai fidel realitățile din România. Trebuie să i se găsească o direcție și un statut, astfel încît să fie cît mai puțin dependentă de jocurile politice. Modelele europene care pot fi folosite sînt cel din Franța ori din Marea Britanie"*. **Alina Mungiu-Pippidi** așteaptă discuțiile din Parlament și avertizează că *„nu situația formală trebuie rezolvată, dacă vrem să găsim o soluție problemei, ci situația de fond. Și aceasta e dificilă, pentru că e mult mai greu să cîrpești un lucru prost făcut decît să faci unul nou și funcțional. Sper ca legea să fie simplificată pînă la nivelul unei legi-cadru, făcînd-o un instrument flexibil în mîna viitorilor manageri, altfel nu va mai exista nici o televiziune publică"*.

Din nou în discuție chestiunea banilor

Concluzia auditului efectuat de firma Coopers & Lybrand și a raportului specialiștilor de la National Forum Foundation este că Societatea Română de Televiziune are o datorie de peste 65 de miliarde de lei. Liderul sindical acuză fostele conduceri ale TVR (directoratul lui Aurel Dragoș Munteanu, Răzvan Theodorescu, Emanuel Valeriu, Paul Everac, Dumitru Titus Popa) că nu au avut, de fapt, un mandat managerial, ci unul politic. *„În problema banilor*, declară **Dumitru Iuga**, *cei care au condus Televiziunea au fost liniștiți de cei de la putere că nu partea financiară era importantă. Ei urmau să aibă grijă de manipularea telespectatorilor, de aservirea instituției față de șefii lor. Puteau cheltui oricît, cu condiția să fie cuminți și să îndeplinească politica partidului aflat la guvernare. Li s-a permis acestor oameni și structurilor pe care le-au creat aici să facă ce vor cu banul public ce aparținea Televiziunii. A fost un sac mare de bani, pe care l-a folosit fiecare cum a vrut, nedînd socoteală niciodată de felul cum i-au gestionat. Sînt informat că, de cînd a venit noua echipă, s-au mai adăugat vreo 18 miliarde la datorie. Cîteva miliarde sînt penalizări la datoriile dinainte, dar restul?! Nu s-a luat nici o măsură în concepția de austeritate care ar fi trebuit abordată în Televiziune. Se cheltuiesc în continuare cu seninătate bani în mod nejustificat"*. O modalitate de a scăpa TVR de spectrul miliardelor aruncate pe „apa sîmbetei" ar fi ștergerea lor, cel puțin ale acelora restante către partenerii interni. *„Anumite capitole din datorie*, amintește **Stere Gulea**, *sînt acumulate pe perioada ultimilor șapte ani – și unele pot într-adevăr să fie prescrise, și anume acelea care au fost făcute înainte de adoptarea* Legii 41. *Însă, de la apariția legii, datoriile țin de o lipsă de responsabilitate în administrare, pentru că mi-e greu să-mi imaginez că o instituție care nu plătește CAS-ul poate fi considerată serioasă. Aceste categorii de datorii și taxele către organismele internaționale în care este înscrisă Televiziunea trebuie plătite, mai ales pentru că neplata lor atrage după sine penalități. Cum se va plăti datoria? Dacă va exista o nouă lege, trebuie să se pună următoarea problemă: poate instituția să pornească de la zero? Dacă nu, atunci se pot acorda credite avantajoase pe termen lung. Această din urmă soluție implică și o responsabilitate, spre deosebire de prima, care creează un precedent nedorit. Instituția poate deveni rentabilă printr-o mai bună gestionare, prin producția de emisiuni care se justifică, prin elaborarea unui buget realist și cheltuieli permanent corelate cu bugetul. De asemenea, prin promovare și vînzare de programe, ofensiva de orice tip este obligatorie. Trebuie să se găsească o soluție și pentru acele segmente pe care eu le numesc «pietre de moară»: se poate renunța la ele, pot fi diminuate sau dirijate către autogestiune. Este vorba despre TVRi și studiourile teritoriale"*.

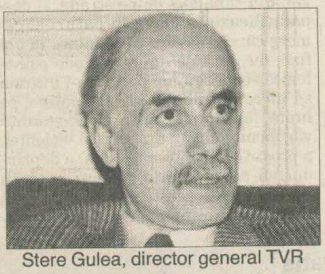

Stere Gulea, director general TVR

Restructurarea personalului și a programelor

În urmă cu cîteva luni, Cristian Țopescu, director adjunct al Televiziunii, a afirmat că această instituție are un excedent în ce privește numărul salariaților (3.400). TVR este, poate, singura televiziune națională care are o cifră atît mare de angajați. În mod normal, restructurarea ar trebui să înceapă cu personalul din instituție. Numai că **Stere Gulea** are o altă părere: *„Nu trebuie pusă pe primul plan restructurarea de personal: trebuie restructurată instituția și pusă pe principii de descentralizare și autonomie de gestiune, care presupune despărțirea celor două canale, crearea unei societăți de producție și a unei societăți tehnice de difuzare și emisie. Toate acestea trebuie să aibă gestiune separată și atribuții separate. TVRi va fi și ea o unitate separată, cu gestiunea ei. Cele două canale vor lucra cu societatea de producție și cu cea tehnică pe bază de comenzi și contracte. Fiecare canal va trebui să aibă departamentul său comercial, de marketing și publicitate. Studiourile teritoriale trebuie să aibă și ele autonomie de gestiune și acces la o frecvență proprie. După stabilirea acestor lucruri, se va vedea dacă este necesară disponibilizarea de personal. Fiecare unitate își va stabili numărul de oameni necesar și va putea angaja oameni pe bază de selecție. Pentru aceasta, însă, trebuie pornit de la un moment zero"*. Și **Alina Mungiu-Pippidi** are o părere asemănătoare: *„Esențialul nu este să concediezi oamenii, ci să schimbi relațiile de producție dintre ei. Actualmente, Televiziunea are două servicii financiare, are un serviciu tehnic care se confundă cu producția, are compartimente*

Alina Mungiu-Pippidi, director DEI

needitoriale care produc emisiuni. În momentul în care vom putea trece la aplicarea organigramei de tip occidental, pe care am desenat-o deja, zonele de suprapunere vor cădea și atunci vom vedea cine e în plus și cine e în minus. Și pe lîngă asta, toată lumea trebuie să treacă printr-o formă de testare, de reevaluare, care variază de la categorie la categorie. Operatorii de la DEI, spre exemplu, au dat examene cu specialiști de la Academia de Teatru și Film. Un reporter poate fi evaluat după cîte reportaje i-au intrat pe post într-o perioadă dată, un agent de vînzări, după cîte vînzări a realizat, un tehnician dintr-un studio de emisie, după cîte greșeli a făcut în emisie. Procesul e oricum necesar, pentru a ieși din comunismul pur care domnește acum, în care cine stă zi-lumină și week-end-urile ia același salariu cu cine apare doar în ziua de salariu".

Schimbarea directorilor de departamente, efectuată la începutul anului, nu a însemnat o modificare în conceperea emisiunilor și a grilei de programe. Singura excepție fericită este „Jurnalul", programul de știri al TVR. Toată lumea este de acord că Televiziunea națională, pentru a deveni competitivă, trebuie să adopte o altă manieră de realizare a emisiunilor, care să răspundă cerințelor populației. **Alina Mungiu-Pippidi** consideră că audiența este criteriul de bază în aprecierea programelor de televiziune. *„Problema este că emisiunile sînt făcute de oameni*, susține directorul Departamentului Emisiunilor Informative, *că schema e plină și, dacă nu modificăm legea, așa cum am propus, aceiași oameni vor ocupa schema pînă la moarte și că le poți ține ședințe de prelucrare a audienței de zece ori pe zi, dacă cei zece membri titulari ai redacției asta știu să facă și asta fac, adică emisiuni care n-aduc nici laude, nici public. Emisiunile sînt, din cauza sistemului cu angajați pe viață, un fel de proprietate a realizatorilor, iar șefii lor, cel mai adesea, sînt doar reprezentanți ai intereselor realizatorului, nu ai TVR pe ansamblu sau ai publicului. Ultimul sondaj CURS pe București, comandat de noi, arată nu clar, ci îngrozitor de clar că acolo unde am schimbat ceva radical – cum este ora DEI, între 8 și 9 seara – sîntem peste PRO TV, iar unde rezistența la schimbare nu a fost înfrîntă, cum e zona cultural-educativă, situația e catastrofală. Emisiunile Departamentului „Viața spirituală" sînt sub media orei lor de audiență (oricare ar fi aceasta), cu cifre uriașe, dar realizatorii nu reușesc sau nu vor să propună ceva cu care să iasă la suprafață. Ei cred că pînă în ultimul moment o vor putea ține tot așa și nu-și dau seama în ce măsură ei înșiși contribuie la precipitarea acestui ultim moment"*.

ALIC MÎRZA

În legătură cu Paul Goma

De mai mult timp aud în jurul meu: ce se întîmplă cu Goma? A înnebunit? Sau: uite ce scrie! Minte! Ce abjecții!

Îi cunosc parte din romane. I-am citit și multe din textele sale vitriolante. I-am răsfoit *Jurnalul*. M-am uitat și pe cîteva articole, reacții în presa de aici la „ieșirile" sale. Pe Goma l-am întîlnit de vreo trei ori. Am propria imagine despre el. Dar nu eu eram chemat să port o discuție privind „cazul Goma". Îl cunosc mult mai puțin, și sînt oricum mult mai superficial implicat decît mulți alții, aceștia, scriitori, critici sau oameni de cultură importanți, avînd datele să regleze între ei „scandalul Goma".

Scriu totuși, impresionat de articolul Biancăi Balotă din cele două numere succesive, 33 și 34/1997, ale revistei „22". Rar mi-a fost dat să văd un text de o asemenea mediocritate a judecății etice, clamînd în subsidiar respectabilitatea. Într-o scrisoare primită cu puțin timp în urmă de la scriitorul Laszlo Alexandru, am găsit notat: *„Dacă am învățat ceva de la Paul Goma, de-a lungul cîtorva ani de cînd îi frecventez opera, iată următoarea axiomă: neadevărul, strîmbătatea logică, nedreptatea se pot ascunde mai ales sub faldurile politeții, ale bunei creșteri"*. Citind articolul Biancăi Balotă găsesc un motiv în plus să-i dau dreptate.

Nu o să insist asupra strategiei argumentative a autoarei! Aș remarca doar **jubilația** subiacentă cu care aceasta notează probele failibilității lui Goma: un vot pentru excluderea lui Grigurcu, ca tînăr student la Institutul de Literatură și Critică Literară; acceptarea unei decorații, în 1996, pentru participarea la Revoluția ungară, deși cei doi ani de detenție, între 1956–1957, se datorau unui fapt fără legătură cu evenimentele de la Budapesta; denunțarea – foarte confuz/interpretabil descrisă de Bianca Balotă – a unor colegi de celulă, pentru că se rugau; cererea de a deveni membru de partid ca răspuns la chemarea lui Ceaușescu de a apăra România de tancurile Tratatului de la Varșovia; căsătoria cu fiica unui nomenclaturist; scrisoarea către Ceaușescu prin care cerea grațierea – publicată în ***Cartea Albă a Securității***. („*N. Balotă... face afirmații mincinoase, inventate*", scrie Paul Goma în replica sa din nr. 35 al revistei.)

Tipologia epitetelor: Goma *„era respins prin toate redacțiile ca veleitar"*; *„personaj de mucava"*; *„un scriitor român mediocru, cunoscut prin faptul că făcuse tapaj în jurul numelui său profitînd de o conjunctură politică, și care ceruse spectaculos să devină membru de partid; care ducea în ranița lui de exilat, drept unic capital politic, doi ani de detenție (plus domiciliu obligatoriu) și faptul că, avînd spatele bine asigurat, riscase, într-un context social amorf și apatic, un act de rezistență"*.

Însă mai presus de alte instincte, articolul Biancăi Balotă îmi pare dominat de **resentimente datorate celebrității internaționale a lui Goma**. Aș cita ca mostră doar un pasaj: *„Peste două ore cobora pe aeroportul de la Orly, în scînteierea blitz-urilor, așteptat de presă, radio, televiziune, noul Paul Goma, eroul disident al României.*

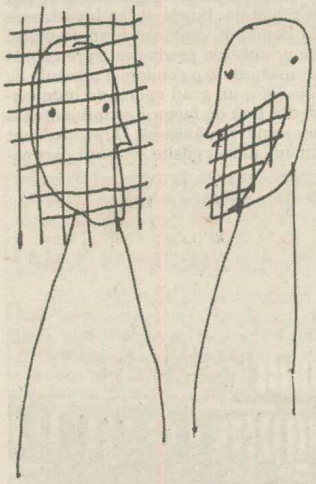

*Paul Goma devenise deja **celebrul persoanj**. Ce uluitoare lucrare de impresariat! Ce enormă capacitate de convingere și convocare a mass-mediilor la scara unui avion (...) Devine: Membru fondator al Comitetului intelectualilor pentru Europa libertăților, Membru fondator al revistei l'Alternative"* etc., etc.

Care este în fond imaginea despre lume și oameni a autoarei publicate în revista altădată generoasă cu Goma? Persoane necunoscute se adună în conclavuri secrete și decid: românii au nevoie de un Soljeniță. Nu există așa ceva, dar îl vor face. Și iată, îl aleg (așa, dînd cu zarul) pe Paul Goma. Bianca Balotă opune activismului tip „Goma" modelul de rezistență al acelor români care-și *„asumau riscul de a asculta noaptea, în taină, Europa Liberă"*. Dar apogeul mi se pare atins de teza: *„nici un scriitor român care se respecta nu-și putea permite la acea dată să-și pună semnătura după cea a unuia care nu reprezenta nimic în stima breslei"*. Desigur, d-na Bianca Balotă are tot dreptul să-l considere pe Paul Goma un scriitor mediocru (tot așa cum alții consideră absolut necesară prezența sa în manualele școlare). Dar ideea aceasta, că protestul împotriva unui regim criminal este acceptabil dacă te poți retrage între nume de personalități, mi se pare aiuritoare. Faptul că Securitatea a răspîndit la momentul oportun o astfel de explicație ar fi de înțeles. De înțeles și tentația unor oameni de cultură de a-și ascunde lașitatea în spatele ei. Dar care este substanța morală a cuiva care tratează responsabilitatea față de semeni în acest mod? Scrie Bianca Balotă: *„Intelectualității române i s-a spus din '77 încoace, pe toate căile, cu toate ocaziile și prin toate vocile, că a fost lașă, că s-a acoperit de rușine pentru că nu s-a solidarizat cu Paul Goma în semnarea Chartei 77. Pînă la un asemenea punct încît ea însăși a început să creadă"*. Intelectualitatea română nu ar fi semnat acest document *„tocmai pentru că cel care o semnase fusese Paul Goma"*. Mă întreb: cîți dintre cei întrebați au astăzi indecența să adere la o astfel de justificare pentru refuzul de atunci?

Pentru mine, Paul Goma este un personaj dostoievskian. Un om plin de lumini, dar și de umbre. Un suflet care nu suportă injustiția (cel puțin a altora). Un indignat. Capabil de fanatice devotamente. Un „suferitor" care, în sensul aproape mistic al cuvîntului, a **mărturisit** prin cărți.

Dar și un interior nepotolit, chinuit. Lapsusurile și egolatriile sale care te lasă fără cuvinte. Furiile lui dezorientate. Cum să rănești ființe de o generozitate sufletească absolută – îi numesc pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca? Cum să greșești față de Gabriel Liiceanu, al cărui atașament pentru cărte nu are nici-o legătură cu afacerile, ci a fost și a rămas un act de cult? Sau cum să înțelegi indecența, brutalitatea lipsei sale de cavalerism?

Paul Goma pare o forță a naturii, ireductibilă la calificative. Energiile sale sufletești scapă de logica bine-rău. Existența lui Goma te întîmpină cu întrebări esențiale (ce este omul?; cît de mult decade, cît de sus se poate ridica el?). Iată de ce pot să spun, și după apariția nedreptului său ***Jurnal***: mă bucur că l-am cunoscut pe Paul Goma. Lectura pe care d-na Bianca Balotă o face vieții tulburătoare a pe drept celebrului disident este una dintre cele mai dezamăgitoare apariții din revista „22".

GABRIEL ANDREESCU

Epilog

Am citit cu interes articolul doamnei Bianca Balotă despre „Cazul Goma". Dincolo de considerațiile asupra persoanei lui Goma, nimeni – și nici chiar Goma nu o face – nu poate nega caracterul lui mai mult decît dificil, negativismul de care face dovadă, lipsa de eleganță și de gratitudine etc. – anumite informații conținute în textul la care mă refer sînt preocupante.

De pildă, afirmația că Goma nu ar fi stat în închisoare din cauza atitudinii lui în timpul Revoluției maghiare ar fi de natură a pune în cauză multe lucruri privind pe scriitor. Astfel de lucruri trebuie precizate, dovedite. Ceea ce pot spune este că Al. Ivasiuc, care în perioada 1975–1977 era foarte critic în ce-l privește pe Goma, nu mi-a pomenit niciodată de așa ceva.

Trezește nelămurire afirmația că *„dacă intelectualitatea română nu a semnat acest document – cum a semnat atîtea altele – este tocmai pentru că acel document fusese semnat de Paul Goma"*. Care sînt acele „atîtea alte" documente? Nu-mi amintesc de nici unul. Nu există oare bănuiala că frica a fost atunci sfetnicul cel mai bun? În ce privește faptul că I. Negoițescu s-a recuzat după cîteva zile petrecute la închisoare și sub amenințarea unui proces infamant, îmi amintesc următorul fapt: cîteva luni după arestarea și liberarea lui, găsindu-se de data asta la Paris, „Nego" a răspuns unui interlocutor care-i reproșa că nu a acceptat martiriul *„ca un alt Avram Iancu"*, simplu: nu avea nici un chef să fie mucenicul unei cauze de care românilor, pe atunci, nu le păsa. Nici vorbă de Goma în acest răspuns.

Scrierile istorice – chiar și sub forma unei contribuții polemice – trebuie să facă dovadă de o anumită putere de abstragere din considerațiile de persoană. „Mișcarea Goma" a reprezentat un real moment de agitație socială. Mai întîi, Sindicatul liber al oamenilor muncii din România, apoi mișcările din valea Jiului (ambele în vara lui 1977) s-au referit direct și public la „Mișcarea Goma". A fost un moment de neliniște într-o Românie stuporoasă, unde nu se auzea altceva decît înjurături șoptite pe plaja de la 2 Mai.

Atîta vreme cît doamna Balotă face un exercițiu de transparență, apar paradoxale anumite afirmații aluzive, ca, de pildă, aceea că ***„...cineva a hotărît că românilor le lipsește un Soljeniță. Și dacă nu s-au învrednicit să-l dea singuri, ar trebui inventat, confecționat, fie și din nimic"***. Cine este acel „cineva"? CIA, legionarii, ramura anti-ceaușistă a Securității, Monica Lovinescu, Internația..ala evreiască?

ION VIANU

24 mai 1997

Păcat

Am citit în două numere consecutive articolele d-nei Bianca Balotă despre „Cazul Goma".

Articolele mi-au readus în memoria – ce voia să uite – ședințele de *„demascare a dușmanului"*, pe care cei mai mulți dintre noi le-au trăit, în repetate rînduri, pînă nu demult.

Aceeași tehnică: *„nu numai acum, întotdeauna, și în trecut", „s-a infiltrat, a sabotat"* etc., etc.

Speram să schimbăm sistemul, șablonul. Măcar din pudoare. Vreau să vorbesc de Paul Goma. Nu l-am cunoscut personal, nu i-am apreciat în mod special opera. Dar în cotidianul nostru amar, cenușiu, Paul Goma a adus un aer de viață, de speranță.

Iar criticile sale față de comportarea celor din jurul nostru, de colegii săi în special, erau corecte. Paul Goma a fost creat de emisiunile Europei Libere ale Monicăi Lovinescu (pe care le luam în serios), ca om și ca scriitor. Indiferent dacă era un scriitor mediocru, un om cu toate lipsurile inerente epocii, o diversiune creată, a prins bine în acel moment. Ne-a dat stropul de oxigen de care – repet – unii aveam nevoie.

Iar Monica Lovinescu l-a creat pe Paul Goma ca un exemplu!

În cîteva rînduri am primit mesaje de la Paul Goma – prin ziariști străini – și nu am pregetat de a participa la acțiunile solicitate: era Paul Goma, cel pe care-l gîra Europa Liberă!

S-a înșelat Monica Lovinescu? O singură dată? Numai dînsa? Fiecare am fost jefuiți de trecut și s-a încercat asasinarea morală de către cei ce priveau de pe lături, cu acrită superioritate, întotdeauna gata să critice orice încercare de evadare din cotidian. Să nu lunecăm în obișnuitele șabloane ale trecutului, așa cum să evităm de a reface „tribunalele populare". Diversiunea, dacă a fost o „diversiune" (nu vreau să supraestimez organele), a fost un bumerang care a lovit în recul comoditatea multora, a dat speranță că totuși intelectualitatea noastră se mișcă, ne-a obligat să găsim o cale de a ajuta la demitizarea omnipotenței oficiale.

Nu am fost de acord cu Dorin Tudoran cînd spunea că pe stindardul nostru va trebui pusă imaginea *„caprei vecinului"*. Mă tem că avea dreptate!

Fenomenul Goma – cel creat de Europa liberă și de Monica Lovinescu – ne-a fost necesar, ne-a ajutat.

Nu vreau să-l reneg: să zicem doar păcat.

MIRA MOSCOVICI

București, 27 mai 1997

P.S. Am citit replica lui Paul Goma: se văd (la amîndoi) sechelele „fabricii de scriitori". Păcat.

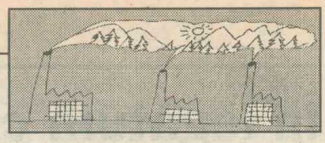

Anchetă

Platforma IMGB, în pragul restructurării

De la comunism spre economia de piaţă

Situată în zona de sud a Bucureştiului, platforma industrială IMGB ocupă o suprafaţă echivalentă cu a unui cartier dintr-un oraş de mărime mijlocie. Unitate de protocol, vizitată de toate delegaţiile la nivel înalt din ţările socialiste membre sau nu ale CAER, în cadrul Întreprinderii de Maşini Grele Bucureşti (IMGB) lucrau, pînă în anul 1989, 12–14.000 de oameni. Vechii angajaţi îşi aduc aminte de satisfacţia cu care Ceauşescu spunea fiecărui şef de stat ori de partid că doar uzinele Skoda din Cehoslovacia se compară din punct de vedere al producţiei şi al utilării cu IMGB. Presa de 12 mii de tone-forţă (cea mai mare de acest tip din sud-estul european, chiar şi în prezent) constituia punctul de interes al fiecărei vizite prezidenţiale. Întreprinderea a contribuit odinioară, prin toate componentele ei, la realizarea fabricilor de ciment din ţară, hidrocentralei de la Porţile de Fier 1, Fabricii de apă grea de la Drobeta Turnu Severin, Centralei nuclearo-electrice de la Cernavodă, precum şi la alte investiţii din China, Asia de Sud-Est, America Latină, Siria, Pakistan, Iran.

Dacă iniţial fusese gîndită ca un întreg alcătuit din mai multe părţi interdependente, în primăvara lui '90, cu acordul conducerii fiecărei secţii importante şi al liderilor sindicali, IMGB s-a scindat în şase societăţi comerciale de sine stătătoare. Fosta Fabrică metalurgică şi anexele (gara, parcul auto) au devenit SC IMGB, Secţia mecanică 1 s-a transformat în SCU PETROLAM, Fabrica de utilaj energetic este SC GENERAL TURBO de astăzi, Fabrica de echipamente şi componente nucleare-electrice (FECNE) şi-a păstrat vechea denumire, Fabrica de construcţii şi ansamble sudate şi-a luat numele de SC CASTUMAG iar secţia de sculărie s-a rebotezat SC UNIVERSUM.

Liderii sindicali se opun concedierilor

În urma disponibilizărilor de personal întreprinse în ultimii şapte ani, fiecare întreprindere nou apărută şi-a redus numărul angajaţilor cu aproximativ 50%. Singura excepţie a constituit-o SC IMGB, care a preferat să-şi păstreze toţi salariaţii (circa 3.200), din motive ce ţin mai degrabă de un populism al liderilor sindicali, şi nu de considerente economice. Abaterea de la regulă nu se putea să nu fie sancţionată în timp. *„În prezent*, declară Emil Petrescu, liderul Sindicatului Liber Independent din IMGB, *ne este greu, deoarece activitatea noastră este orientată numai spre producţia de repere mari, necesare atît pe plan intern, cît şi extern. Avem nevoie de garanţii guvernamentale, pentru că altfel nu putem să participăm la licitaţiile pentru obiectivele de peste hotare. Atît timp cît nu mai faci produse de înaltă calitate, ci te apuci să produci orice, cum să-ţi cîştigi credibilitatea?"*. Discuţiile purtate în primele luni ale acestui an de managerii IMGB şi reprezentanţii sindicatelor cu factori decizionali de la nivel guvernamental au condus la concluzia că se impune o restructurare imediată a întreprinderii. *„Ce s-a întîmplat în momentul desprinderii celorlalte unităţi din fosta IMGB*, susţine liderul sindical, *a reprezentat o dorinţă de a distruge unitatea acesteia. Pierderile înregistrate de Fabrica metalurgică erau disipate pînă atunci pe secţiile finisoare şi, în ansamblu, IMGB era o uzină rentabilă. Restructurarea, înţeleasă ca disponibilizare de personal, mă deranjează. Ar trebui să fie o schimbare a răului în bine"*.

Cel puţin din punctul de vedere al liderilor sindicali din IMGB, opţiunea lor în materie de restructurare a întreprinderii unde sînt angajaţi rămîne un secret ce nu poate fi dezvăluit. Orice încercare de a dialoga pe marginea propriului proiect de rentabilizare a activităţii economice s-a lovit de un refuz total. La început s-au invocat scuze de genul: *„Nu este gata, se află în faza de definitivare"*, însă nici după mai bine de două săptămîni lucrurile nu erau diferite. Agasat de insistenţele noastre, acelaşi Emil Petrescu ne-a declarat pe un ton ce nu admitea replică: *„Întîi discutăm proiectul propus de noi cu liderul nostru, Victor Ciorbea, şi pe urmă o să aflaţi despre ce este vorba"*.

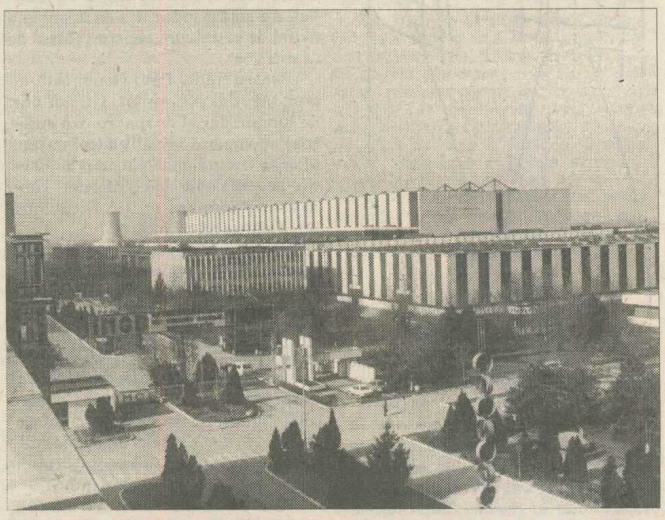

Programul de austeritate al executivului actual nu este privit cu ochi buni de unii sindicalişti din IMGB. *„El poate influenţa negativ categoriile sociale*, consideră liderul SLI. *Vom încerca să aducem amendamente la programul de protecţie socială iniţiat de Guvern, pentru că ne întrebăm ce poate face un om trimis în şomaj cu echivalentul a maxim 12 salarii, care înseamnă cinci–şase milioane de lei"*. Discuţia purtată cu reprezentanţii salariaţilor se învîrte în jurul perioadei dinainte de '89. Atunci era bine, toată lumea cîştiga bani, nu existau pierderi şi nici spectrul concedierilor nu ameninţa pe cineva. Chiar unul din lideri a menţionat: *„Schimbarea stăpînului, bucuria nebunului"*.

RENEL – marele rău-platnic

Pentru a afla cum au evoluat întreprinderile desprinse din colosul IMGB, am mers şi la SC GENERAL TURBO. Fosta fabrică de utilaj energetic avea, la începutul anilor '90, un număr de 2.500 de angajaţi din care au mai rămas doar 1.200. *„În euforia postdecembristă*, afirmă Ioan Crai, director de producţie al societăţii, *lumea a considerat că a scăpat de cătuşe şi că era capabilă să-şi ia soarta în mîini. Aşa au apărut întreprinderile constituite pe scheletul IMGB. Însă nu toţi au judecat în deplină cunoştinţă de cauză dacă era un pas benefic pentru ei"*. În prezent, 25% din producţia GENERAL TURBO este destinată exportului, faţă de un procent mult mai mic înregistrat pînă în 1989. Conducerea acestei societăţi s-a luptat pentru a căuta parteneri disponibili pe piaţa occidentală, interesaţi să investească în România, convinsă fiind de faptul că orientarea producţiei spre export ar asigura, la o pondere a acestuia de 75–80%, un grad sporit de independenţă faţă de factorii ce influenţează economia românească. După un debut timid, au fost găsite societăţi particulare din Austria, Germania şi Italia, care au contribuit în mare măsură la retehnologizare, mai ales după încheierea procesului de privatizare a întreprinderii prin metoda MEBO.

Utilajele energetice produse pentru export iau drumul Indiei, Greciei, Chinei, dar şi în alte zone industrializate ale lumii, la preţuri care sînt inferioare celor practicate de firmele recunoscute la nivel mondial. *„Volumul producţiei pentru partenerii internaţionali*, continuă Ioan Crai, *se măreşte de la an la an după ce se capătă credibilitate. Pe plan intern însă lucrurile sînt mult mai dificile. De exemplu, RENEL ar trebui să ne asigure 75–80% din încasări, dar intervine blocajul financiar care afectează întreaga economie."* Pe bună dreptate, managerii se întreabă ce pot să facă atunci cînd, pentru mărfurile livrate partenerilor români, ei încasează contravaloarea acestora peste o jumătate de an, timp în care, din cauza inflaţiei, banii îşi pierd valoarea. Dacă numeroşi agenţi economici sînt ameninţaţi de RENEL cu sistarea livrării de energie electrică pentru neplata facturilor, GENERAL TURBO aşteaptă de luni de zile să primească banii pe care această regie îi datorează pentru echipamentele achiziţionate. *„RENEL stă ca un brad încărcat*, declară interlocutorul nostru, *nu produce, dar ia bani de peste tot. Angajaţii lor, de la director pînă la femeile de serviciu, au salarii ca în Occident, însă nimeni nu se întreabă dacă ei muncesc ca acolo. În plus, ne fac mari greutăţi din cauza restanţelor pe care le au faţă de noi"*. În acest timp, la RENEL salariul mediu se situează la o valoare de peste un milion de lei, iar la GENERAL TURBO nu depăşeşte 500.000 de lei.

Managerii doresc investiţii pentru marile platforme

În momentul cînd s-a pus problema disponibilizării de personal, conducerea GENERAL TURBO a încercat să micşoreze impactul acesteia asupra salariaţilor. În funcţie de încărcarea utilajelor, s-a căutat o reorganizare a locurilor de muncă. *„Trecerea oamenilor în şomaj tehnic*, adaugă Ioan Crai, *pentru două–trei săptămîni, nu ar constitui o problemă. Dar e altceva să trimiţi pe cineva acasă şi apoi să-l chemi înapoi după cinci–şase luni. Tineretul se orientează mai repede spre alte zone în care se poate integra. Un meseriaş, oricît ar fi de bun, dacă nu lucrează zi de zi îşi pierde îndemînarea, după o perioadă atît de îndelungată"*. *„La început*, afirmă Gheorghe Cîmpeanu (47 de ani), fost angajat la această întreprindere şi care, după trecerea în şomaj, s-a întors în satul natal, *mi-a venit greu să mă obişnuiesc cu ideea că nu mai am un salariu asigurat. Acum, după şase ani de cînd am redevenit ţăran, cum sînt părinţii mei, pot să spun că nu-mi pare rău că m-au dat afară. De mine e bine, că îmi lucrez pămîntul, dar ce se face un şomer de la oraş?"*. Toată lumea este de acord că rentabilizarea unei întreprinderi nu se rezolvă doar prin concedierea salariaţilor. Mai este necesară şi eficientizarea activităţii acesteia. Soluţiile pe care le întrevăd conducătorii societăţilor comerciale se referă la deblocarea financiară, *„aşteptată de aproape şapte ani"*, prin care se pot mări efectiv salariile, fără a mai aştepta fonduri de la buget, precum şi investiţii în micro- şi macrostructură. *„Lipsa investiţiilor*, reia directorul de producţie al societăţii GENERAL TURBO, *este zdrobitoare pentru marile platforme industriale. În alte ţări, băncile se implică în finanţarea investiţiilor, prin credite cu dobînzi preferenţiale. În România, nu am auzit încă de schimbarea politicii băncilor"*.

Manifestaţiile sindicatelor din industria constructoare de maşini, care au avut loc luna trecută în Bucureşti, au avut ca substrat nerăbdarea de a vedea cît mai repede o schimbare în bine. La aceasta se poate adăuga cerinţa lor de a primi un mesaj clar din partea guvernanţilor că există o voinţă politică în ce priveşte investiţiile în domeniul respectiv. Astăzi, angajaţii de pe platforma IMGB nu mai doresc să răstoarne ori să apere un guvern anume, nu se mai tem că există cineva care ar vrea să vîndă ţara. În marea lor majoritate, ei sînt bucuroşi şi plini de speranţă după schimbarea survenită în societatea românească în noiembrie '96. Despre ce a fost în urmă cu şapte ani, în iunie 1990, ei preferă să nu vorbească. Au înţeles încă de atunci că au fost o masă de manevră. Acum ştiu că, dacă într-o familie schimbările apar cu greutate, după cum menţiona unul din interlocutori, la nivelul unei ţări lucrurile sînt greu de descurcat şi de aşezat pe un făgaş firesc, în doar cîteva luni.

ALIC MÎRZA

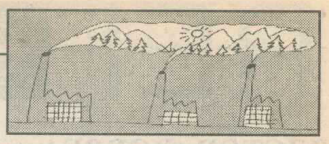

Anchetă

Va face „Electrotehnica" ambalaje de iaurt?

În 1915 a fost înfiinţată Compania Generală de Electricitate SAR, primul strămoş al actualei firme **Electrotehnica**, al cărei acţionar principal era banca Marmoroş-Blank. Ea a devenit foarte repede Compania Generală de Electricitate AEG, o filială a firmei germane AEG. După război, a devenit captură de război ca „bun german" (1945) şi a fost trecută în patrimoniul sovietic şi administrată de Sovrombank, pînă în 1951, cînd s-a transformat în întreprinderea de stat cu denumirea „Electrotehnica". În 1990 se constituie societatea comercială „Electrotehnica SA", al cărei unic acţionar este statul, prin preluarea integrală a bunurilor fostei **Electrotehnica**.

În hala de construcţii metalice mai lucrează 17 oameni. Cu zece ani înainte erau 120: pe atunci, se lucra încontinuu, în trei schimburi, la zeci şi zeci de maşini. Acum, delimitaţi de nişte panouri de zona unde se mai lucrează încă, două mii de metri pătraţi ai halei sînt complet neocupaţi. Singurul lucru care s-a păstrat şi refuză să se schimbe este mirosul: metal încălzit, tăiat.

Electrotehnica posedă terenuri de peste 50.000 de metri pătraţi. Este teritoriul vital al acestei fabrici. Un teritoriu părăsit în fiecare an de alţi 50–100 de oameni concediaţi – încît din 3.000 de angajaţi, cîţi erau înainte de '89, acum nu mai sînt decît 800. Un teritoriu populat de maşini vechi, de cincisprezece–douăzeci de ani, pe lîngă care achiziţiile noi sînt nesemnificative.

În atelierul Micafil, rînduri întregi de maşini Siemens sînt folosite de treizeci de ani. *„Treizeci de ani ori trei schimburi, nouăzeci de ani"*, spune maistrul Vladimir Ciciu. Acum lucrează un schimb, dar nu la capacitatea maximă. Comenzile sînt de serie redusă, chiar pentru produsele ieftine.

„Vai de cozonacul nostru!"

Anul 1990 este placa turnantă a istoriei întreprinderii. După această dată, întreprinderea, care a fost *„mecanicul-şef al ţării"* (expresia este a maistrului Ciciu), a făcut concedieri masive în 1991, iar în 1996 a pierdut mulţi oameni, plecaţi pur şi simplu să-şi găsească un loc de muncă mai bun. *„Iar fabrica ne-a rămas mare"*, spune inginerul proiectant Doru

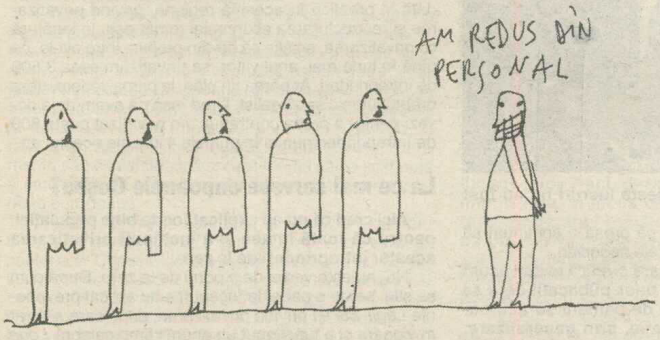

O comandă de 100 de transformatoare ciclonice trimise în Elveţia pentru a regla ceasuri trebuie realizată cu 3.800.000 de lei, din care să rămînă şi profit. Salariul mediu în fabrică este de 350.000. Cu sporurile, el atinge 400–450.000, oricum, cu 100.000 mai puţin decît salariul mediu pe economie.

Aici n-a mai fost angajat, de şapte ani, nimeni. Douăzeci de absolvenţi politehnişti angajaţi anul trecut au dezertat în masă după numai două luni, descurajaţi de salariu şi de semiîntunericul medieval al halelor pustii. Aşa că media de vîrstă a celor 800 de angajaţi este cam de 40 de ani. Şi peste o şesime din ei sînt în fabrică de mai mult de 25 de ani. Ei au prins toată perioada de glorie a fabricii, cînd 40% din producţia – foarte variată – a **Electrotehnicii** era pentru export. De altfel, de-a lungul timpului, produsele **Electrotehnicii** au avut o incredibilă diversitate: de la aparatură medicală Röntgen şi bisturie electronice la subansamble pentru excavatoarele gigant care au lucrat la Canal, de la instalaţii electrice pentru demagnetizarea navelor ca protecţie împotriva minelor magnetice, la echipamente pentru troleibuze şi locomotive Diesel. Tot **Electrotehnica** a realizat şi instalaţiile electrice pentru clădirea în care se află sediul actual al Guvernului, dar şi cele pentru uzinele mecanice „Tohan" sau „Cugir". Întreprinderea a produs şi părţi ale centralei atomoelectrice de la Cernavodă.

Creangă. Producţia acestei fabrici se duce la export în proporţie de 5% – faţă de cît absorbeau în '69–'89 uriaşele pieţe CAER, adică 50% din pieţele **Electrotehnicii**. Faţă în faţă cu scăderea drastică a investiţiilor în ţară, care a dus la scăderea cererilor (iar comenzile nu mai pot fi anticipate pe termen lung), **Electrotehnica** a fost nevoită, paradoxal, să crească preţul produselor ei – datorită existenţei unui sistem unic de determinare a regiilor de fabricaţie. E vorba de produsele care au costuri mici, dar care, prin mecanismul regiei de fabricaţie unice, ajung la preţuri mari – şi, remarca şeful atelierului Micafil, s-ar vinde altfel dacă n-ar avea nişte ambalaje atît de anoste. Concurenţa, inexistentă practic înainte, este acum cît se poate de prezentă – în vreme ce specialiştii **Electrotehnicii** au părăsit pe rînd fabrica, în căutarea unor condiţii avantajoase,

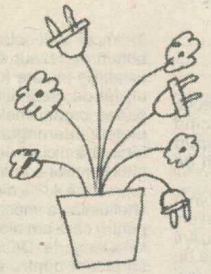

iar beneficiarii tradiţionali ai fabricii o duc tot mai greu, datorită inflaţiei generale şi blocajului financiar. Importurile de echipamente electronice de putere, neglijabile înainte de '89, dau lovitura de graţie; pentru că, deşi scumpe, ele sînt preferate de cumpărători datorită prestigiului numelor tari, occidentale... chiar şi aşa, fără piese de schimb, documentaţie şi *service* postgaranţie. *„Concurenţa externă nu poate fi contracarată"*, declară directorul de producţie Vintilă Mihai.

Toate acestea, dirijate de o politică a sectorului bugetar neclară şi cu multe ambiguităţi – şi în contextul unei încetări complete a subvenţiilor de la stat. Oamenii spun că subvenţiile ar fi trebuit să continue.

„Directorii pe care i-a avut Electrotehnica după '89 au dus o politică falimentară pentru salariaţi" – sînt spusele liderului sindical Vasilica Niculescu. Chiar mai mult, fostul director Ioan Vlaicu este urmărit penal pentru încheierea cu americanii a unui contract defavorabil societăţii şi angajaţilor, care au trebuit să producă nişte motoare în schimbul unor bani care nu ajungeau nici pentru materialele de bază. Una peste alta, *„aceşti directori n-au avut niciodată capacitatea de a se adapta la noile cerinţe... sau n-au vrut!"*, a mai spus Vasilica Niculescu.

Protecţia socială, cîtă a fost, *„a fost asigurată în primul rînd prin preocupările pentru a diversifica producţia"*, spune directorul tehnic de producţie, contrazis însă de şefa sindicatului: *„Producţia nu e diversificată nici pînă în prezent"*.

Cu un departament de marketing ineficient, incapabil să găsească pieţe suficiente, **Electrotehnica** a disponibilizat încontinuu personal, dar pe criterii necunoscute. Părerea sindicatului este că cei care n-au avut pile sau relaţii au fost primii pe listă. Acelaşi Vintilă Mihai admite că lucrurile nu stau tocmai bine: *„Vai de cozonacul nostru!"*.

Ce-i de făcut? Concedieri

Soluţia găsită de actuala conducere, de curînd instalată, este o restructurare de personal. Pînă la 1 iunie, 100 de angajaţi vor părăsi fabrica în şomaj. Sindicatul, cu cei 500 de membri ai lui, e în fierbere. *„Durerea e că nu ne încadrăm în Ordonanţa 9 a Guvernului pentru şomajul colectiv, care prevedea acordarea de către Guvern a 9–12 salarii medii suplimentare"*, a mai spus liderul sindical. **Electrotehnica** nu se încadrează, pentru că nu este falimentară, nici nu se lichidează şi nici nu există un program concret de privatizare: retehnologizare, dezvoltare, relansare. Şi atunci cei 100 de oameni vor trăi doar din ajutorul de şomaj. Conducerea va acorda, se pare, patru salarii – dar asta nu îndulceşte prea mult situaţia: trebuie doar înghiţită găluşca. Scopul acestor concedieri este ridicarea artificială a salariului celor rămaşi, deci nu pe criterii de productivitate. Prin contrast, eventualele reduceri de personal operate de un investitor străin au cel puţin sens şi perspectivă.

Vasilica Niculescu descrie situaţia: *„Pentru membrii de sindicat, un investitor străin nu mai constituie o sperietoare; noi nu ne speriem de privatizare – doar că nu se face: durează mult prea mult pînă ce Guvernul va da pachetul de 80 de legi promise şi absolut necesare, ca bază a privatizării; nu există încă la Guvern o strategie sectorială – pe de altă parte, FPS-ul a pus foarte multe piedici, ca să nu-şi piardă locul de muncă"*.

Ce face FPS-ul de fapt pentru fabrică? Nimic – vin şi-şi ridică dividendele –, spun oamenii. (Dividendele corespunzătoare unei acţiuni **Electrotehnica** sînt acum de 2.100 de lei.)

Există un investitor german interesat în **Electrotehnica**, fabrică fără datorii şi fără subvenţii de la stat, dar, atît timp cît el e în negocieri cu FPS-ul, toate informaţiile sînt confidenţiale. Asta încurajează zvonurile; investitorul ar face „kituri", adică asamblări ale unor piese furnizate chiar de el, sau s-ar ocupa cu producerea ambalajelor de lapte şi iaurt. A trece de la motoare, transformatoare şi electronică de putere la ambalaje de lapte şi iaurt e o perspectivă cu totul neprevăzută.

Există şi posibilitatea ca investitorul să nu mai vrea să se continue contractele deja încheiate ale fabricii, caz în care el ar trebui să fie respins. Pe de altă parte, dacă nu se contactează un investitor, după cum declară Vintilă Mihai, *„se va trece la alte profile de fabricaţie, în funcţie de cerinţele pieţei, şi la recalificare şi reconversie profesională"*.

Pînă atunci, deasupra halelor **Electrotehnicii**, din care trei aproape golite, macaralele stau înţepenite, iar maşinile sînt de multe ori acţionate pentru confecţionarea unei singure piese în loc de o mie, ca „pe vremuri". Şi, de multe ori, singura fiinţă vie din hala de prelucrări metalice la rece este un cactus sprijinit de o maşină universală.

CĂTĂLIN PAVEL

SC Electrotehnica SA, Strada Lujerului nr. 42

Profil: proiectare, execuţie, punere în funcţiune şi *service* de echipamente din domeniul electrotehnic, destinate în principal investiţiilor industriale.

Activităţi: proiectare, dezvoltare, produse de serie mică şi unicate, testări de produse, *service*, punere în funcţiune, şcolarizare, operaţiuni de import-export, studii de marketing privind piaţa românească, consultanţă.

Clienţi reprezentativi: **Electroputere** Craiova, **Tractorul** şi **Rulmentul Braşov**, **Dacia** Piteşti, **Metroul**, **Faur**, **Rocar** şi **Vulcan** din Bucureşti.

Peste 10, 5 miliarde de lei capital social, împărţit în 420.695 acţiuni nominative de 25.000 de lei, aparţinînd 51,98% FPS-ului şi 48,02% acţionarilor.

Participaţii de 1.440.000 USD la CIFES and Co (SOCROM Ita).

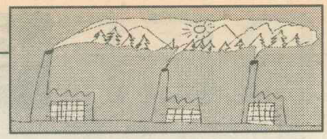

VICTOR CIORBEA, prim-ministru al României

Un program de

– Interviu realizat de Rodica Palade –

Despre neajunsurile comunicării Guvern-presă-cetăţean

Domnule prim-ministru, ce aţi urmărit prin acea conferinţă de presă care a durat peste 3 ore, cînd cunoştinţe elementare de tehnica comunicării spun că un acelaşi om nu poate fi urmărit mai mult de cîteva minute, maximum zece?

Desigur, eu nu sînt un specialist în tehnica comunicării şi nu am pretenţia că aş fi sau aş putea deveni un asemenea specialist. Am simţit nevoia organizării unei asemenea conferinţe de presă după mai bine de 3 luni de absenţă de la orice fel de emisiune şi mai ales după mai bine de 3 luni de cînd nu am mai organizat nici o asemenea conferinţă.

Eu, în general, nu agreez să citesc un material. Mă simt mult mai bine atunci cînd prezint ceva liber sau cînd port un dialog. Poate s-a apreciat de către consilieri că ar fi cazul ca, după circa 3 luni şi jumătate sourse de la momentul punerii în aplicare a pachetului de măsuri de reformă în diverse domenii, să prezint o informare detaliată cu privire la ceea ce am făcut în acest interval de timp şi la stadiul reformei. Am de gînd ca astfel de intervale foarte mari, în care să întrerup sau să suspend dialogul cu mass-media, să dispară.

De fapt, nu cu presa trebuie să dialogaţi, ci chiar cu cetăţenii, care prin presă ajung să afle ce se întîmplă.

Sînt absolut convins de acest lucru şi am fost şi sînt conştient de faptul că reuşita sau eşecul acestui demers extrem de temerar, pe care îl constituie înfăptuirea reformei, depinde esenţialmente de înţelegerea acestor procese de către opinia publică şi de susţinerea de către populaţie. Faptul că m-am consacrat exclusiv adoptării pachetului de măsuri de reformă, negocierilor dure şi interminabile cu organismele financiare internaţionale, dar care s-au soldat cu rezultate foarte bune pentru noi, apoi punerii în aplicare a diverselor măsuri de reformă nu constituie în nici un caz o justificare.

Probabil că am făcut şi greşeala de a crede că este suficient să acţionez, iar opinia publică să fie informată doar prin comunicate de presă şi prin scurte declaraţii referitoare la diverse momente din procesul de înfăptuire a reformei.

Nemulţumiri legate de presă

Înaintea alocuţiunii propriu-zise, v-aţi plîns de presă. Care erau obiecţiile pe care le aduceaţi?

Nu neapărat m-am plîns. În final apare mesajul sau apelul de a avea marile condeie ale ţării alături de noi, nu neapărat alături de persoana mea sau de cabinetul pe care-l conduc, ci alături de procesul de reformă.

Totuşi, ce v-a nemulţumit?

Desigur, n-aş putea spune că am avut vreodată vreo pornire, vreo reacţie sau o frustrare profundă legată de raporturile cu presa. În decursul celor 7 ani şi ceva de viaţă publică, am fost atît de mult criticat, mai ales în primii ani de sindicalism, încît am devenit aproape imun. Dar asta nu înseamnă că eu nu receptez orice fel de semnal din partea presei şi nu caut să-i găsesc adevăratele cauze, adevăratele raţiuni şi chiar să îndrept lucrurile. Dar, de la perioada de relaţii mai mult decît apropiate pe care le-am avut la Primăria Capitalei, după ce am fost nominalizat şi apoi desemnat prim-ministru nu a mai existat nici măcar acea perioadă de lună de miere. Luna de miere s-a redus cam la 4 zile şi a început avalanşa de atacuri legate de faptul că negocierile privitoare la structurile puterii centrale şi a celei locale durează la nesfîrşit, că, de fapt, asistam numai la o bătălie pentru ciolan, ignorîndu-se faptul că, în democraţiile avansate, unde aceste alianţe sau coaliţii se constituie doar din 2, maximum 3 partide, astfel de negocieri pot dura şi cîte 2–3 luni. Am încercat să o facem foarte transparent, n-am ascuns nimic, n-am avut întîlniri secrete sau clandestine. Concomitent cu negocierile, am căutat să facem faţă dificultăţilor inerente unei ierni normale. Ne-am mai trezit şi cu acea „moştenire" pe care a trebuit să o preluăm şi am constatat, fără a intra în amănunte, că această „moştenire" nu era deloc roză, din contră. V-aş da doar unul sau două exemple, de acum arhicunoscute. Pe de o parte, deficitul bugetar şi cvasi-fiscal, care atingea circa 13% din produsul intern brut şi, pe de altă parte, ceea ce mi se pare şi mai grav, împrejurarea că, în plină campanie electorală, în timpul lunii octombrie, au fost emise acele celebre bonuri de tezaur de o valoare foarte, foarte mare, în condiţiile în care fosta putere nu mai beneficia de nici un fel de credibilitate pe plan internaţional, nici din partea organismelor financiare internaţionale, nici pe pieţele internaţionale de capital. S-au lansat acele hîrtii fără nici un fel de valoare, care au fost vîrîte pe gîtul băncilor comerciale şi pentru care numai dobînzile reprezintă 4,2% din produsul intern brut, adică a doua cheltuială ca importanţă a ţării, după protecţia socială, pentru care am alocat 10,4%. În plus, scadenţa lor era luna ianuarie. Deci, vă daţi seama ce eforturi a trebuit să facem pentru a decala momentul plăţii şi, pe de altă parte, pentru a suporta aceste dobînzi uriaşe. Nu trebuie să uităm că noi ne-am fixat ca obiectiv fundamental în domeniul politicii financiar-bugetare reducerea deficitului la o treime, adică la circa 4,5%, din care 4,2% reprezintă aceste dobînzi. Dacă n-ar fi fost dobînzile pentru acele titluri, bonuri de tezaur emise în plină campanie electorală, fără nici un fel de acoperire, am fi avut un deficit de 0,3%. În aceeaşi perioadă, pentru a face faţă situaţiei extrem de delicate în care ne aflăm, am declanşat negocieri concomitente cu Fondul Monetar Internaţional, cu Banca Mondială, cu Uniunea Europeană. E o premieră nu numai pentru România, chiar pentru regiune.

Vi s-a părut că toate aceste lucruri nu au fost corect reflectate de presă?

M-a surprins puţin faptul că presa a continuat să pună accentul mai mult pe acele negocieri.

Şi mai este un lucru pe care cred că evitaţi acum să-l spuneţi: este maniera unor publicaţii de a se referi la cazuri particulare de oameni săraci, oameni amăriţi, a căror situaţie, prin generalizare, creează un sentiment catastrofic legat de reformă.

Este în bună parte corect ceea ce spuneţi, însă, în acelaşi timp, eu ştiu, şi nu o fac din raţiuni populiste sau electorale: adevărul este că sînt categorii defavorizate ale populaţiei, extrem de afectate de procesul reformei. Am avut în permanenţă în vedere această tristă realitate, am menţionat faptul că acest pachet de măsuri de reformă presupune, fără îndoială, şi prefaceri dureroase, sacrificii, strîngerea curelei. Nu este deloc uşor să pretinzi acest lucru, a nu ştiu cîta oară după mai bine de 50 de ani, unui popor care a tot făcut sacrificii, în speranţa că va fi ceva mai bine. De aceea, repet, chiar dacă aş dori să uit, sau aş fi prins de valul acesta al reformei, sau izolat în încăperile Palatului Victoria, eu nu pot să omit niciodată că am fost timp de aproape 7 ani lider sindical şi că am fost în permanenţă în mijlocul oamenilor. Şi, de aceea, îi înţeleg foarte bine, le înţeleg suferinţele. Am luat aceste măsuri de protecţie socială fără precedent, pentru că niciodată bugetul asigurărilor sociale nu a reprezentat o treime din bugetul ţării, dar, în acelaşi timp, ar fi ipocrit sau incorect din partea mea dacă nu aş admite că, într-adevăr, cu toate măsurile luate, are loc o scădere a nivelului de viaţă al populaţiei. Încercăm să găsim soluţiile adecvate pentru a pune capăt unei asemenea evoluţii; de altfel, primele rezultate încurajatoare, mai ales la nivel macroeconomic, sînt vizibile.

Cetăţenii nu se hrănesc cu macroeconomie, totuşi, stoparea inflaţiei este sesizabilă

Dar transformările încurajatoare la nivelul macroeconomiei nu sînt percepute la coşniţa cetăţeanului.

Ştiu că oamenii nu se hrănesc cu macroeconomie sau cu cifre. Un prim element încurajator, sesizabil şi de către cetăţean, este evoluţia inflaţiei. În condiţiile în care am procedat la o liberalizare totală a preţurilor la toate produsele, concomitent cu liberalizarea ratei de schimb, cu liberalizarea comerţului interior şi exterior, ca urmare a unei politici financiar-bugetare de austeritate şi, pe de altă parte, a unei politici monetar-valutare foarte strînse, am reuşit să obţinem rezultate extrem de importante la nivel macroeconomic, care constituie premisele unei relansări durabile a economiei. Aş menţiona şi acel element care începe să se resimtă sau trebuie să-l resimtă cetăţeanul. Este vorba de faptul că inflaţia, aşa cum ne aşteptam, a urcat vertiginos în momentul în care am liberalizat toate preţurile, concomitent cu rata de schimb şi cu reducerea taxelor vamale, a depăşit 30% în luna martie, am avut o medie de peste 20% în primele 3 luni ale anului, pentru ca în luna aprilie să ajungem la 6,5%. O scădere de aproape 5 ori a nivelului acesteia. Pentru luna mai se estimează un nivel al inflaţiei de aproximativ 4,5%, iar începînd cu lunile următoare, se va ajunge la un nivel al inflaţiei care nu va depăşi 2,5–3%. Asta înseamnă deja că inflaţia va fi ţinută sub control.

Aceste măsuri financiare au mai fost luate o dată, dar ele nu au fost urmate de transformări în economia reală şi au devenit inutile în cîteva luni. Ce se întîmplă acum în economia reală?

Exact. Iată de ce am acordat şi acordăm toată atenţia acestei reforme în planul economiei reale. De aici şi acel program, mai mult decît ambiţios, apreciat de unii ca fiind cel mai ambiţios elaborat şi pus vreodată în practică în această regiune, privind privatizarea şi restructurarea economiei româneşti. În legătură cu privatizarea, se ştie că ne-am propus, între altele, ca pînă în luna mai, anul viitor, să privatizăm circa 3.600 de întreprinderi. Ar părea un plan, la prima vedere, de-a dreptul utopic sau irealist. Cred însă că avem deja dovezi pentru a proba contrariul: am privatizat peste 800 de întreprinderi numai în primele 4 luni ale acestui an.

La ce mai servesc cupoanele Coşea?

Aici cred că nu aţi explicat foarte bine populaţiei, pentru că toată lumea şi-a închipuit privatizarea acestor întreprinderi de la zero.

Nu, nu este vorba de a porni de la zero. După cum se ştie, pe de o parte, la început, s-au aplicat prevederile *Legii 58/'91* privind privatizarea, după care a intrat în vigoare şi a funcţionat un anumit timp celebra *Lege 55/'95* privind privatizarea în masă. Ceea ce a dus în mod esenţial la eşecul acelui proces de privatizare în masă n-a constat numai în celebra cuponiadă, ci şi în împrejurarea că statul a continuat să-şi menţină controlul asupra întreprinderii. Or, ceea ce facem noi este tocmai desăvîrşirea acestui proces de privatizare, prin scoaterea întreprinderilor de sub controlul statului şi privatizarea lor în adevăratul înţeles al cuvîntului, astfel încît statul să nu mai deţină, nici măcar în bănci, mai mult de 10 sau chiar 5% din acţiuni. În anumite situaţii, poate să nu deţină nici măcar un procent.

Ce fac oamenii cu cupoanele pe care le-au luat atunci? Mai sînt bune de ceva?

Sigur că da. Ele sînt avute în vedere. A fost elaborată o Ordonanţă de urgenţă prin care am modificat *Legea 58/'91*. I-am adus modificări fundamentale în legătură cu simplificarea procesului de privatizare, cu asigurarea transparenţei şi cu utilizarea celui mai bun preţ oferit de piaţă, nemaiexistînd preţ prestabilit; aceste măsuri sînt însoţite de stabilirea unor criterii ce au şi un caracter social profund, de protecţie socială şi de protecţie a mediului, aşa încît nu va fi neapărat cîştigătoare oferta cu preţul cel mai bun. Referitor la transparenţă, avem de gînd ca toate societăţile importante româneşti, care sînt supuse procesului de privatizare,

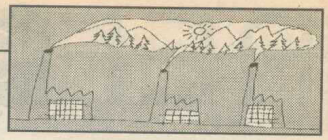

guvernare ambiţios

să apară cu toate datele importante nu numai pe Internet, ci şi în marile jurnale, marile publicaţii de specialitate din lume, cum ar fi *New York Times* ş.a.m.d. Acest lucru se va produce încă din aceste zile. Avem în vedere *Legea privind transformarea regiilor autonome în societăţi comerciale*, precum şi *Legea privind investiţiile străine*. Sînt legi extrem de importante pentru definitivarea acestui cadru legislativ, credem noi, suplu, modern, flexibil, de natură să asigure evoluţia spre economia de piaţă şi în acelaşi timp să facă extrem de atractivă piaţa românească pentru finanţele internaţionale.

Spre ce direcţii va evolua economia românească

Aţi precizat că *„Guvernul nu închide o fabrică, nu pune lacătul pe ea, ci asigură un cadru legislativ în care ea să se descurce“*. Problema care se pune este dacă aveţi un program de perspectivă: ce urmează să se dezvolte în România? Industria uşoară? Turismul? Industria de maşini grele? Industria de calculatoare? Agricultura? Pe ce coordonate se va dezvolta economia?

Legat de strategie, ideea aceasta şi aspectul acesta au fost invocate nu numai de analişti sau de specialişti în domeniu, ci, cum este foarte uşor de intuit, mai ales de către centralele sindicale, federaţiile sindicale de ramură, organizaţiile patronale ş.a.m.d. Ce se întîmplă cu sectorul lor, care sînt perspectivele? Există, în această privinţă, cum bine se ştie, două concepţii. Una neoliberală, care pune accentul pe faptul că rolul statului este acela de a crea doar cadrul legislativ şi climatul necesar pentru funcţionarea legilor economiei de piaţă, care apoi îşi spun cuvîntul şi sancţionează fie o întreprindere, fie un sector care nu mai este viabil sau nu face faţă concurenţei. Deci, ar fi inutilă elaborarea unor asemenea strategii, întrucît lucrurile se schimbă aproape de la o zi la alta şi este foarte greu să ai o concepţie dirijistă la nivel naţional.

Dar nu credeţi că această concepţie este valabilă pentru o economie normală?

Exact. Pentru o reală economie de piaţă. Or, nu trebuie să uităm că încă nu avem o asemenea economie de piaţă, că sîntem în plin proces de tranziţie şi, în acelaşi timp, sîntem în plin proces de integrare, între altele, în Uniunea Europeană. Evident că va trebui să facem faţă unor sfidări, unor dificultăţi uriaşe privitoare la acest proces de integrare şi va trebui să vedem care sînt ramurile cu adevărat competitive, în care merită să se investească şi care merită să fie susţinute şi care vor avea şanse să concureze cu partenerii lor pe piaţa europeană.

A doua concepţie este tocmai aceea a elaborării unor asemenea prognoze şi a unor astfel de strategii sectoriale. Comisia de prognoză, împreună cu Consiliul reformei, a elaborat în aceste cîteva luni documente extrem de importante în această privinţă. Vreau să fac o paranteză şi să vă spun că, în anii precedenţi, s-a pus problema elaborării unor analize care să lămurească faptul dacă ar fi sau nu posibilă **reabilitarea tuturor întreprinderilor româneşti**. Aceste studii există, spre deosebire de calculatoare sau de alte lucruri, care au dispărut. Aceste documente „valoroase“ au rămas, şi din ele reiese că, dacă s-ar face un asemenea demers, am avea nevoie doar de „modesta“ sumă de vreo 300 de miliarde de dolari! Şi chiar dacă ar fi puse pe picioare, nu se ştie în ce măsură ar putea să facă faţă legilor concurenţei. Dar să revin: s-au făcut aceste prime analize de către Comisia de Statistică şi Consiliul reformei şi ele conduc la nişte concluzii interesante, privitoare la dezvoltarea diverselor sectoare sau ramuri pînă în anul 2000, deci s-a făcut o evaluare pe termen mediu, nu pe termen lung.

Care ar fi sectoarele viabile?

Se vor dezvolta în mod deosebit agricultura, industriile legate de agricultură, turismul, dar în acelaşi timp trebuie reţinut faptul că în continuare, cel puţin pînă în anul 2000, sectorul primar va reprezenta ceva peste 21% din totalul produsului intern brut, sectorul secundar, industria şi construcţiile, va deţine în continuare primul loc, cu circa 44%, iar sectorul terţiar va urca pe locul 2, în jurul a 35%. Deci, începem, cît de cît, să ne apropiem, şi din punct de vedere al structurii acestui produs intern brut, de ceea ce se întîmplă pe plan mondial. Pe de altă parte, în luna iunie va fi finalizată de către federaţiile patronale, împreună cu organizaţiile sindicale, o propunere de strategie privind sectorul metalurgie-siderurgie. În paralel lucrează şi specialiştii Ministerului Industriei şi Comerţului şi ai altor instituţii de specialitate, urmînd ca apoi să aibă loc o dezbatere în cadrul acelui organism tripartit, pentru a confrunta rezultatele la care se ajunge şi pentru a vedea exact care sînt premisele pentru a putea lua o decizie în cunoştinţă de cauză. Aceste analize sînt foarte temeinic făcute, inclusiv de către organizaţiile sindicale şi patronale, ţinîndu-se seama chiar şi de impactul integrării noastre viitoare în Uniunea Europeană şi al concurenţei la care ar urma să facă faţă acest sector, metalurgie-siderurgie. În luna iulie, va fi finalizată o asemenea propunere pentru sectorul minier. A fost lăsată pentru luna iulie, pentru o a doua etapă, pentru că abia a fost adoptată, cum ştiţi, în urmă cu circa o săptămînă, *Legea minelor* şi era absolut necesar acest cadru legislativ, cunoaşterea exactă a ceea ce se va întîmpla în sectorul minier. În proiectul de lege am prevăzut posibilitatea concesionării minelor, inclusiv către investitorii străini, pe o perioadă de 50 de ani, cu posibilitatea prelungirii ş.a.m.d. Şi apoi vin la rînd diverse alte ramuri cu pondere şi care, desigur, au şi probleme deosebite, cum ar fi construcţiile de maşini şi toate celelalte.

Agricultura

Agricultura a avut parte de un tratament, de-a lungul celor 7 ani, dezastruos. Acum aţi încurajat importurile, în ideea că îl veţi provoca la concurenţă pe ţăranul român. Dar produsele care intră pe piaţă provin din ţări cu agricultură puternic subvenţionată de stat. Cum vă gîndiţi să intre în concurenţă un ţăran care nu are nimic, nici titlul de pămînt, nici unelte?

Apropo de ţăranul care nu are titlu: s-au distribuit peste o sută de mii de noi titluri şi se vor distribui în continuare. În scurtă vreme, eu sînt convins că vom reuşi să punem capăt şi acestor discuţii privitoare la modificarea *Legii fondului funciar*. Este extrem de importantă, pentru ca ţăranii să reintre pe deplin în drepturile lor. Am elaborat, cum bine se ştie, două proiecte de lege, pentru care am cerut dezbaterea în procedură de urgenţă şi acum au trecut prin ambele Camere; este vorba de *Legea privind circulaţia terenurilor agricole*, care permite unor familii să cumpere pînă la 200 ha de teren, iar cealaltă este *Legea consacrată arendării terenului*.

Încercăm în acest fel să creăm o adevărată piaţă funciară, prin care, corelînd cu liberalizarea preţurilor, cu încetarea creditelor direcţionate, care erau înghiţite exclusiv de către structurile de stat din agricultură, şi, mai ales, cu privatizarea tuturor acestor structuri intermediare, ţăranii să beneficieze în mod direct şi nemijlocit de aceste subvenţii. Noi nu încetăm subvenţionarea agriculturii, este adevărat că procentul este mai redus în comparaţie cu anii precedenţi, dar, în anii precedenţi, fermierii şi producătorii direcţi nu au beneficiat deloc de aceste aşa-zise credite direcţionate, care au fost acordate de către Banca Naţională prin intermediul Băncii Agricole. De acum încolo, vom practica exclusiv subvenţionarea transparentă, directă, prin buget, care este adresată ţăranului, fermierului, producătorului direct. Board-ul Băncii Mondiale a aprobat trei împrumuturi, totalizînd 550 de milioane de dolari – 50 milioane de dolari pentru efortul de ajustare în domeniul protecţiei sociale, 350 milioane de dolari pentru ajustarea sectorului agricol (ASAL) şi 150 milioane de dolari destinaţi reabilitării drumurilor. Mai bine de 14 miliarde lei vor fi acordaţi sub formă de vauchere direct ţăranilor, ca subvenţii pentru diverse nevoi în legătură cu prelucrarea pămîntului. Evident că acest sistem va fi de natură să încurajeze gospodăria ţărănească, să o consolideze. În acelaşi timp, am încheiat unele contracte cu firme celebre din Statele Unite şi din alte ţări care doresc să demonstreze în România cum se poate face agricultură. Am încheiat un contract în valoare de 157 milioane de dolari cu firmele CASE, Vermont, care asigură, pe de o parte, instalaţiile necesare pentru irigaţii, pe de alta, tractoarele şi utilajele agricole, însă ţăranii continuă să rămînă proprietari ai pămînturilor. Nu se pune problema nici măcar a adunării lor în anumite asociaţii, ci a unei organizări pentru exploatarea terenului, pentru lucrarea lui în comun; toate aceste utilaje vor rămîne în proprietatea ţăranilor, în decurs de cîţiva ani ei urmînd să înceapă să plătească din surplusul de recoltă, după un termen de graţie de circa 3 ani. Un alt asemenea contract este axat pe producţia de cereale (grîu). Un altul este consacrat producţiei de porumb, floarea-soarelui, soia etc., încheiat cu firma TRANSCHEM FINANCE. Ş.a.m.d. „Semănătoarea“ sau „Tractorul“ sau alte firme renumite producătoare de tractoare şi de utilaje agricole nu au fost ignorate. Firmele CASE, Vermont, JOHN DEERE, New Holland şi marele grup Fiat sînt, în general, foarte interesate de procesul de privatizare şi sînt dornice să participe la acest demers de privatizare a întreprinderilor menţionate.

Asumarea răspunderii

De ce v-aţi asumat răspunderea? Ce reprezintă în fond? Voiaţi un vot de încredere din partea coaliţiei?

Înseamnă că sîntem responsabili şi că într-adevăr vrem să mergem pînă la capăt cu această transparenţă şi cu acest demers al nostru. Este adevărat că, în momentul în care am primit votul de încredere, pe baza programului de 120 de pagini prezentat la 11 decembrie anul trecut în faţa Parlamentului, am fost mandataţi să înfăptuim aceste reforme, pentru că toate principiile esenţiale care se regăsesc în pachetul de reforme pe care l-am anunţat la 17 februarie le regăsim, în esenţă, în programul de guvernare. Pe măsură ce am avansat cu aceste măsuri de reformă, acest proces s-a mutat în cotidian şi a avut şi are implicaţiile sale dureroase. Au început să apară acuzaţii, din partea opoziţiei mai ales, potrivit cărora noi am pune în aplicare un alt program decît cel de reforme pentru care ne-a mandatat Parlamentul. Or, am dori să punem capăt pentru totdeauna acestei dispute sau speculaţii mai mult decît ieftine. Sperăm să punem capăt şi acestei permanente şicane din partea opoziţiei. Actuala opoziţie merge pe formula: nici o săptămînă fără o moţiune simplă şi, dacă se poate, chiar mai multe moţiuni de cenzură într-o singură sesiune. Evident că aceasta afectează într-o anumită măsură activitatea Executivului, însă în nici un caz nu trebuie să supraliciteze cei care mizează pe aşa ceva, pentru că deja avem un grup de specialişti care răspund la moţiuni şi noi ne vedem în continuare de treabă.

În acelaşi timp, este şi un test al forţei şi al coeziunii actualei majorităţi parlamentare. Sîntem departe de a vorbi despre probleme reale în cadrul coaliţiei, cu atît mai puţin despre o criză a coaliţiei sau despre inevitabilitatea unei sciziuni. Există doar opinii diferite, unele modalităţi de abordare diferite, unele accente puse altfel şi care vin să marcheze individualitatea fiecărui partid component al acestei coaliţii. Să nu uităm că avem o coaliţie formată din trei alianţe care, la rîndul lor, reunesc cel puţin 10 partide, în ipoteza în care am lua în calcul UDMR-ul ca fiind un singur partid.

Ne-am asumat răspunderea în legătură cu aceste măsuri de reformă (e vorba de un set de măsuri de reformă în cele mai diverse domenii, începînd cu economia, dar nu numai în economie, şi în administraţie, şi în justiţie, şi în domeniul ordinii publice, şi în cel al învăţămîntului, al sănătăţii, al culturii, şi în politica externă

(Continuare în pag. 12)

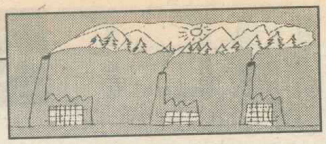

VIRGIL PETRESCU
– ministrul Învăţământului –

Cercetarea ştiinţifică universitară

Unul dintre punctele cheie ale reformei învăţămîntului superior românesc îl reprezintă dezvoltarea capacităţii universitare de cercetare ştiinţifică.

În acest domeniu avem o moştenire nefavorabilă. În pofida unor declaraţii, politica regimului socialist a fost de divizare arbitrară între sectorul universitar şi cel de cercetare ştiinţifică. S-a mers pe ideea contraproductivă că universităţile trebuie să formeze specialişti, iar cercetarea ştiinţifică trebuie să se realizeze în afara sistemului universitar, în instituţii distincte. În acest fel s-a descurajat dezvoltarea cercetării de către universităţi, diminuîndu-se astfel resursa intelectuală profundă a întregului sistem. Conform acestei filosofii, sistemul universitar, practic, nu a primit resursele necesare cercetării ştiinţifice.

Şi, totuşi, trebuie să spunem cu mîndrie că universitarii, deşi lipsiţi de suportul financiar şi organizaţional, au făcut eforturi, aş putea zice eroice, de a menţine în viaţă vocaţia ştiinţifică a universităţii româneşti. Universitatea noastră nu a creat specialişti, dar a produs şi cercetare ştiinţifică, desigur în condiţii cu totul adverse.

Asemenea filosofie contrastează puternic cu direcţia sistemului universitar din ţările dezvoltate. Aici, universităţii îi revine în principal funcţia de conducere a cunoaşterii fundamentale. În ţări ca Statele Unite ale Americii, cît şi în ţările vest-europene, în jur de 80% din fondurile destinate cercetării ştiinţifice fundamentale revin în sistemul universitar.

Probabil că această situaţie este exprimată cel mai sintetic de către distinsul savant de origine română Mattei Dogan, membru de onoare al Academiei Române, care, în discursul său de recepţie, a spus următorul adevăr: *„este sigur că cea mai mare descoperire tehnologică a Statelor Unite ale Americii din ultimele două secole este campusul universitar. Campusul universitar american este marele producător al revoluţiei ştiinţifice şi tehnologice actuale"*.

Din acest punct de vedere reforma sistemului universitar românesc trebuie să rezolve două mari probleme:

1) finanţarea cercetării ştiinţifice universitare;

2) modalitatea de finanţare.

Permiteţi-mi să dezvolt, pe scurt, fiecare din aceste două puncte.

Finanţarea

Am moştenit o universitate lipsită cronic de cele mai elementare resurse materiale. Problema nu este de a moderniza echipamentul de cercetare ştiinţifică, ci, pur şi simplu, de a dezvolta, adesea de la practic nimic, capacităţile tehnice de cercetare. Actualul sistem de distribuţie a cercetării ştiinţifice fundamentale, între sistemul universitar, Academie şi Ministerul Cercetării şi Tehnologiei, este de natură a dilua fondurile disponibile, şi aşa insuficiente. Din păcate, nu am reuşit încă, deşi acesta este un obiectiv central al Ministerului Educaţiei Naţionale, să mărim într-o măsură satisfăcătoare resursele financiare dedicate cercetării universitare. Acestea reprezintă o fracţiune extrem de modestă din totalul fondurilor bugetare alocate cercetării. De exemplu, acest procent a fost de 1,13% în 1995, 1,3% în 1996, iar în acest an cercetarea universitară dispune de 13 miliarde lei din totalul de 859 miliarde alocate, de la buget, cercetării ştiinţifice.

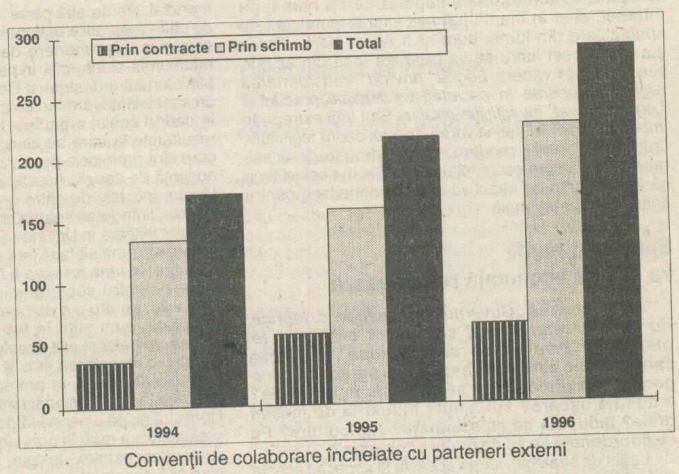

Convenţii de colaborare încheiate cu parteneri externi

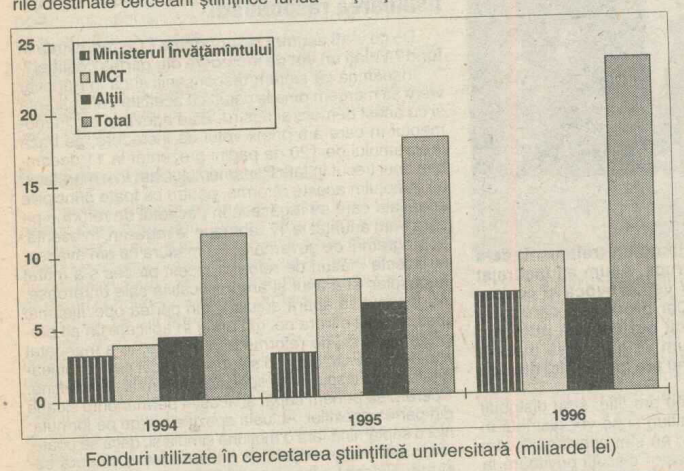

Fonduri utilizate în cercetarea ştiinţifică universitară (miliarde lei)

Ţinînd seama de această situaţie, Guvernul României a obţinut un important împrumut de la Banca Mondială (50 milioane de dolari), din care cea mai mare parte este dedicată dezvoltării capacităţilor de cercetare ştiinţifică. Împrumutul a început să funcţioneze chiar în acest an, avînd vîrful în 1998–1999. Strategia utilizării acestui împrumut a fost dominată de imperativul eficienţei. Am identificat şase programe în care urmează a se injecta acest plus semnificativ de resurse. Voi insista aici asupra celor care influenţează direct cercetarea ştiinţifică, şi anume a trei dintre ele, care însumează, împreună cu contribuţia românească, 42,2 milioane dolari.

1. Bazele de cercetare cu utilizator multiplu

Pentru a utiliza cît mai eficient aceste resurse suplimentare, care în fapt sînt destul de modeste în raport cu nevoile, am decis ca în următorii 2 ani să investim masiv în echipamentul de cercetare de vîrf, care să fie concentrat în centre naţionale sau regionale. În aceste centre, preconizate a deveni adevărate centre de excelenţă, urmează a avea acces toţi cercetătorii. Avem intenţia să formăm în jurul acestor Baze de Cercetare cu Utilizatori Multipli adevărate reţele universitare de cercetare.

2. Programe majore de cercetare ştiinţifică

Pe lîngă cercetările mici şi mijlocii, finanţate de Ministerul Educaţiei Naţionale, o parte din împrumutul Băncii Mondiale este destinată dezvoltării unor capabilităţi de cercetare majore în direcţiile prioritare ale ştiinţei contemporane, plasate în punctele cele mai avansate ale sistemului universitar românesc.

3. Programe de studii aprofundate şi doctorat

Strategia regimului socialist în învăţămîntul superior a fost transformarea specialiştilor practicieni într-un sistem de producţie cvasiindustrială; această vocaţie distructivă, greu de înţeles, a desfiinţat practic învăţămîntul postuniversitar, în special cel doctoral, a cărui funcţie este atît de a forma tineri cercetători, cît şi de a produce, în acest proces,

Un program de guvernare ambiţios

(Urmare din pag. 11)

ş.a.m.d.), care nu fac altceva decît să concretizeze ceea ce am menţionat în programul de guvernare aprobat de Parlament la 11 decembrie.

S-a formulat reproşul că vreţi să conduceţi evitînd Parlamentul.

Este totalmente nejustificat. În nici un caz nu dorim să evităm organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare. De altfel, ca jurist, mi-ar fi imposibil să mă gîndesc la aşa ceva. În plus, mi s-ar părea şi un gest nedemocratic, care nu-mi stă deloc în fire, şi nu am în vedere un astfel de demers. Dar, în acelaşi timp, trebuie să ţinem seama de împrejurarea că reforma presupune un anumit ritm, o anumită cadenţă şi că sîntem obligaţi să respectăm această cadenţă. Or, după cum puteţi constata, în mai puţin de 6 luni de activitate, deşi se spune că nu am făcut nimic, nu mai vorbesc despre celelalte lucruri pe care le-am întreprins, dar în plan legislativ am adoptat aproape 600 de acte normative, dintre care circa 90 de legi; 29 de ordonanţe, plus 8 ordonanţe simple, toate acestea fiind, la rîndul lor, legi. Am apelat la aceste ordonanţe de urgenţă pentru că ele permit punerea în aplicare imediată a măsurilor de reformă, însă, în acelaşi timp, nu eludează dezbaterea parlamentară. Ele îşi produc efectul pînă în momentul în care sînt respinse de către Parlament. Dacă sînt aprobate, desigur, continuă să-şi producă efectele, după cum Parlamentul este îndreptăţit să procedeze la modificarea unor prevederi ale acestor ordonanţe. Iată de ce am preferat uneori să apelăm la emiterea de ordonanţe de urgenţă, întrucît dezbaterile parlamentare în legătură cu aceste ordonanţe sînt mult mai flexibile. Dar, repet, nici o clipă nu ne-am pus problema să eludăm Parlamentul, nici prin asumarea răspunderii guvernamentale, nici prin emiterea de ordonanţe sau prin solicitarea dezbaterii în procedură de urgenţă a anumitor proiecte de acte normative.

Cum se conduce un guvern de coaliţie

Recent, Partidul Democrat a spus că sînteţi cam lenţi cu reforma. De ce nu v-a spus acest lucru în Guvern?

Din cîte am fost informat, inclusiv de către colegii din Guvern, dar şi de către domnul preşedinte Petre Roman, doar întîmplarea a făcut ca întîlnirea PD să aibă loc cu puţine zile înainte de asumarea răspunderii şi de dezbaterea moţiunii de cenzură introduse de opoziţie. Pe de altă parte, este firesc ca partidele, chiar dacă sînt membre ale unei coaliţii de guvernare, să încerce să-şi deruleze viaţa de partid şi să încerce să-şi evidenţieze particularităţile. Cred că este un eveniment normal, pe care trebuie să-l punem exact în contextul în care s-a desfăşurat: s-a făcut un bilanţ al activităţii membrilor Executivului din partea Partidului Democrat, a prefecţilor şi, repet, s-a încercat să se sublinieze acele trăsături sau acele elemente care ar individualiza Partidul Democrat în cadrul coaliţiei guvernamentale. Cu acest prilej, nu s-a ratat ocazia de a se sublinia că

o mare parte din cercetarea ştiinţifică.

Nu este întîmplător că în programul de reformă a sistemului universitar, pe care ministerul nostru îl promovează, dezvoltarea învăţămîntului postuniversitar şi, în primul rînd, cel doctoral primeşte o atenţie centrală. Din acest motiv, am decis ca un program important finanţat din împrumutul Băncii Mondiale să fie cel postuniversitar.

Permiteţi-mi să vă spun cîteva cuvinte şi în legătură cu cealaltă componentă, nu mai puţin importantă a cercetării universitare, şi anume mecanismul finanţării.

Puţinii bani pe care bugetul i-a atribuit cercetării ştiinţifice universitare erau acordaţi printr-o procedură exclusiv birocratică, prin care scădea enorm eficienţa lor pentru cercetare. În consecinţă, un element esenţial al reformei universitare româneşti a fost schimbarea radicală a mecanismului de finanţare a cercetării.

S-a înfiinţat pentru aceasta Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice Universitare. Acest Consiliu, prin însuşi statutul său, exprimă noua filosofie managerială pe care vrem s-o promovăm. El este conceput ca *„buffer institution"*, un organism care să promoveze convergenţa factorului politic (Ministerul Educaţiei Naţionale, în numele Guvernului) şi comunitatea academică. Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice Universitare cuprinde, în componenţa sa şi a comisiilor sale de specialitate, aproximativ 100 dintre personalităţile de prestigiu ale cercetării ştiinţifice universitare. Acest corp masiv universitar, ajutat de peste 300 experţi, funcţionează ca un adevărat sistem de autoconducere universitară. Responsabil de modul de funcţionare şi de politica generală a acestui Consiliu este desigur ministrul Educaţiei Naţionale. Ministrul numeşte, pe baza propunerilor venite de la universităţi, membrii Consiliului, aprobă regulamentul de funcţionare al acestuia, stabileşte politica generală de dezvoltare a cercetării ştiinţifice, pe baza propunerilor Consiliului, aprobă programele de cercetare ce urmează să fie finanţate. Înfiinţat la sfîrşitul anului 1994, CNCSU are deja acumulată experienţa a doi ani şi jumătate de finanţare a cercetării ştiinţifice.

Mecanismele sale sînt cele cunoscute la nivelul ţărilor dezvoltate: grantul, acordat pe baze competitive. Acordarea grantului de cercetare ia în considerare trei lucruri esenţiale: meritul ştiinţific al proiectului propus, capacitatea de cercetare a echipei şi performanţele ei trecute. În mod special, modul în care granturile din anii precedenţi au fost utilizate reprezintă un criteriu esenţial al acordării de noi granturi.

Anual, CNCSU primeşte în jur de 2.000 de proiecte supuse examinării. Aş vrea să fac o socoteală simplă. Dacă luăm, în medie, cinci membri ai echipei de cercetare, putem estima că la fiecare competiţie participă aproximativ jumătate din cadrele didactice universitare. Dacă luăm în considerare faptul că doar o parte din propuneri au fost acceptate pentru finanţare (circa 40%), şi acestea cu sume relativ modeste, atunci trebuie să recunoaştem că este o surpriză extrem de plăcută creşterea numerică a cererilor de finanţare.

Se prezintă, în cele ce urmează, cîteva date statistice şi dinamica unor indicatori reprezentativi pentru cercetarea ştiinţifică universitară.

Text prezentat la Conferinţa internaţională „România şi românii în ştiinţa contemporană", Braşov, 27–31 mai 1997.

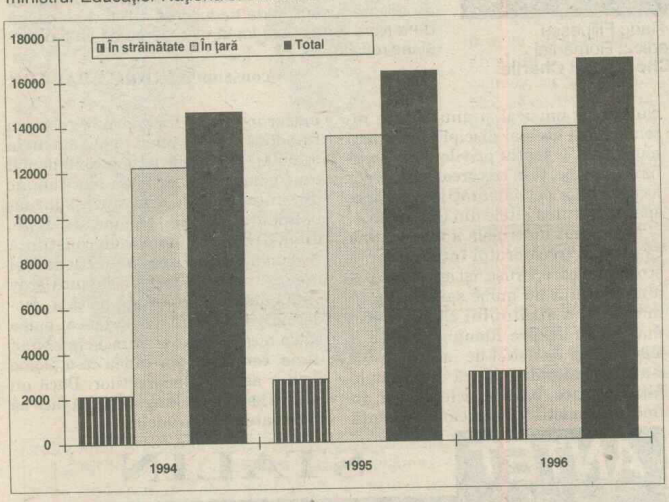

Lucrări ştiinţifice publicate

Palatul CEC, la un secol de existenţă

Piatra de temelie a clădirii care avea să devină sediul „Casei de Depuneri, Consemnaţiuni şi Economie" a fost pusă la 8 iunie 1897, în prezenţa regelui Carol I, reginei Elisabeta, mitropolitului primat al României, Iosif, şi a membrilor guvernului prezidat de Dimitrie Sturdza. Terenul pe care s-a înălţat construcţia, vechi amplasament al bisericii Sf. Ioan cel Mare şi al hanului din vecinătate, fusese scos la vînzare prin licitaţie publică de primăria Capitalei, în 1892. Conducerea Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni a decis cumpărarea acestuia, pentru ca, un an mai tîrziu, să instituie o comisie specială care să studieze problemele legate de noul edificiu. Planurile viitorului palat au fost executate de francezul Alfred Jules Paul Gottereau, absolvent al Şcolii de Arte Frumoase din Paris, arhitectul Curţii Regale a României. El este cel care a proiectat şi reconstrucţia Palatului Regal din Bucureşti, planurile Palatului Cotroceni, precum şi pe cele ale Bibliotecii Universitare, devenită Fundaţia „Regele Carol I". Însă, de construirea efectivă a noului local s-a ocupat arhitectul Ion N. Socolescu, în calitate de antreprenor, oferta sa în epocă fiind cea mai avantajoasă din cele trei prezentate.

Sediul actual al Casei de Economii şi Consemnaţiuni aparţine, din punct de vedere arhitectonic, academismului francez, stil specific ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea, şi îmbină în mod fericit soliditatea pereţilor din piatră şi cărămidă cu transparenţa translucidă a luminatoarelor de sticlă pe schelet metalic.

Pictura aflată la etaj, deasupra intrării în Sala de Consiliu, intitulată ***Munca***, a fost realizată în 1912 de Michel (Mihai Menelas) Simonidi (n. la Bucureşti în 1870, m. la Paris în 1933). Compoziţia structurează trei grupuri de personaje, prin care se ilustrează ocupaţii tradiţionale ale românilor: prelucrarea metalelor, pescuitul, agricultura. Pentru alegoria ***Fortuna distribuind bunurile României în urma cuceririi Independenţei***, situată în prezent pe plafonul Sălii de Consiliu, M. Simonidi a primit medalia de argint la Expoziţia Universală de la Paris, din anul 1900. (Trebuie amintit că în această încăpere a fost semnat, în 1913, Tratatul de pace după cel de al doilea război balcanic.) Patru portrete regale, distruse în anii dictaturii comuniste, împodobeau laturile lungi ale sălii: ale regelui Carol I şi reginei Elisabeta, semnate tot de M. Simonidi, şi cele ale regelui Ferdinand şi reginei Maria, aparţinînd lui Costin Petrescu, decoratorul Ateneului Român. Camenco Petrovici, preşedintele CEC, a declarat că instituţia pe care o conduce are intenţia de a realiza un concurs pentru refacerea acestor lucrări.

Îmbinarea concepţiei constructive cu cea decorativă este deosebit de impresionantă în întreaga clădire. Spaţiul creat printr-un joc de arce în plin centru ritmează întreaga compoziţie de jur-împrejurul holului central. Efectele de lumină obţinute prin folosirea bolţilor luminatoare şi a vitraliilor sînt speculate şi cu ajutorul folosirii mozaicului auriu care primeşte şi redistribuie strălucirea luminoasă.

Trecînd în domeniul activităţilor economico-financiare, este de menţionat că prima Casă de Depuneri şi Consemnaţiuni a luat fiinţă în 1864, cu 16 ani înaintea Băncii Naţionale a României (BNR). Pînă la apariţia BNR, afirmă Camenco Petrovici, *„a constituit una din sursele importante de la care statul şi-a procurat mijloacele băneşti necesare tezaurului"*. De exemplu, biletele ipotecare emise în 1877 au înlesnit procurarea mijloacelor băneşti, în vederea finanţării războiului de independenţă. De-a lungul timpului, această instituţie a suferit transformări şi reorganizări, însă specificul activităţii sale a rămas neschimbat: primirea, păstrarea, fructificarea economiilor băneşti ale populaţiei şi acordarea de credite persoanelor fizice şi juridice. *„În anul 1996,* reia preşedintele CEC, *s-a aprobat Legea de organizare şi statutul acestei instituţii, care funcţiona încă pe baza Decretului 371/'58, act normativ total impropriu condiţiilor economice ale momentului. Pe baza acestei legi, CEC a devenit societate bancară pe acţiuni, cu acţionar unic statul român, avînd un capital social subscris şi vărsat integral, în sumă de 220 miliarde de lei."* La sfîrşitul anului trecut, soldul general al economiilor populaţiei era de 2.588,2 miliarde de lei, iar creşterea de sold de 524,1 miliarde de lei, pentru exerciţiul financiar '96 veniturile totale majorîndu-se cu 157,8%.

În şedinţa de guvern din 30 mai, s-a hotărît o reorientare a activităţii CEC, care va intra în vigoare după aprobarea de către Parlament a proiectului de lege iniţiat de Executiv. Măsurile preconizate vor conduce la organizarea instituţiei ca bancă de economii, destinată cu precădere micilor depunători şi garantată de stat, caz în care portofoliul său va fi gospodărit astfel încît să nu încurajeze investiţiile riscante. În acelaşi timp, în atribuţiile CEC va intra promovarea proiectelor guvernamentale de dezvoltare a sectorului privat al întreprinderilor mici şi mijlocii, prin acordarea de credite, în special pentru producţie şi servicii, concomitent cu alinierea la toate normele bancare, la reglementările şi politica BNR. **(A.M.)**

Partidul Democrat ar fi în realitate motorul reformei, în timp ce alţii ar fi ceva mai lenţi sau ar trage mai puţin la această căruţă pe care o ducem împreună. Eu nu aş dramatiza aceste declaraţii. Le-aş lua aşa cum sînt şi, desigur, s-ar putea să avem la un moment dat o discuţie deschisă şi în cadrul coaliţiei, în legătură cu relaţiile dintre parteneri. Astfel de discuţii, de altfel, au loc în mod periodic, repet, însă ceea ce cred că este esenţial de reţinut este faptul, subliniat şi de domnul preşedinte Petre Roman, că nici un moment nu s-a pus şi nu se pune problema sciziunii actualei coaliţii guvernamentale.

Aveţi autoritate în echipa guvernamentală sau o şedinţă de guvern este precedată sau urmată de şedinţe de partid?

Între altele, în calitate de magistrat şi de lider sindical, am învăţat şi să ascult, şi asta cred că este o calitate, de a putea să-l asculţi pe interlocutor. Fără a supralicita, am anumite calităţi de moderator şi, pînă acum, cel puţin, n-a fost nici o situaţie în care să nu ajungem, în cele din urmă, la un punct de vedere comun în legătură cu o problemă sau alta. Deci nu se pune problema de a organiza şedinţe de partid înainte de şedinţele de guvern sau după. Aici avem de-a face cu o coaliţie în care trebuie asigurat consensul. Toate hotărîrile pe care le-am adoptat pînă acum au fost adoptate în unanimitate, după ce le-am dezbătut, le-am întors pe toate feţele, cu toate argumentele, pînă cînd am ajuns la un punct de vedere comun. Deci, evident că trebuie puse de acord aceste opinii, care vin din partea unor personalităţi distincte, a unor personalităţi marcante şi, în acelaşi timp, din partea reprezentanţilor unor partide politice diferite. Pe de altă parte, cred că mă bucur de credibilitatea necesară şi în cadrul partidului, astfel încît să pot să-mi îndeplinesc atribuţiile cum se cuvine. Au existat şi mai există disfuncţionalităţi între ministere, chiar între ministere conduse de miniştri aparţinînd aceluiaşi partid, după cum există anumite disfuncţionalităţi sau mici dispute sau neînţelegeri în cadrul aceluiaşi minister şi, uneori, chiar între reprezentanţii sau între miniştrii şi secretarii de stat sau alte persoane din conducerea unor ministere, care fac parte din acelaşi partid politic. Sînt, pe de o parte, dispute şi luări de atitudine, de poziţie, care exprimă personalitatea fiecăruia, dar pînă acum nu se poate vorbi de ieşirea lucrurilor de sub control. Este adevărat că am subliniat aproape în fiecare şedinţă de guvern, începînd cu primele şedinţe pe care le-am avut, că fiecare dintre noi trebuie să înţeleagă faptul că nici unul nu face politica ministerului pe care-l conduce, că nu există 20 şi ceva de politici, că de fapt există o politică a guvernului într-un domeniu sau în altul şi că fiecare ministru are menirea de a pune în aplicare acea politică a guvernului din domeniul pe care îl conduce. Din păcate, unii colegi, fie din lipsă de experienţă, fie dintr-un exces de personalitate, au înţeles mai greu acest lucru. De aici, apariţii la rampă, uneori în momente mai puţin potrivite, sau unele afirmaţii de-a dreptul şocante, care sînt făcute de unii sau de alţii. Cred că ele au devenit din ce în ce mai puţine, că acest lucru dovedeşte un proces firesc de consolidare a coeziunii în cadrul echipei guvernamentale, iar, pe de altă parte, un proces de înţelegere a mecanismelor politice, ca să nu spun maturizare politică, absolut firească.

Aveţi în vedere o remaniere?

Deocamdată nu se pune problema unei remanieri.

La Berlin, un muzeu despre lupta în fostul lagăr socialist

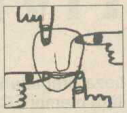

În luna aprilie a acestui an, aţi participat, în Germania, la un eveniment pe care vă rugăm să ni-l relataţi.

Evenimentul la care vă referiţi a constat în inaugurarea pavilionului despre România, la muzeul **Haus am Checkpoint Charlie**. Acest muzeu se găseşte la Berlin, la cîţiva zeci de metri de punctul care altă dată marca trecerea între Berlinul de Est şi Berlinul de Vest.

Zidul trecea chiar pe acolo?

Da, clădirea în care se află muzeul are urme ale zidului dintr-o parte şi cealaltă şi e un simbol foarte impresionant, atît pentru berlinezi, cît şi pentru cei care vizitează Berlinul. E un muzeu care are între 2.000 şi 4.000 de vizitatori pe zi: grupuri de copii, de elevi, străini. E cel mai vizitat muzeu.

Ce conţine muzeul? Cum este structurat?

Muzeul prezintă exponate privitor la cei care au luptat împotriva dictaturii. Sînt multe obiecte, maşini şi maşinării, extrem de ingenioase, pe care oamenii le-au folosit ca să treacă dincolo de zid. Sînt descrise procedee întrebuinţate de cei care au reuşit să treacă graniţa, într-un fel sau altul, nu numai în zona Berlinului, ci şi în alte zone: deltaplane, avioane uşoare, maşini în care nu-ţi dădeai seama cum ar fi putut să încapă un om. Era expus, de pildă, un Mini-Morris, sub care scria: *„Ghiciţi unde se afla cel care a trecut graniţa cu această maşină?"*. Ei bine, locul de lîngă şofer, unde era pusă o husă, era scobit complet şi în locul respectiv trecuse un om. Era un minisubmarin portativ, inventat de un neamţ care, după aceea, a reuşit să-l producă şi să facă avere în RFG, cu acest model în care el a trecut în Marea Nordului, spre Danemarca. În acest muzeu poţi vedea tot felul de metode foarte ingenioase şi foarte curajoase de trecere a frontierei.

În muzeu sînt prezentate toate ţările foste comuniste?

Pînă în aprilie, România nu era reprezentată. Cu acea ocazie, a fost prezentată şi partea despre România, cu un titlu semnificativ: „Revoluţia sîngeroasă". A fost evenimentul cel mai şocant, şi pentru noi, dar şi pentru experienţa ţărilor comuniste în '90, în '89. Standul conţine fotografii cu Ceauşescu şi familia, preluate dintr-un album german editat de mai multă vreme, şi sînt şi obiecte pe care mi le-au solicitat mie, obiecte legate de arestarea mea şi de condamnare: hotărîrea judecătorească, o matriţă cu care făceam manifeste, nişte manifeste originale, unele păstrate de cunoscuţi, altele recuperate din arhive. Cînd am vizitat prima oară muzeul, am fost puţin dezamăgit că nu existau mărturii din România nici de partea dictaturii, nici de partea opoziţiei. Eu am trimis materiale şi despre Gheorghe Ursu, şi despre Liviu Babeş, cel care şi-a dat foc pe pîrtia din Poiana Braşov, în 1989, în semn de protest. Urmează ca, în timp, să se mai schimbe structura fiecărei părţi a muzeului.

Herma Kennel şi Radu Filipescu în faţa standului dedicat României din muzeul **Haus am Checkpoint Charlie**

Clădirea are foarte multe încăperi, în care sînt prezentate momente semnificative: Opoziţia poloneză are o parte foarte importantă, cu toată evoluţia Solidarităţii, cu Lech Walesa, apoi Cehoslovacia, Bulgaria, care este, ca reprezentare, în urma noastră. Este apoi şi partea sovietică şi, bineînţeles, partea redegistă.

Şi în RDG au fost multe cazuri care n-au fost destul de bine cunoscute. La muzeu, am întîlnit o tînără care a încercat să treacă fraudulos graniţa şi a stat 7 ani în închisoare, iar un ziarist de la un ziar important din Berlin, cu care am discutat, a stat închis o perioadă lungă. Mulţi dintre cei care au fost prezenţi la deschidere şi care au participat la discuţia care a avut loc au trăit experienţe similare. Au fost inivitaţi şi William Totok, care a avut o acţiune de rezistenţă în România, prin organizaţia Aktionsgruppe Banat, Helmut Frauendorfer şi Herta Müller. A fost prezentă şi Herma Kennel, scriitoarea care a scris şi publicat în Germania o carte despre mine şi care va apărea în curînd la editura Universal Dalsi în limba română.

În afară de partea aceasta de muzeu, care înseamnă documente, fotografii, obiecte, instituţia îşi propune şi alte acţiuni?

Da, au programe de seminarii, cum a fost şi discuţia la care am luat parte, cu invitaţi din ţările de est. Au o bază foarte mare de materiale pe care le rulează din cînd în cînd, iar modul de prezentare este destul de atractiv. Întrucît acolo se proiectează şi filme, s-ar putea să se prezinte şi filmul despre Revoluţia română. Este o organizaţie nonguvernamentală, cu treizeci de angajaţi, care se administrează singură, cu un regim în care îşi obţine fondurile de existenţă şi reuşeşte să aibă o activitate destul de bogată. Muzeul nu este sprijinit cu fonduri suplimentare. Directorul muzeului, Reiner Hilderman, este o persoană venerabilă, are 84 de ani, cu nevastă ucraineancă. Mulţi angajaţi sînt din ţările fostei Uniuni Sovietice.

Eu le-am propus celor de la **Haus am Checkpoint Charlie** să ţină legătura şi cu muzeul de la Sighet, am dus materiale despre acest muzeu şi, în măsura în care aceste relaţii pot să se păstreze, sper că va fi o colaborare bună.

Cînd va apărea la Universal Dalsi cartea scrisă de Herma Kennel despre dv.?

Curînd, în cîteva luni. În perioada de lucru, în care a trebuit să transmit informaţii scriitoarei, am fost ajutat de d-na Koflen, Doina Sandu şi Nora Iuga. De partea de editare a cărţii şi de traducerea artistică se ocupă d-na Nora Iuga şi am toată încrederea că va fi o versiune reuşită.

A consemnat RODICA PALADE

GHEORGHE FIRCA

Placa memorială

Cică repunerea pe picioare a Bucureştilor (însemnînd aceasta asanare – la propriu –, restaurare, construcţii noi) ar echivala financiar cu ceea ce fusese alocat odinioară prin Planul Marshall refacerii Germaniei de după război. Se poate. Pînă la a obţine de **undeva** măcar a zecea parte din fabuloasa sumă, s-ar putea găsi însă resurse infinit mai modeste în vederea marcării în şi prin edilitar a unor semnificaţii culturale. Între cele cuvenite aici, „banalele" plăci memoriale, într-un oraş ce a concentrat de cel puţin un secol şi jumătate încoace tot ceea ce a avut mai bun spiritul românesc. A fi propus măcar, în „epoca de aur", aşezarea unui asemenea însemn era o utopie, „aprobările" necesare, aproape niciodată obţinute, însemnînd practic blocarea oricărei iniţiative. Ceva continuă însă să ne blocheze şi acum: lipsa banilor. Desigur, nimeni nu ne obligă să ne conformăm vechilor obişnuinţe, apelînd la Ministerul Culturii sau la Primăria Capitalei. Există şi sponsorizările, pe care, orice s-ar spune, am înţeles să le utilizăm. Nici aceste pîrghii nu funcţionează totuşi cum s-ar putea crede. Cineva îmi relata că, la Ploieşti, o firmă de construcţii ce promisese o bucată de marmoră pe care să se graveze numele unui compozitor a renunţat în ultima clipă să mai ofere gratuit marmora cu pricina, deoarece, „ameninţată" cu privatizarea (sau, poate, lichidarea), firma în chestiune nu-şi mai permitea acest dezechilibrant gest...

Mai rămîne iniţiativa strict privată. Demnă de tot respectul este, în această ordine a lucrurilor, aşezarea unei plăci pe frumoasa casă de pe bd. Lascăr Catargiu colţ cu str. Visarion, care să amintească, la 80 de ani de la naşterea artistului, cei 14 ani petrecuţi acolo de Dinu Lipatti. Placa a fost aşezată, pe cheltuiala sa, de d-l Valentin Lipatti, în memoria ilustrului său frate. La restrînsa ceremonie pe care am imaginat-o *post festum* (placa fiind dezvelită cu cîtva timp în urmă), o parte dintre participanţi priveau nu numai la casa Lipatti (în care a locuit pînă la sfîrşitul vieţii sale şi distinsul academician Alexandru Graur, meritînd el însuşi o astfel de cinstire), ci şi la cea umilă de peste drum (îţi vine să nu mai spui *vis-à-vis* nici măcar cînd e vorba, în româneşte, de singurul sens propriu al acestui barbarism), în care s-a stins din viaţă, cum glăsuieşte inscripţia, Alexandru Vlahuţă. La cîţiva zeci de metri mai încolo, în curtea bisericii Visarion, în casa parohială, a locuit părintele Ioan D. Petrescu, marele bizantinolog muzical şi unul dintre întemeietorii acestei discipline pe plan mondial. Un spaţiu privilegiat, sacralizat aproape, prin trecerea prin aceste locuri a unor personalităţi de excepţie, spaţiu ca atîtea altele din Bucureşti.

A devenit un truism a mai susţine că atenţia trecătorului întîmplător, a şcolarului care, brusc, îşi aminteşte că a mai întîlnit un nume sau altul prin manuale, a străinului care nu ştie mai nimic despre România poate fi suscitată şi de astfel de inscripţii. Mi s-a părut întotdeauna că minunatele faţade gotice, baroce, eclectice şi, în fine, Jugendstil (ca extremă insolenţă modernistă în acest cadru *retro* şi viu totodată), ce se oferă, spre bucuria ochiului, pe străzile unui inconfundabil oraş cum este Praga, nu pierd nimic din autenticitate din cauza supraabundenţei plăcilor memoriale. Este, dimpotrivă, un indiciu de conştiinţă colectivă, ce ar putea să funcţioneze şi la noi, unde ea a fost şi este încă grav vătămată de o deşănţată poftă a „modernizării". O placă memorială ar putea salva o casă chiar şi atunci cînd banii aceia, cei mulţi, vor cădea ca o ploaie de aur asupra Bucureştilor. Dacă nu cumva seceta prelungită ne va face să tot scoatem paparudele.

ANTET STALIN
Lilly Marcou – *Stalin, viaţa privată*

Pentru prima dată în România: adevărul depre viaţa OMULUI Stalin.
Iubirile închipuite şi adevărata dragoste a lui Stalin. Decimarea propriei familii. Nebunia criminală împotriva evreilor, totul despre viaţa personală a celui mai mare ucigaş din istorie.
Trebuie să-l cunoaştem pe OMUL Stalin pentru a-l face vulnerabil la judecata istoriei.
Lilly Marcou - *Stalin, viaţa privată.*
Adevărul despre cel care a fost „Tătucul" Iosif Vissarionovici Stalin.
288 pagini, Preţ: 16500 lei

Lilly Marcou – *Stalin, viaţa privată*

Editura ANTET
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr. 9A; Bucureşti; Tel: 6175332
O.P. 22 C.P. 285

H.-R. PATAPIEVICI

Bucureştiul meu

Bucureştiul meu începe cu strada Caimatei, pe care mi-o amintesc ca fiind copleşită de tei, curată şi secretă în copilăria mea. Asfaltul era suficient de bun pentru a patina pe el cu rotile, iar bordurile îndeajuns de curate pentru a putea folosi aceeaşi pereche de pantaloni şi a doua zi, după ce în ajun, cu joaca noastră, le ştersesem în toate felurile. Strada Caimatei este o stradă în formă de scoabă, care are un vîrf înfipt în fostul bulevard Republicii (acum Carol I), în dreptul unei clădiri de alură mussolinianã de pe strada Constantin Nacu, şi un altul în punga pieţei Rosetti, care se deschide spre spatele statuii lui C.A. Rosetti şezînd în jilţ. Strada copilăriei mele este un bun exemplu al vechiului Bucureşti: se află încă pe ea cîteva blocuri cubiste din anii '30, diferite între ele, case tip vagon, scunde şi legănate, de prin 1880, o frumoasă casă boierească de pe la începutul secolului, o casă de raport cu mai multe caturi, construită în graba de după primul război mondial, şi

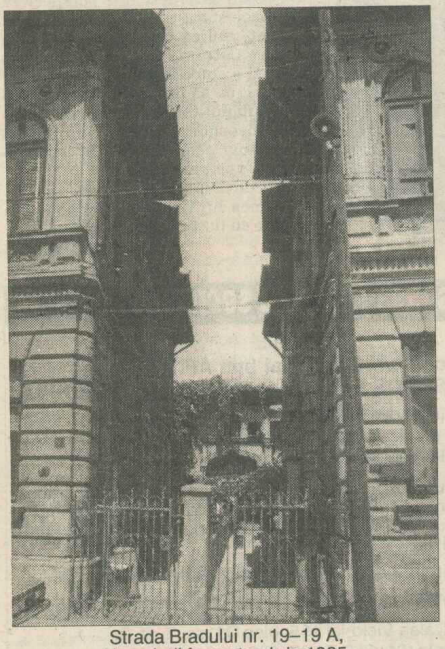

Strada Bradului nr. 19–19 A, demolată în septembrie 1985

multe curţi. Amestecul acesta eclectic constituie stilul vechiului Bucureşti. Curţile erau mai pline de verdeaţă cînd eram mic decît sunt acum. De atunci asfaltul străzii s-a crăpat, fărîmiţîndu-se, piatra bordurilor s-a dezmembrat de spărturi, iar trotuarele, pe care ne tăvăleam îmbrîncindu-ne la lapte-gros, sunt atît de vălurite, azi, încît eşti silit să mergi pe ele ferit, de teamă să nu-ţi strîmbi glezna sau să-ţi stîlceşti încălţările. Murdăria formează un aspect separat. Ofensiva ei este atît de virulentă, omniprezenţa grămezilor de resturi menajere aruncate unde te aştepţi mai puţin este atît de agresivă, încît profilul moral al Bucureştiului în anul de graţie 1997 este fixat indelebil de prezenţa gunoiului, luată în sens metafizic.

Deoarece s-a întîmplat ca familia mea să locuiască în vechiul Bucureşti, am avut constant în faţa ochilor, crescînd, lumea pe care realitatea regimului comunist o evacuase din instituţii, cultură, economie şi spaţiu public. Deşi lumea se schimbase dramatic, relictul material al vechii Românii supravieţuia. Un nebănuit element de continuitate cu trecutul era ţesătura urbană a vechiului Bucureşti. Vederea acestor case, mersul de-a lungul acelor străzi, viaţa în acele spaţii imaginate pentru un alt timp, alţi oameni şi altă societate, familiaritatea cu încăperile tăiate după comodităţile altui tip de om, plăcerea de a manevra clanţele *ancien régime* şi a uşilor care se închid cu un *anumit* zgomot, stilul interbelic al ferestrelor şi al feroneriei, zidurile exterioare tencuite în calcio-vecchio amestecat cu sticlă pisată, stucaturile desuete, fastul, acum, exorbitant al scărilor interioare, parchetul cu aromă de boierie scăpătată, inactualele mobile ale epocii în care părinţii noştri fuseseră ei copii — familiarizarea cu toate acestea a făcut din mine un tînăr pentru care Bucureştiul literaturii interbelice continua să fie viu, prezent, la îndemînă. Cînd citeam nuvela lui Mircea Eliade care se petrecea pe strada Caimatei eu chiar mă aflam pe strada Caimatei. Puteam sări gardul înspre Sfinţilor, treceam pe lîngă biserica de lîngă linia de tramvai, ajungeam pe strada Plantelor, de unde, după ce traversam strada Paleologu, puteam pătrunde direct pe strada Mântuleasa, care se afla deopotrivă, în acel moment, sub tălpile mele şi în mintea mea de cititor. Ceea ce vreau să spun este că trupul societăţii ucise după 1948 supravieţuia prin arhitectura neatinsă, deşi degradată de sărăcie, a vechiului Bucureşti. Pînă să înceapă masivele distrugeri din anii '80, Bucureştiul mai era încă plăcutul, heteroclitul, descheiatul oraş al literaturii interbelice.

Faptul că instinctele mele estetice şi politice funcţionează într-un anumit mod ţine nu numai de educaţia explicită a familiei şi a cărţilor, ci şi de educaţia implicită, insesizabilă şi secretă a părţii de Bucureşti care mi-a adăpostit copilăria şi adolescenţa. Casele, ca şi oamenii, au însemnat enorm pentru formarea mea sufletească. Cînd mă plimb seara prin ce a mai rămas din vechiul meu Bucureşti, mă plimb în fond prin trupul viu al celui mai apropiat cosmos, cu acelaşi sentiment de adăpostire metafizică pe care trebuie să îl fi resimţit şi Markandeya, ascetul indian, atunci cînd *ştia* că se află în interiorul trupului lui Brahma. Cosmosul nu este numai ordine întrupată, este un sistem educativ complet. A trăi potrivit ordinii cosmosului înseamnă a fi ocrotit şi salvat. Profilul sufletesc al celui care se simte iubit diferă dramatic de profilul sufletesc al celui care se simte permanent hăituit. Am convingerea că, atunci cînd Nicolae Ceauşescu a decis devastarea arhitecturală a României — sat de sat şi oraş de oraş —, se declanşa astfel ultima etapă a remodelării prin inginerie socială a sufletului colectiv românesc. Am simţit această agresiune, la începutul anilor '80, pe măsură ce vechea stradă Armenească a fost mutilată, strada Săgeţii secţionată, strada Italiană deviată, iar casele aflate pe locul fostului hotel Modern au fost rase de pe suprafaţa pămîntului. Piatra cu inscripţie frumos cioplită, care semnala locul fostei mînăstiri Caimata (unde şi Eminescu poposise), după despicarea ei în două, a fost aruncată la gunoi împreună cu molozul dărîmăturilor. Odată cu casele, cu traseele străzilor, cu aerul locuirii, dispare şi memoria individuală a fiecărui om, ca într-o construcţie mnemotehnică căreia i se năruie suportul de imagini. Se ştie că memoria se şterge odată cu suprimarea suportului ei. Am observat fără surprindere că generaţia care a urmat în stradă generaţiei mele era mai amnezică decît a mea, care fusese mai amnezică decît a părinţilor mei, care, la rîndul lor, întreţineau cu memoria un raport mult mai prost decît bunicii mei. Proiectul social comunist lucra. Pe măsură ce casele erau şterse de pe suprafaţa pămîntului, pe măsură ce ţesutul de străzi era deformat de noi trasee arbitrare, lipsite de legătură cu mersul normal al vieţii, pe măsură ce distrugerea vechiului meu Bucureşti progresa, înţelegeam din ce în ce mai bine legătura dintre integritatea mea sufletească şi integritatea formulei urbanistice a oraşului în care trăiam. Bucureştiul pe care Ceauşescu îl pregătea ca ambient generaţiilor de mîine era *exact* la fel de insuportabil ca şi proza ignară a discursurilor pe care le revărsa incontinent peste naţiune. Intelectual vorbind, Bucureştiul Casei Poporului era perfect solidar cu substanţa ideologică a discursurilor de aparat. Casa Poporului nu reprezintă nimic altceva decît materializarea ectoplasmatică a spiritului celui care a decis că Bucureştiul trebuie devastat pentru a putea desăvîrşi reeducarea simbolică a României profunde. La originea acestei monstruoase construcţii se află un resentiment profund: resentimentul celui care, cu o conştiinţă de asediat, nu poate găsi în propriul său trecut temeiul unei reconcilieri cu prezentul. În vulgaritatea ei trufaşă, Casa Poporului este simbolul unui Bucureşti al cazărmilor, al supunerii la ordin şi al alinierii în vederea punerii la dispoziţie. La dispoziţia cui? ne putem întreba. Evident, la dispoziţia voinţei de putere. Ceea ce Heidegger numea *Ge-stell* a primit prin Casa Poporului o soluţie deopotrivă arhitecturală şi urbanistică fără precedent. Noi, românii, prin ea, suntem în prezenţa unei agresiuni spirituale continue. Suntem otrăviţi şi secretaţi de ea pe mă-

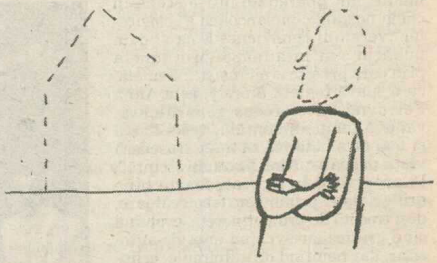

sură ce, devenindu-ne familiară, îşi reproduce în noi mesajul totalitar şi tipul ei specific de falsificare tocmai prin intermediul familiarităţii care, atunci cînd am crezut că am neutralizat-o, ne-a făcut, de fapt, ireversibil dependenţi de ea şi complici.

Argumentul meu este că Bucureştiul actual e încă deplin contaminat de noxa devastărilor ceauşiste. Ectoplasma acelei ideologii primitive supravieţuieşte nebăgată în seamă în ţesătura noului oraş, prin intermediul modificărilor urbanistice introduse de mutilările brutale şi ireversibile la care a fost supus vechiul meu Bucureşti. Această modificare urbanistică, combinată cu profundele deportări sociale care au afectat capitala, a sfîrşit prin a impune Bucureştiului o structură socială şi profesională deopotrivă dezordonată şi stridentă. Se ştie că solidaritatea socială nu este posibilă decît pornind de la un fond de identitate socială bine definită. Între parteneri cu identitate prost fixată cooperarea socială ia mai degrabă chipul raporturilor de tip ordin/execuţie decît al celor bazate pe libera cooperare a iniţiativelor individuale. Noul trup al Bucureştiului, acolo unde din vechiul Bucureşti nu a mai rămas nimic, este deopotrivă urît, mizerabil şi autoritar. Problema noastră, pentru veacul ce va să vină, este cum să trăim nesmintiţi într-un ţesut urban în care au proliferat durabil megalomania ţîfnoasă, vulgaritatea, spiritul primar agresiv şi autosuficienţa ignară.

HUMANITAS
Cartea care dăinuie
Volume lansate la Tîrgul Internaţional de Carte Bucureşti/iunie 1997
ALEXANDRU PALEOLOGU
Alchimia existenţei
LUCIAN BOIA
Istorie şi mit în conştiinţa românească
VLAD ZOGRAFI
Oedip la Delphi
ARTHUR O. LOVEJOY
Marele Lanţ al Fiinţei
Alte apariţii recente
MIRCEA CĂRTĂRESCU Nostalgia ● H.-R. PATAPIEVICI Politice/Ediţie adusă la zi ● AURELIA MARINESCU Codul bunelor maniere astăzi (tiraj nou)

TEATRUL ODEON

TEATRU

DON JUAN à la russe

după A.P. Cehov
adaptarea şi regia Gelu Colceag

Montarea lui **Gelu Colceag** de la Teatrul Odeon şi-a făcut principiu din alternanţa **reliefare–estompare**, într-o dialectică rememorativă a sugestiilor stîrnite de materia conflictuală, pe care regizorul a remodelat-o special.

La ridicarea cortinei, pe negrul fundalului se decupează un jilţ de pai şi o măsuţă aşijderea cu piese de şah, un violoncel, două scaune şi siluetele a două personaje. Toate aceste elemente sînt angrenate într-o scenă în cheia nostalgic-melancolică a „clasicelor" versiuni cehoviene. E ca şi cum publicul s-ar uita înapoi prin luneta prin care privesc eroii înşişi... Femeia, cu o suavă toaletă *Liberty*, este Anna Petrovna, moşiereasa generăleasă, văduvă temperamentală, vesel-tristă şi mai ales hotărîtă să nu-şi iroseacă viaţa degeaba; **Irina Mazanitis** „cîntă", la propriu şi la figurat, foarte bine ariile acestei primadone fermecătoare, deşi trecută de prima tinereţe, evoluînd cînd graţios-lasciv, cînd energic-autoritar, dar neuitînd de autoironie, eclipsîndu-şi partenerele, „rivalele". Bărbatul, cu un costum negru reiat şi părul în devălmăşie, este Trilekţi, medicul-bufon ce-şi îneacă angoasele şi insuccesele în băutură şi mîncare. **Mircea Constantinescu** şi-a creat un facies adecvat insaţietăţii acestui gurmand rural, care, din cînd în cînd, îmbrăţişează violoncelul emiţînd sunete grave ori disperat-comice, acorduri contradictorii care vor însoţi întreaga desfăşurare a acţiunii, culminînd într-o orchestraţie de operă. De dimensiunea sonoră a spectacolului s-a ocupat inspirat **Constanţa Cămpeanu**.

Dimensiunea scenografică este rezultatul conlucrării tinerilor plasticieni **Liliana Cenean** şi **Ştefan Caragiu**, care au materializat original ceea ce regizorul indică a fi „metafizica" obiectelor şi personajelor ce coexistă în această magmă de început. Iluminarea „în stil vechi", de la rampă, conferă o discretă patină viziunii moderne care evidenţiază, cu inventivitate şi aplomb, încărcătura de sarcasm a *qui-pro-quo*-urilor vodevileşti ce reeditează, în ambianţa rustic-aristocrată a tradiţionalului conac rusesc, eterna farsă a Don Juan-ului fără voie. **Şerban Ionescu** avansează curajos în deconspirarea eroului, Platonov, cîndva student strălucitor, cantonat în condiţia de obscur învăţător de ţară, tată de familie ingrat şi amant epuizat, eliminat în cele din urmă. Personajul irumpe în scenă cînd încă mai are intactă verva acidă. Echilibrul şi-l pierde odată cu apariţia iubirii din tinereţe, care, la rîndu-i, se agaţă cu disperare de el, sperînd într-un iluzoriu remediu pentru mariajul anost în care abia a intrat. **Valeria Sitaru** o înfăţişează pe Sofia Egorovna, *„păpuşa intelectuală de gheaţă"*, într-o tonalitate destul de aspră şi lineară, cu gesturi precipitate şi previzibile. **Ionel Mihăilescu**, în Voinicev, îi justifică eroinei disperarea, prezentînd un ins infantil, de tot hazul, mai ales cînd mama vitregă îl îmbărbătează cu sîrg.

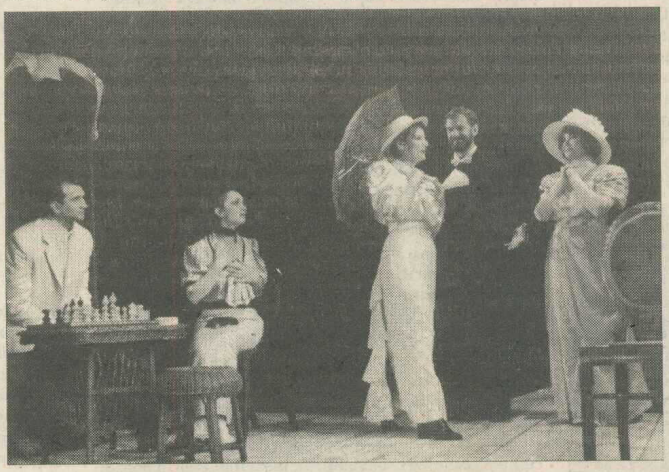

Soţia protagonistului, inocenta Saşa, este pentru **Crina Mureşan** prilej de compoziţie elaborată, poate prea sîrguincios. Momentul cel mai reuşit îl izbuteşte atunci cînd, în *„noaptea sălbatecă, neruşinată"*, la lumina difuză a lampioanelor din grădină, ascultă destăinuirile lui Osip, căruia **Gelu Niţu** i-a construit din linii frînte o individualitate pregnantă, de ipocrit insidios şi onctuos. **Florin Zamfirescu** acumulează retroactiv anacronismul tuturor eroilor confraterni, sufocaţi de ticuri pedante şi obtuzitate naivă, reamintind că toate personajele piesei sînt prototipuri ale operei ce avea să se constituie.

Paradoxurile obsesiv-ridicole configurează deliberat un algoritm bine marcat: actul întîi este dedicat plictisului; actul doi, hărţuielii intelectual-sexuale; actul trei, împotmolirii; actul patru, împăcării cu situaţia creată, inclusiv cu gestul fatal al răzbunării.

Spectacolul captează palpitul vital al universului cehovian, căruia îi reliefează ori estompează contururile. Vezi portalul monumental şi pluri-funcţional care deschide perspectiva spre atmosfera tihnită a meselor pe înserat; indică neglijenţa boemă a protagonistului, ce se-nveleşte cu o hartă şi e sufocat de sticlele goale de băutură, ca să devină, în ultimul tablou, dulapul-refugiu al ruşinii bărbatului încornorat, care – punîndu-şi două lungi pene de scris în frunte – singur se persiflează.

Acţiunea moare şi reînvie.

Lumea lui Cehov moare pentru a renaşte cu fiecare nouă montare.

IRINA COROIU

EUROPEAN UNION – The Delegation of the European Commission in Bucharest is recruiting a **Programme Manager for civil society development**

Key Tasks: development and supervision of EU Phare NGO programmes; co-ordination of relations with NGOs and social partners; support for NGO networking in EU as part of pre-accession strategy.

Requirements: university degree; in depth knowledge of Romanian civil society; interest in and understanding of European integration and public affairs, NGO activity in Europe and EU – Romania relations; practical experience in program management; excellent grasp of English and French; commitment, professionalism, communication skills and ability to work in a team.

Availability for work required by early September. Long term assignment. Salary expressed in USD, comparable with other international bodies.

Interested applicants are expected to send, **before Monday, June 23, 1997, 17:00**, a detailed CV, a letter of motivation in English or French, and two recommendations to: **Karen Fogg – Delegaţia Comisiei Europene – str. Grigore Mora 11, Bucureşti, sect. 1**
Written tests for short-listed candidates are planned for June 30.
For further information please contact Angela Cristea, tel.230 36 36, fax.230 24 53.

FUNDAŢIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

anunţă:
concursul cel mai bun AFIŞ AL FUNDAŢIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ:

- Premiul I (echivalentul a **500 dolari**)
- Premiul II (echivalentul a **300 dolari**)
- Premiul III (echivalentul a **200 dolari**)

Afişul, care urmează să fie realizat în policromie (offset), trebuie să aibă relevanţă pentru ceea ce reprezintă demersul central al fundaţiei – anume sprijinul acordat în sensul construcţiei unei societăţi deschise.

Termenul limită pentru depunerea machetei: **25 iunie**.

Pentru informaţii suplimentare, vă rugăm să vă adresaţi Fundaţiei Soros:

- **Bucureşti**: Calea Victoriei 155, bloc D1, sc. 7, et. 3; tel.: (01) 659.74.27, 659.13.21, 650.63.25;
- **Cluj**: Str. Ţebei 21; tel.: (064) 420.480;
- **Timişoara**: Str. Semenic 10; tel.: (056) 199.960, 192.493;
- **Iaşi**: Str. Moara de Foc 35, et. 7; tel.: (032) 252.920, 252.922

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA „22"

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **8.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **54%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,*
Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* **cu specificarea pentru** *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

DAN PETRESCU

Michnik în bulion

Aparenţa sub care se înfăţişează Nicolae Manolescu la PRO TV este fără îndoială înşelătoare: ai zice că e un motan sastisit, un rege al banalului, o eminenţă cenuşie (a nu se ştie ce) deja plictisită, deja obosită şi convinsă de inutilitatea folosirii tuturor trucurilor de care lasă impresia că-i sînt pline buzunarele; cînd, deodată, cu o lovitură de maestru el îţi taie respiraţia, iar după ce te mai dezmeticeşti puţin, e prea tîrziu, din motan n-a mai rămas decît zîmbetul...

Cam aşa ceva am resimţit după ediţia „bulionului de cultură" din 20/21 mai a.c., la care, cu eficienta complicitate a lui Vladimir Tismăneanu, Adam Michnik a fost mistificat pînă-n măduva oaselor, cum vine vorba, şi asta spre bucuria lui, căci părea cu totul predispus să se lase luat la vale de subtila cazuistică dîmboviţeană, marcînd mereu cît de profunde i se păreau spusele interlocutorilor lui.

Pe scurt, în faţa acestei notabile figuri intelectuale şi politice a Estului european, care e şi un om de spirit, Nicolae Manolescu a apărat cu succes teza că penuria de disidenţi/opozanţi din România s-a datorat nici mai mult nici mai puţin decît formidabilei astuţii a lui Ceauşescu, care făcea el ce făcea şi uzurpa atitudinea disidenţei/opoziţiei sau, în termenii lui Manolescu: *„le lua caimacul"* disidenţilor! Altfel zis, noi n-am prea avut disidenţi (rămîn la acest termen generic), fiindcă redutabilul Ceauşescu se erija el însuşi în disidentul numărul unu şi astfel demonta sistematic orice tentativă a altora de a face ei pe nebunii şi-a da ghionturi sistemului; şi-atunci, încotro s-o mai apuce ei, bieţii disidenţi, că nici pe Ceauşescu nu-l puteau urma (deşi...), că prea era dictatorial pe dinăuntru? Ei bine, neavînd de ales, ei, după o matură deliberare, au hotărît să se refugieze cu demnitate în de-acum faimoasa *rezistenţă pasivă*, care s-a dovedit de departe soluţia cea mai chibzuită, de vreme ce ni i-a conservat pe toţi, intacţi (pentru că singurul efect constatabil al *rezistenţei pasive* ăsta a fost, ca întotdeauna la poporul român: supravieţuirea fizică, indiferent cum, numai supravieţuirea – continuitatea).

Nu e nici un dubiu că istoria se rescrie continuu sub ochii noştri şi nu m-ar mira ca trecutul însuşi să se modifice pe nesimţite spre a furniza capriciilor ei o înrădăcinare în timp; aşa de pildă, eu însumi am aflat de la un buletin de ştiri de pe Antena 1, din 14 decembrie 1996, că făcusem parte, împreună cu Liviu Antonesei, Luca Piţu şi alţii, dintr-o organizaţie subversivă activă în toată Moldova şi îndreptată (dacă am înţeles bine) împotriva lui Ceauşescu; aşijderea, din tot felul de fragmente scurse din arhivele Securităţii în unele publicaţii (că nu m-am învrednicit să citesc şi ***Cartea Albă*** scursă tot de acolo), am aflat de măreţul protest politic al scriitorimii bucureştene, o acţiune de largă şi adîncă participare, în comparaţie cu care reclamaţia celor şapte la D.R. Popescu, singura realizată *de facto*, se şterge, uitată în mizeria ei (deşi, subtilă, era prevăzută, precum bordeiul românului, cu două ieşiri posibile), iar gălăgia produsă de mine de la Iaşi devine „isterică" şi se pierde în ridicol, mai ales că (spuneau şi băieţii de la Europa Liberă) fusese posibilă fiindcă Securitatea de la Iaşi mai închidea şi ea ochii, grijulie cum era faţă de propriu-i viitor (şi trebuie să recunosc de altminteri că primele vorbe pe care le-am adresat comandanţilor ei, convocaţi de mine la sediul radioului ieşean în 22 decembrie 1989, au fost de felicitare).

În consecinţă, sînt cu totul deschis ideii implicite a lui Nicolae Manolescu, că prin 1968 România deborda de disidenţi gata să se manifeste, dar care au fost profund contrariaţi de disidentul Ceauşescu, însuşi, acesta, în cunoscuta „scenă a balconului" din august, protestînd împotriva invaziei Cehoslovaciei şi punîndu-i pe ei într-o dilemă din care nu şi-au mai revenit niciodată: să protesteze şi ei contra invaziei? Inutil, o făcuse perfidul Ceauşescu. Să se pronunţe împotriva lui Ceauşescu? Ar fi însemnat să se plaseze de partea lui Brejnev. De aceea, mulţi au dat buzna în PCR, că doar făceau altceva decît să se alinieze disidenţei supremului conducător, ceea ce le dădea în plus garanţia că se aflau în

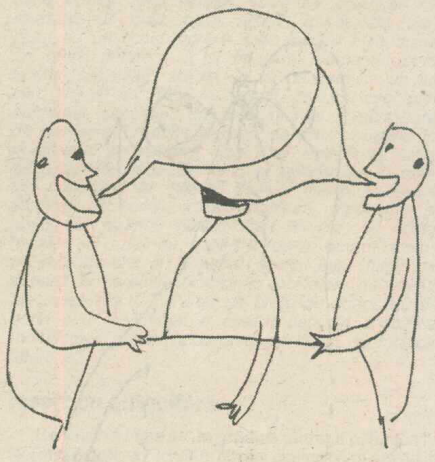

sensul istoriei, bun prin definiţie. Şi aşa au trecut exact 21 de ani, răstimp în care Ceauşescu n-a mai dat nici un prilej disidenţei de a ieşi la suprafaţă, dovedindu-se el bun, blînd şi înţelept, cam cum îi cerea Kogălniceanu lui Cuza. Nicolae Manolescu n-a mai citat în rest nici un exemplu de situaţie cînd Ceauşescu i-ar mai fi *„luat caimacul"* disidenţei post-'68, dovadă că nici caimacul nu se formează de două ori la rînd într-o aceeaşi oală dată.

A! Ceva totuşi i-a lipsit comunismului românesc, în opinia lui Nicolae Manolescu: anume, spiritul critic. Firește, comuniştii înşişi i-ar răspunde că au avut, dimpotrivă, ceva mai mult: au avut chiar spirit *autocritic*, pe care şi-l exercitau din belşug la şedinţe, între ei, conform „democraţiei interne" a partidului; însă aici cred că trebuie să luăm lucrurile ceva mai literar şi să înţelegem, pesemne, că i-a lipsit comunismului românesc un Maiorescu sau un E. Lovinescu; ei şi? A avut în schimb un Nicolae Manolescu, plus întreaga echipă, celebră şi azi, de la *România literară*: Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Valeriu Cristea şi, peste toţi, George Ivaşcu. Spirite eminamente critice.

Fireşte, în „bulionul" de pe PRO TV, Adam Michnik s-a dizolvat în mod natural (totuşi, nu înainte de a le înşira colegilor români, mai mult în glumă, şi obscurele realizări ale disidenţei poloneze, bun prilej şi pentru Ana Blandiana de a afla ce-a fost mai întîi: KOR sau Solidaritatea? – aceasta fiind întrebarea inteligentă pe care i-o pusese ea lui Michnik în 1990, la Bucureşti): el şi-a amintit de fericirea care-l cuprinsese în 1968, cînd, vizitîndu-l la închisoare, tatăl său îi spusese că, în sfîrşit, se găsise cineva în România care să le-o zică verde-n faţă ruşilor invadatori, chit că mai pe urmă aceeaşi persoană avea să li se adreseze în secret conducătorilor comunişti din Est, în august 1989, ca să-i determine la o intervenţie armată în insuportabila Polonie – probă, pentru Nicolae Manolescu, de mare clarviziune din partea persoanei în cauză, care-şi dăduse pasămite seama că sistemul comunist nu putea fi reformat (cum crezuseră Gorbaciov, Brucan, Iliescu, dar... şi persoana însăşi, prin '68, odată cu „primăvara de la Praga" parcă, nu?).

Mă întreb de aceea cum se face că acea minunată persoană a dispărut dintre noi – ar fi constituit, altminteri, un invitat pasionant la „bulionul de cultură" al lui Nicolae Manoescu, în calitate de disident de marcă şi de politician clarvăzător; ceva mai greu solubil în „bulionul" cu pricina, poate; însă un ingredient, ne dăm noi seama din ce în ce mai mult astăzi, de neocolit pentru oricine ar voi să reconstituie supa românească şi să-i dea un gust cît de cît comestibil, care gust se obţine, în bună parte, tocmai din savoarea ingredientelor adăugate.

Cu alte cuvinte şi traducînd metafora culinară de mai sus, ne vine greu să explicăm lumii (şi mai ales lumii care s-a mişcat pe vremea aceea, de tipul celei poloneze) de ce noi ne-am lăsat încălecaţi aproape un sfert de secol de un individ submediocru (îmi menţin calificativul pe care i l-am aplicat în 1988); şi atunci, nu ne rămîne decît să-l decretăm genial, ca să ne înălţăm obstacolul la dimensiuni colosale, imposibil de înfrînt; ajungem din nou astfel, de astă dată din convingere sinceră, la „geniul Carpaţilor", de unde nu mai e decît un pas pînă la mitologizare (continuarea firească a rescrierii istoriei de care pomeneam): prin transfigurarea morţii sale mizerabile, un fel de lînsaj, Ceauşescu se va preschimba curînd în erou mitic; întru aceasta, e suficientă convingerea noastră intimă (de aceea populară nici nu mai vorbesc) şi, oarecum, consimţămîntul validant din partea adevăraţilor disidenţi ai Estului; or, Adam Michnik, datorită loviturii de maestru a lui Nicolae Manolescu, e cîştigat de partea „rezistenţilor pasivi", aceşti campioni absoluţi ai *ketman*-ului teoretizat de un alt polonez faimos şi dus de ei la desăvîrşire: căci tehnica disidenţei islamice numită *ketman* şi detaliată de Czeslaw Milosz după Gobineau presupunea strecurarea abilă în structurile adversarului, pînă la dobîndirea încrederii sale totale, după care urma apostazia clamată din interiorul celei mai stricte ortodoxii şi de aceea cu neputinţă de a mai fi respinsă; că această ultimă fază, de spectaculoasă răsturnare, le-a lipsit cu totul alor noştri, adepţi şi ei, cum ştim, ai „schimbării din interior" începînd de la „scena balconului" din august 1968, e semn că îndelungata lor camuflare i-a dus la un mimetism ireversibil şi abia aici se situează cu adevărat victoria lui Ceauşescu: el putea să dispară liniştit, după ce-şi insinuase modelul în minţile noastre; astăzi, nu mai avem a ne confrunta cu el, obstacol prestigios, fiindcă noi, cei fascinaţi de obstacol, l-am interiorizat şi sîntem acum, toţi la un loc şi fiecare în parte, Ceauşescu.

Observaţia finală a lui Adam Michnik din emisiunea recentă de pe PRO TV, că fiecare din noi a ucis în sine imaginea tiranului, rămîne probabil valabilă numai pentru el; excepţiile de la noi, atît de puţine, nu vor fi niciodată recunoscute ca atare – dimpotrivă: vor fi întotdeauna culpabilizate, pentru a fi tulburat cu zarva lor intempestivă şi egolatră înţelepciunea afazică a *rezistenţei pasive* unanime.

ECUMEST

PROGRAMME

Programul ECUMEST – curs postuniversitar de management cultural organizat de Asociaţia ECUME din Dijon (Franţa) – lansează noul an de învăţămînt 1997/1998.
Cursurile se desfăşoară pe durata unui an, cu începere la data de 3 noiembrie 1997, astfel:
– cursuri teoretice (noiembrie–aprilie) şi rezidenţă de studiu în Franţa;
– stagiu practic de minimum două luni într-o instituţie culturală;
– prezentarea şi susţinerea unei teze profesionale.
Cursurile se vor susţine în limbile franceză şi engleză.
Cursul se adresează tuturor candidaţilor din ţările Europei Centrale şi de Est, care au absolvit o facultate de 4–5 ani şi vor să lucreze în domeniul managementului cultural la nivel european.
Diploma acordată la sfîrşitul cursului este recunoscută de „La Conference des Grandes Ecoles" din Franţa şi de Ministerul Învăţămîntului din România.

Data limită de depunere a dosarelor este **31 iulie 1997** pentru sesiunea de selecţie care va avea loc în luna septembrie.

Dosarele de candidatură se găsesc la Centrul Soros pentru Artă Contemporană din Bucureşti, la Fundaţiile Soros pentru o Societate Deschisă din Cluj, Iaşi, Timişoara şi la biroul ECUMEST din Bucureşti.

Centrul Soros pentru Artă Contemporană Bucureşti
Calea Victoriei 141, et. 2, tel.: 311.21.92; 311.21.93

Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă

Cluj
Str. Ţebei nr. 21
tel.: 064/420480

Timişoara
Str. Semenic nr. 10
tel.: 056/199960

Iaşi
Str. Moara de Foc nr. 35, et.7
tel.: 032/252920

1997
10–16 iunie

ESEU

MAGDA CÂRNECI

Teze pentru o altă mentalitate

O criză de creştere periodică

1. După Pompiliu Constantinescu, cam o dată la 30–40 de ani, cultura română modernă trece printr-o criză de creştere, în care echilibrele anterioare se surpă brusc, planurile spiritului se clatină şi se amestecă între ele, valorile anterior recunoscute sînt puse sub semnul întrebării sau sînt negate. În confuzia care degradează ideile pînă la simple interjecţii verbale şi care transformă controversele în conflicte primare, se declanşează inevitabil drama opţiunii, dilema căii de evoluţie.

2. După mai bine de patru decenii de presiune totalitară, previziunea făcută în 1937 pare să se confirme ineluctabil.

Ca într-un carusel al „eternei reîntoarceri" teoretizate de Eliade, vechi turniruri culturale (dar cu mize politice) ale secolului trecut şi ale primei jumătăţi a secolului acestuia îşi dispută din nou mentalul noilor actori intelectuali ai scenei autohtone. Asistăm din nou la duelul clasic „modernism versus tradiţionalism", sub machiajul contemporan al „europenismului versus românism" – sau al „integrării europene versus naţionalism": Sub stindardele acestei dileme aparent inconturnabile, dificultăţi şi aporii reale, inevitabile, departajează deja net generaţiile şi grupările culturale, fie înspre „sincronizare" sau înspre „specificitate", fie înspre „Occident" sau „Orient", înspre „deschidere" sau înspre „închidere" ş.a.m.d.

3. Pare că o modernitate asumată cu dificultate sau defectuos – ori numai prea recentă – de către instanţele conştiente şi inconştiente ale psiho-mentalului nostru individual şi colectiv actualizează ciclic vechile „arhetipuri" şi „complexe" ale spaţiului cultural autohton. Pare că între „eonul metafizic" (întors spre trecut) şi „eonul post-metafizic" (orientat spre prezent sau spre viitor), fantomaticul „spirit al locului" imaginat de inteligheţia autohtonă nu poate sau nu vrea să aleagă definitiv.

Dar modernitatea, de bine de rău, nu mai reprezintă de destulă vreme un simplu deziderat, o aspiraţie nedefinită. După aproape două secole de modernizare forţată, nu ne mai aflăm în acelaşi punct de plecare şi nu mai putem juca cu aceleaşi depăşite concepte polare şi dihotomii. Chiar dacă, datorită diverselor „alunecări" istorice, s-a putut vorbi în diverse momente de o „pseudo-modernizare", o „semi-modernizare", sau chiar o „de-modernizare" a societăţii româneşti, existenţa unei mentalităţi hotărît moderne peste o realitate socio-politică cu viteze diferite de modernizare (altfel spus, o cultură categoric modernă peste o civilizaţie în continuă modernizare) nu mai poate fi cu seriozitate pusă sub semnul întrebării.

Problema „specificului naţional" tinde să-şi piardă pertinenţa

4. Chiar dacă nu a fost o creaţie endogenă, modernitatea este, de bine de rău, un fenomen deja interiorizat, conştient, la nivelul clasei intelectuale, difuz la nivelul unei bune majorităţi. De aici decurg cîteva consecinţe importante. Anumite modele şi problematici culturale – tipice instaurării modernităţii în orice societate tradiţională – sînt acum epuizate, şi-au încheiat rolul şi eficienţa istorică. Identitatea naţională, specificul naţional, românismul sau naţionalismul, concepte care se suprapun parţial sau se intersectează în puncte diverse, nu mai sînt total sau singurele pertinente pentru prezent, chiar dacă inerţia, conformismul sau confortul mental imediat ne dau iluzia contrară. Ele ţin de un model cultural de sorginte încă romantică, care a avut esenţialmente în vedere edificarea statului şi a naţiunii române, instrumente capitale ale intrării în modernitate. Eficace la originile sale din secolul trecut, acest model a fost ulterior absolutizat, transformat într-un soi de „conservă metafizică" ieşită din timp, un soi de panaceu naţional permanent. Acest model este actualmente caduc.

Conceptele enumerate mai sus şi-au îndeplinit misiunea istorică şi au construit realităţi sociale şi politice care nu mai pot fi puse cu bună-credinţă la îndoială. Ele trebuie depăşite, sau mai bine zis regîndite, integrate în aria de acţiune a unor noi concepte şi strategii adaptate elastic, realist şi pragmatic prezentului şi poate viitorului. Acest prezent înseamnă acum esenţialmente integrarea într-o lume dinamică şi plurală, într-o realitate socio-politică-culturală globalizată, în care conştiinţa identităţii şi unicităţii să facă faţă cu succes „stresului" pe care dialogul necesar şi inevitabil între multiple culturi şi civilizaţii îl provoacă.

Intelectualul e somat să opteze

5. Hărţuit din nou – în actuala epocă de tranziţie, interimară între „vechiul regim" abhorat şi un „nou regim" încă nedefinit –, hărţuit iarăşi de vechile dualisme interbelice, deformate aberant sub comunism şi idolatru resuscitate acum în forme doar aparent proaspete, pare că intelectualul român nu poate decît să aleagă tranşant între nostalgie şi utopie, între „autohtonism desuet" şi „cosmopolitism bovaric", între „românismul de grotă" şi „europenismul de nicăieri".

Asaltat deopotrivă de vechi automatisme/condiţionări/determinisme locale, dar şi de noile aspiraţii/exigenţe/tentaţii oferite de deschiderea bruscă spre lumea occidentală, intelectualul, omul de cultură român (datorită circumstanţelor istorice, cele două condiţii adeseori s-au suprapus indistinct) pare tensionat interior între două modele culturale şi existenţiale antinomice. Educat în normele culturii moderne occidentale, dar trăitor într-o realitate socială fracţionată în diferite vîrste istorice, omul de cultură, intelectualul autohton pare că trebuie să tranşeze între opţiuni total divergente: între modelul „identităţii etnice" şi modelul „identităţii politice"; între „patriotismul etnic" şi „patriotismul constituţional"; între „statul cultural" şi „statul politic"; între „specific naţional" şi „universalitate" ş.a.m.d.

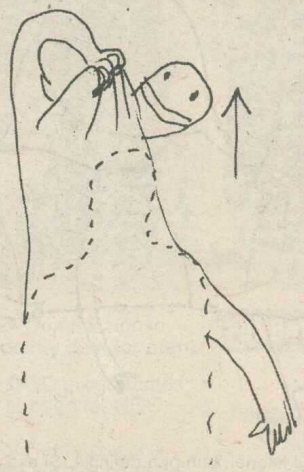

De fapt, el pare somat să aleagă între, pe de o parte, un model „metafizic", atemporal, dat o dată pentru totdeauna şi monolitic al realităţii sale locale, al categoriilor cu care el îşi structurează identitatea personală şi socială; şi, pe de altă parte, un model „post-metafizic", secularizat, al realităţii internaţionalizate la care începe să aibă acces, un model fluid, supus temporalităţii, modificării, adaptat pragmatic, din mers, exigenţelor concrete ale unei lumi în vertiginoasă, metamorfică preschimbare.

6. În noile circumstanţe dez-limitate, problema reală a omului de cultură autohton nu mai este astăzi să opteze şi să elimine, ci mai degrabă să concilieze lucid un model centrat de structurare interioară şi exterioară a sinelui şi a lumii cu un model des-centrat al aceloraşi. Să realizeze şi să suporte, în actuala stare de lucruri, logica imanentă a unei ordini a lumii care pare să fi devenit brusc lipsită de centru, sau cu un centru difuz, sau cu centre multiple: o ordine a realităţii ce şi-ar construi modelul din aproape în aproape, pe măsură ce înaintează; o ordine ce îmbină armonios tropismul centripet cu aspiraţia centrifugă a spiritului.

Altfel spus, problema lui este să realizeze că are datorii şi exigenţe, în raport cu patria sa, dar şi în raport cu restul mare al lumii, şi în primul rînd **faţă de sine**; să admită că poate aparţine şi locului „de aici", dar şi „de aiurea"; să consimtă că poate fi deopotrivă şi balcanic şi european, şi cetăţean „naţional" şi cetăţean „internaţional". Să realizeze că are libertatea să aleagă raţional (fără constrîngerea „majorităţii") între surse diferite de înţelegere a trecutului; că are dreptul să selecteze lucid (fără tutelă statală) între modele diverse de rezolvare a prezentului şi de modelare a viitorului, ca să poată să conjuge într-un mod eficient „tradiţia" cu „inovaţia", în vederea unei soluţii realiste şi creative a dilemelor inedite pe care i le ridică actualitatea.

Unificarea personalităţii

7. Omul de cultură român ar putea în sfîrşit **să se accepte aşa cum este** (şi cum l-a fasonat o întreagă constelaţie de determinaţii): să-şi asume şi stratul arhaic-folcloric, şi cel medieval-ortodox, şi cel modern, mai recent: să le conştientizeze pe toate (nu doar unul sau două, cum s-a întîmplat de obicei pînă acum) şi să încerce eventual să le facă să comunice (toate) între ele, să tenteze sinteza. Altfel spus, el ar avea în sfîrşit **dreptul să-şi unifice personalitatea**: să-şi integreze „filogenia" culturală irevocabilă în „ontogenia" conştientă, liberă, a propriei sale individualităţi.

La urma urmei, identitatea sa personală şi colectivă nu e un dat inexorabil, o fatalitate mecanică într-un univers al formelor fixe: ea e o chestiune de opţiune şi luptă, e o devenire continuă între multiple alternative. Ea poate fi înţeleasă ca o construcţie activă în cadrul sau în pofida unor multiple sisteme de determinaţii (personale, locale, naţionale, continentale etc.); poate fi trăită ca o „diferenţă" specifică în interiorul unor reţele plurale (eventual planetare) de identităţi.

8. Intelectualul, omul de cultură român are în sfîrşit putinţa **să se definească şi altfel decît etnocentric**. („Esenţa" lui nu se află undeva, în afara lui, în *illo tempore*, ci se manifestă în persoana lui, e actualizată în sine însuşi, aici şi acum.) Fără să-şi renege apartenenţa la spaţiul cultural de origine, el poate să recunoască deschis că nu-l mai interesează să fie doar un (artist, sociolog, fizician) „naţional", ci intenţionează să aparţină şi „mediului internaţional" al profesiei sale.

Fie că rămîne acasă, fie că emigrează, fie că face naveta între culturi, el are deci dreptul şi posibilitatea să se raporteze direct la o cultură globală, pe cale de survenire. Prin reţelele de instituţii trans-naţionale care integrează accelerat regiunile lumii, o nouă „piaţă mondială" a ideilor, a formulelor culturale, independentă de guverne şi state (asemenea pieţelor financiară, economică, de comunicaţii etc.), e cea care începe să negocieze şi să impună valoarea reală de schimb, deci universalitatea productelor intelectuale locale. Acest nou fel de universalitate e probabil remediul cel mai eficace împotriva oricărui fel de cultură manipulată (oficială, de stat, de partid etc.).

9. Pus în faţa acestei enorme deschideri şi inevitabile integrări, intelectualul autohton are dreptul să afirme acum că tocmai **tensiunea dintre cultura naţională şi cultura globală** – iar nu, de pildă, antagonismul dintre sat şi oraş, dintre tehnică şi spiritualitate ori dintre „cultură şi civilizaţie" etc. – constituie pentru el provocarea cea mai urgentă şi mai productivă. Iar această cultură globală e creată de individualităţi, nu de naţiuni, e formată din opere individuale, iar nu din culturi naţionale.

Operele individuale competitive nu se creează însă din raportarea autistă la obsesii naţionale, statale, ideologice, deja depăşite, ci prin interiorizarea radicală a problematicii individualităţii. Intelectualul, omul de cultură român are, în consecinţă, dreptul să se ocupe şi el, ca şi alţi colegi de ai săi din părţi de lume mai puţin inhibate, de problematica propriei sale condiţii, fără constrîngeri ideologice de tot felul şi fără ruşinea anterioară că nu e în permanenţă util în mod declarat socialului, statului, naţiunii.

Poate că misiunea lui actuală cea mai inedită şi mai urgentă este tocmai să exploreze noile aspecte trans-naţionale şi trans-culturale ale unei realităţi umane globale pe cale de emergenţă, aşa cum ele afectează individualitatea noastră de aici: naţionalul nu e ţinta supremă a spiritualizării, ci materialul ei brut, spunea încă Pârvan.

Postmodernismul încurajează o stare de spirit „ecumenică"

10. Ne aflăm în plină **irumpere a unei noi mentalităţi culturale**. Ea începe în România din anii '80, cînd, odată cu optzecismul literar, un nou comportament cultural – permisiv în raport cu realitatea imediată, indiferent la monolitismele ideatice tranşante şi radicale, autonom în raport cu puterea politică, neinhibat faţă de tradiţie şi nerespectuos cu „imperativele naţionale", individualist în plan personal şi cosmopolit în opţiuni interioare şi maniere – îşi face simţite primele semne. Dezbaterea în jurul postmodernismului, declanşată tot în anii '80, deţine o aceeaşi valoare premonitorie, căci ea a pus în lumină dorinţa (şi, într-o oarecare măsură, putinţa) unei sincronizări mai accelerate – trecînd peste frontiere politice şi diferenţe ideologice – a unei generaţii culturale noi, cu cele mai deschise curente de idei de aiurea.

De altfel, prin chiar premisele sale teoretice, postmodernismul încurajează o stare de spirit „ecumenică" ce oferă şanse sporite unei integrări mai rapide şi mai normale, mai de-complexate, a culturilor mici („regionale") sau izolate, în contextul cultural global. În virtutea permisivităţii şi pluralismului său afişat, postmodernismul susţine explicit ideea că emergenta cultură globală la care asistăm nu înseamnă şi dispariţia diferenţelor locale specifice într-un unic model de evoluţie culturală, cum se tem autohtoniştii noştri înveterati. Cultura globală ar trebui înţeleasă ca o însumare, o intersectare de soluţii culturale diverse, şi chiar divergente, care pot intra în combinaţii şi sinteze diverse, deschizînd calea către un nou înţeles, „anti-totalitar", dar holistic, al ideii de universalism.

Această nouă mentalitate se află numai la început. Fie ca intelectualul român să nu rateze – din scepticism şi fatalism „etnic", din lipsă de informare şi izolare iresponsabilă în clişee conceptuale caduce – şansa de a participa la debutul unui nou, mai echitabil, mai democratic şi, poate, cu adevărat ecumenic umanism.

(Subtitlurile aparţin redacţiei)

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Un „boţ de humă“ din Bucureşti

MIRCEA CĂRTĂRESCU, „Orbitor“, editura Humanitas, 348 pp.

Cine-ar fi crezut, în urmă cu aproape douăzeci de ani, cînd Mircea Cărtărescu turmenta la modul cel mai anglo-saxon tradiţionalista noastră piaţă literară cu poezia sa ca un *moog synthetiser*, că postmodernul, beatnicul liric va deveni un prozator de forţă? Adevărat, unul de pură esenţă eminescianã, arhitect de vedenii angelice sau cosmareşti, un fabulos talent în naraţiunea de tip halucinatoriu, dar nu fără priză la real, ba încă la cotidianul cel mai hîd şi pestriţ. Cine-ar fi putut să desluşească sub cultul citadinismului tehnoinvadator, sub apăsările obiectuale ale realismului sarcastic şi dincolo de ingineria textuală cu strictă concretete a poemului ca maşinărie de mimat limbaje, mode, stări şi atitudini culturale, să desluşească, deci, romantica solitudine wertheriană (*„cobor în mine şi descopăr lumea“*), eminesciana sete după liniştea dinaintea Facerii, fascinaţia baudelairiană faţă de cercul haşişinilor (fie şi fără experienţa mescalinei), laolaltă cu toată mitologia romantică, barocă, parnasiană şi hermetică prin care Textul devine athanor alchimic sau tatuaj iniţiatic întru cele nevăzute şi fără de vîrstă? Cum să-ţi fi permis a citi în cheie orfică istoria unui... robinet înamorat? Cum să-l descoperi pe marele aspirator de scrieri sacre, epopei şi texte magice în funambulul ce dansa pe sîrma limbajelor printre *„faruri, vitrine, fotografii“*? Cum să-i acorzi tocmai Numărului Unu al „generaţiei în blugi“ creditul erudiţiei romantice şi vizionarismului în tiparele eminescianităţii absolute? Cine era dispus pe atunci să răzuiască palimsestul şi să vadă sub ricanări venerarea Tradiţiei, sub parodie – foamea de originar, şi sub uriaşa proliferare a profanului – eliadescul sacru atît de perfect camuflat?

Te puteai gîndi la ultraîmbibatul de rock şi blues ca la un maniac al cronicarilor şi al lui Cantemir? Te puteai gîndi la Mircea Cărtărescu precum la un pasionat al ***Cezarei*** eminesciene, cînd îi citeai versuri de genul: *„'80 spre '81, ce iarnă!/ o năclăire de cafele, brichete, dire straits, cenacluri, pahare/ sclipesc geamuri în piaţa de la bucur obor, iar şoseaua colentina e galbenă“*? Puteai crede că micuţa lui geografie pueril sentimentală, de la Şoseaua Ştefan cel Mare în Piaţa Rosetti, va căpăta condiţia de omphalos planetar pentru esenţa esenţelor, divinul copil alchimic? Ai fi îndrăznit să întrevezi *„eul romantic şi visul“* îndărătul bogatei referenţialităţi ludico-pop şi al *„vitrinelor de metalo-casnice“*, descifrîndu-i pe E.A. Poe în Dylan Thomas (şi Bob), pe Novalis şi vălul zeiţei Isis printre Beatles, Queen şi Iron Butterfly, pe Shakespeare şi Dante în Kerouak şi Ginsberg şi pe acel Mircea Cărtărescu intertextualist de T.S. Eliot şi E.E. Cummings ca pe un adorator al lui Ernesto Sábato?

Delirînd cu compasul

Sigur, acum, cînd te uiţi din aval în amonte, totul se luminează: între Oraşul trăit poetic acum două decenii în maniera *beat generation*, subteranele Orbilor lui Sábato (***Despre eroi şi morminte***) şi Bucureştiul ca templu orfic şi circ fellinian simultan, păianjenul textual ţese o unică pînză. Sigur că, oricîtă îndărătnicie ar pune istoricul literar în a-l **asocia** veşnic pe Mircea Cărtărescu la cutare şi cutare atitudine sociopoematică definitorie pentru generaţia '80 (în special cu T.T. Coşovei şi Florin Iaru, dar şi cu Al. Muşina, Mariana Marin, I. Stratan, Magdalena Ghica) întru o cît mai umilitoare macerare colectivă, el nu va reuşi nici măcar să clintească acest monument al epicului oniric format din ***Visul*** (***Nostalgia***), ***Travesti*** şi ***Orbitor***.

În fine, la fel de sigur e că, înainte de a se dovedi cel mai mare povestitor de vise din proza românească, Mircea Cărtărescu a fost autorul acelei capodopere poetice pe nume ***Levantul***, unde splendoarea mimetismului aproape că întrece-n strălucire originalele, de la Dosoftei şi Conachi la Bacovia, de la Bolintineanu, Heliade şi Macedonski, la Arghezi şi Ion Barbu. Sintetizatorul şi stroboscopul fac religia literaturii postmoderne, astfel încît ***Levantul*** încheia triumfalnic un secol de lirism pentru a deschide naraţiunii apetituri de *mantis religiosa*. ***Levantul*** era demonstraţia de virtuozitate a unui amor cu năbădăi pentru poezia unui *utopos* de dulce bîlci şi opera „la alb“ a unei lucidităţi monstruoase.

Obsedat de **concordia discors**, de androginie, Unitate şi Origo, însă practicînd delirul la rece şi (pînă la saţietate) ipostazierea barocă, Mircea Cărtărescu este un Narcis paradoxal dublat de Proteu: din cît se metamorfozează, dintr-atîta îşi regăseşte sinele; din cît se joacă, se alterează/alterizează şi se colorează în fel şi chip, dintr-atîta substanţa i se conservă mai puternic, mai pură. Nu degeaba oscilează esenţa lui între creier şi sex ca sinteză de contrarii (*„Capul corespunde sexului. În orgasmul minţii şi-n silogismele fecundităţii, în sperma creierului şi-n memoria ovarelor ne apare, sub două chipuri diferite, angelic şi demonic, masculin şi feminin, năpraznicul cosmos, bijuteria însîngerată în care trăim“*).

Aici delirul se exprimă hiperlucid, amorful se expune cu atenţie de ceasornicar în conture matematice, extazele sînt armonios estetizate, haosul senzorial e lucrat geometric, iar luxuriaţa psihopatologiei, opulenţa maladivului şi mania neurologică se trasează cu compasul şi se anatomizează megaloscopic. Iată un singur exemplu, dintre zeci, ales la întîmplare: *„Fiecare fiinţă din lunga procesiune era însemnată printr-o infirmitate monstruoasă: limbi de bou, zdrelite, ieşindu-le printre dinţii strîmbi, vulve cu prelungiri ca mustăţile de crap, cranii uriaşe, translucide, umplute cu un lichid ivoriu (...) În spinare i se suise un mare fluture (...) Îşi imagină momentul cînd trompa răsucită-n spirală se va desface ca un ac curb şi i se va înfige în occiput, troznind uşor prin epidermă, sfredelind cu vîrful lui retezat oblic tare ca diamantul, straturile osoase ale testei, troznind în duramater şi piamater, înaintînd uşor, uns, ca-n gelatină, prin lobul occipital şi oprindu-se în centrul creierului, în mijlocul inelului limbic, la egală distanţă de fornix, corpii mamilari, hipocamp şi amigdală. Sidefat, bătînd uşor în roz, cu coaja moale şi pulsîndă, coborît de-a lungul trompei-ovipozitoare şi încastrat acolo, între fulgii de zăpadă ai corpului axonilor şi labirintele nebuneşti ale sinapselor (...) Purtat pe braţe de estropiaţi, tînărul zeu însămînţat e aşezat uşor în scobitura mormîntului, şi un capac greu, prismatic, se închide peste el“.*

Insert cu autocitare

Recenzînd ***Visul*** (v. **„În grădina marelui păianjen“**, în *Transilvania*, nr. 2/1990), observ acuma că m-am oprit foarte mult asupra ambiguităţii funciare a viziunilor, ca şi, de altminteri, a **fiinţei auctoriale** (*„ego-centric, în cel mai bun şi profitabil sens al cuvîntului, Cărtărescu îşi trăieşte fiinţa cu oscilantul tremur al acului de balanţă între animus şi anima, sorbind extatic din filtrul hipnotic al uneia cu paiul translucid şi seducător al celuilalt“*). În ***Orbitor***, ambivalenţele se menţin, însă mult mai ferm strunite în eşafodajul demonstrativ axat, acesta, pe triada Naştere-Moarte ritualică (iniţiatică)-Ascensiune, pe motivul (fundamental aici) *„regressus ad uterum“* şi pe voinţa de autoproiectare cosmosimbolică a eului, ca şi a tot ce-l înconjoară. Totul e resorbit *au ralenti* către începuturi (*„e-o sete care-l soarbe“*): *„nu sînt decît un şir imens de păpuşi ruseşti înmormîntate una-ntr-alta, fiecare gravidă cu cea dinaintea ei, dar născîndu-se totuşi din ea, emanînd din ea ca o aură“*. Şi, fireşte, morala fabulei: *„căci nimic nu este hazard în lumea aceasta de paranoia şi vis“* – teoria predestinării, despre care Orbii lui Sábato, ca şi Ştiutorii din ***Orbitor*** au multe de spus.

Deschiderile pe orizontală oferite în ***Visul*** de statutul gemelarităţii şi al ambigeniei se închid acum, în favoarea sondărilor informaţiei genetice individuale (capitolul dedicat neamului Badislavilor e-o minunăţie de proză sud-americană) cu antenele sacralităţii imemoriale (a se citi în paralel cu ***Naşteri mistice*** de Eliade, cu studiile lui Jung şi Kereny despre *„copilul divin“* ş.a.). Ce spuneam, însă, despre *„porosul infoliu“* care este Mircea Cărtărescu, îmbibat de aluzii şi citate culturale, rămîne perfect valabil şi acum, căci plutim printre viziunile lui Athanasius Kircher, Arcimboldo, Baltrusaitis, Blake, printre Freud, budism, Jean Paul, Roger Caillois, manuale de fiziopatologie şi neurologie, cu Nerval, Michel Tournier, Baudouin, Gilbert Durand, Buñuel şi Baudelaire – inutil să mai citezi –, iar psihanaliza gîlgîie de fericire (androginia, mediul castrator, subteranele, mitul vulvei universale, soteriologie, energie mediumnică, iniţiatica de varii tipuri, impulsurile sadomasochiste ale feminităţii bestiale sau mîntuitoare, inelul, substitutele erotice, dar în primul rînd Fluturele, omniprezent, semnul morţii ritualice, al zborului esenţei din materie ş.ă.m.d.) într-o carte în care teoria fractalilor, cosmologia şi alchimia întîlnesc senzualitatea (pe cît de angelică în fond, pe atît de morbidă în fapt) montată în tipare biblice (v. Cartea, viziunile profetice, cîmpul cu oase prinzînd viaţă, lupta lui Iacob de la Peniel, infuzia de elemente christice etc.).

Nu există, deci, structură narativă aici fără un subtext referenţial, fie că-i vorba de psihanaliză, mitologie sau exegeză biblică, fie de dialogul cu alte universuri (ori scene) epice. Fiecare lector găseşte, prin urmare, în ***Orbitor*** ceea ce-i place şi ceea ce ştie. Mie, de pildă, mi-a plăcut să compar mental satul Tîntava cu Macondo-ul lui Marquez (v. pp. 38–56, la fel de năucitoare cît atmosfera din ***Veacul de singurătate***), subteranele bucureştene cu, desigur, subteranele Orbilor din Sábato, lupta monştrilor de la p. 46 trimite la şerpii şi moloşii din ***Falezele*** lui Jünger, fătul şi moaşa de la p. 50 trimit la ***Parfumul*** lui Süskind, teribila scenă a cavoului (pp. 110–116) învie horror-ul romantic gotic, după cum revolta strigoilor, gustul pentru morbidul grotesc şi revărsările de macabru e vecin cu lumea lui Stephen King din ***Salem's lot***, nu fără ironia citării indirecte, bineînţeles. Ironia cultivă, de altminteri, tot felul de afinităţi surprinzătoare: a se vedea scena sexuală a Esterei propagandiste, femeia cu orgasm lozincard anticomunist de la p. 149 şi care te trimite direct către cutare episod din ***Logica*** lui Radu Cosaşu! Asta, ca să nu mai vorbim de enorma zestre cinematografică de aici: Mircea Cărtărescu este un vizual prin excelenţă de infernuri şi purgatorii, iar imageria lui, imperiul său fabulos de vedenii nu are precedent în proza noastră. Oricînd poţi decupa ceva fellinian sau tarkovskian la el, ceva Alan Parker, Buñuel sau, mă rog, ce doreşte fiecare.

Romanul psychedelic

„Zbieretul de păianjen şi de femeie aprindea sinapsele şi axonii nucleului medial geniculat şi curgea-n jos, pe căile eferente, spre colicusul inferior, codificat în frecvenţa unui curent electric sărind prin tuburile suple din nod în nod ale lui Ranvier, coborînd în nucleul ventral cohlear şi, filtrat prin complexele olivare superioare din trunchiul cerebral, umplînd apeductul nervului cohlear. Ţipătul electric străbătea stînca masivă a craniului, umplea grote şi fisuri stranii, înspăimînta madone cu prunci tronînd între stalactite şi pătrundea în cele din urmă în scoica răsucită-a urechii interne“.

Aţi mai citit aşa ceva? Într-o carte dăruită motivului calderonian *„viaţa e vis“* şi unde acel *„visează-ne, Doamne“* al lui Unamuno (omenirea nu există, noi sîntem doar visul zeului care doarme de la începuturile lumii etc.) coincide cu ideea existenţei ca scriere a umanului de către divin, într-o astfel de carte, deci, microscopiile neurofile şi anatomismul exacerbat cu barocă morbideţă acordă atribute psychedelice scriiturii. *„Sîntem larve ale unei fiinţe astrale“*, scrie aici. *„Insecta adultă a cărei larvă e viaţa mea“*, repetă povestitorul. Hermes şi Afrodita îşi dau mîna cu practicile tantrice şi erudiţia în psihopatologie, transformînd corpul epic într-un craniu uriaş, precum într-o cunoscută montare a scenografiilor expresioniste.

Descentrat, excesiv împovărat de simbologie şi prolix pînă la Dumnezeu (inflaţia de splendori stilistice riscă să ucidă – prin manierismul atroce – toată plăcerea lecturii), ***Orbitor*** poate fi citit ca fişă clinică a unei nevroze obsesionale, ca scriitura unei eminescianităţi totalitare (sîntem în spaţiul dintre *„unde eşti copilărie“* şi *„unde-s şirurile clare din viaţa-mi“*) desfăşurată maniacal-absolutist în caverna cerebrală (v. pp. 12, 232, 214 ş.a.) sau ca traiectul unei *renovatio*, în consecinţa ***Naşterilor mistice***: *„nostalgia unei* **renovatio** *iniţiatice apare sporadic din străfundurile omului modern nereligios*, spune Eliade*: ea reprezintă expresia modernă a eternei nostalgii a omului de a descoperi un sens pozitiv morţii, accesul la un mod de a fi nesupus acţiunii devastatoare a Timpului“.*

Nu e mai puţin adevărat că delirantul lanţ înfăşurat împrejurul motivului fluturelui (v. pp. 23, 32, 66, 68, 52, 132, 193, 201 ş.a.) culminînd cu naşterea din liftul suspendat şi cu, la final, scena fixării electrozilor pe tîmple (pp. 306–312), ca şi toate celelalte falduri cosmosimbolice dimprejurul eului, sînt întreţăiate de o zonă neaşteptată în cazul lui Mircea Cărtărescu: zona **neorealismului** ipostaziat fie cu tandreţe, fie la modul grotesc. Prea puţin speculată aici, ea poate să devină în volumele următoare (***Orbitor*** este numai „aripa stîngă“ a Fluturelui!) copleşitoare. De la spaţii precum cel de la p. 103 ş.u. şi pînă la figuri interesante ca Mioara Mironescu, Babuc Badislav, Ionel Stănilă, Esthera Hirsch, nea Zambilă-Ciocan, ca să nu mai vorbim de imaginea părinţilor (Maria şi Costel) şi, desigur, de Maseur, se întinde o plasă de semnificaţii tipice **realismului oniric**, dacă pot să zic aşa. Aici începe pariul scriitorului cu sine pentru volumul următor: rămîne la forţa dementială de atracţie a unor scene de genul celei de la Spitalul de Urgenţă (pp. 261–268) sau trece la atît de derutanta chestiune a Securităţii, care, practic, descentrează spre final întregul edificiu? (Mi-a fost teamă să intru într-o comparaţie cu ***Pendulul*** lui Eco, Orbii lui Sábato etc., neştiind cît e joc şi cît e propunere serioasă la autorul nostru: perspectivele sînt monstruos de alambicate, aşa că e de aşteptat volumul doi.) Cu alte cuvinte, ne revedem în anul 2000.

EMIL HUREZEANU

Privirea dinafară

Buletinele de analiză redactate de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* se bucură de o reputaţie solidă. Beneficiarii lor, oameni politici şi de afaceri germani, în primul rînd, dar nu numai, îşi orientează prioritar strategiile privind evoluţiile dintr-o anumită ţară pornind de la aceste evaluări şi prognoze, mai mult decît de la declaraţiile sau statisticile guvernelor respective. Ultimul buletin de analiză *FAZ-România* are în vedere evoluţiile politice şi economice româneşti din ultimele şase luni. El are trei mari diviziuni – situaţia politică şi economică în 1997, prognoza pe 1998 şi evaluarea relaţiilor între România şi Germania cu o focalizare pe o anumită ramură a economiei româneşti. În urmă cu şase luni, buletinul *FAZ* se ocupa de şansele considerate şi confirmate, precare, ale cooperării româno-germane în domeniul turismului, acum accentul se pune pe restructurarea şi modernizarea industriei extractive a petrolului şi gazului metan – aici tonul e optimist.

Pe prima pagină a buletinului de analiză România al *FAZ* citim un clasament general al evoluţiei ultimelor şase luni. Prima clasificare este cea a performanţei economice şi politice înregistrată în parametrii riscului: major, ridicat, moderat şi minimal. În 1996 performanţa politică şi economică a României este notată cu indicatorul 38, într-o scală cuprinsă între 0 şi 100. Zona riscului major, cea mai proastă, este cuprinsă între 0 şi 35, a riscului ridicat, între 35 şi 50, a riscului moderat, între 50 şi 65, a riscului minimal, între 65 şi 100. Nici una din ţările central-est-europene nu evoluează exclusiv în zona riscului minimal. Performanţele Cehiei, ale Poloniei şi Ungariei sînt însă clasate, în medie, în zona 50–60, adică a riscului moderat. România ultimelor 6 luni a regimului Iliescu s-a încadrat aşadar în zona 0–38, depăşind cu doar trei puncte fişia critică a riscului major, spre riscul ridicat.

1997 – cred analiştii de la *FAZ* – va plasa performanţa economică şi politică a României, cu indicativul 34, în plină zonă a riscului major, critic, iar 1998 – cu indicele 40 – în cea mai bună faţă de evoluţie, după 1989. Aşa cum spun mereu şi guvernanţii de la Bucureşti, e nevoie de un an mai prost, 1997, decît 1996, pentru ca 1998 să fie, în sfîrşit, începutul anilor vacilor grase, cum spune Biblia, nu economia politică.

Intenţiile de reformă ale guvernului Ciorbea sînt notate după cum urmează, în perioada anului în curs. Startul schimbării este calificat cu plus, impulsurile de liberalizare şi eforturile de asanare bugetară se bucură de acelaşi calificativ. Situaţia pieţii monetare, cu plus/minus, va rămîne, se crede, tensionată, pînă la sfîrşitul anului, cu posibile evoluţii pozitive în a doua sa parte. Dinamica creşterii preţurilor şi a declinului produsului intern brut se menţin – cu semnul minus în faţă – în zona de alarmă, la fel procesul de devalorizare a leului şi creşterea inflaţiei, în ciuda dobînzilor favorabile – cred în continuare analiştii germani. Anul 1998, va fi, în aceeaşi analiză, mult mai bun şi mai darnic decît 1997, cu reluarea creşterii economice – întreţinută artificial şi cu un preţ imens şi în ultimul an al guvernării Iliescu-Văcăroiu –, cu scăderea inflaţiei, cu constatarea primelor efecte pozitive ale politicii de privatizare şi de lichidare a agenţilor economici de stat deficitari. Se consideră că investiţiile străine directe vor cunoaşte în 1998 o dinamică pozitivă, în schimb situaţia pieţei de capital şi din sectorul financiar va constitui şi în continuare o frînă în dezvoltarea economică.

În privinţa relaţiilor româno-germane se porneşte de la extinderea volumului investiţiilor şi angajamentului german în România, în ciuda continuării devalorizării leului – dar care duce la creşterea competitivităţii produselor româneşti – şi în ciuda deficitului de devize de pe piaţa românească, de care vor fi afectaţi exportatorii germani în România. Reforma politică şi economică declanşată de echipa Emil Constantinescu-Victor Ciorbea în urmă cu aproape 7 luni este calificată în buletinul *FAZ* ca extrem de pozitivă şi curajoasă. Se înregistrează noua calitate a politicii externe româneşti, neobişnuita sa dinamică şi performanţa sa *„remarcabil de pozitivă"*. *„Există detalii* – citim în buletin – *care întăresc impresiile pozitive. Un singur exemplu este modestia noului preşedinte, care a renunţat la pompa inutilă cu care predecesorul său descindea, de exemplu, la Forumul economic de la Davos, dar şi priceperea de care noii guvernanţi dau dovadă în multe aspecte de detaliu ale practicii politice."*

Problema aderării României în NATO, în primul val, nu mai este pur şi simplu ignorată de statele occidentale, aşa cum s-a întîmplat pînă la schimbarea guvernării în România – se continuă în analiza germană. Există totuşi o concluzie, oarecum descurajantă; şi reamintesc că opiniile acestui raport nu aparţin guvernanţilor germani, ci sînt ale unui grup independent de analişti şi experţi. Iat-o: *„Pentru ca România să devină membră în NATO încă din prima rundă – şi deocamdată ultima – de admiteri în NATO, ea mai are nevoie de sprijinul esenţial al Germaniei şi Statelor Unite"*. Nu aflăm dacă acest sprijin este asigurat sau nu, dar jocurile politice şi diplomatice ale integrării n-au fost făcute definitiv. Cert este – subliniază autorii-capitolului intitulat „România pe drumul către NATO?" – că guvernul român a optat ferm pentru occidentalizarea ţării, respingînd o apropiere de Rusia în domeniul securităţii sau cantonarea în zona gri, din prezent.

Încheiem cu prognoza economică generală pentru 1997 şi 1998: *„Aceşti ani nu vor fi plăcuţi pentru România, ci ani de eforturi dificile pentru stabilizarea şi însănătoşirea economiei. Vor mai exista poate reculuri în această evoluţie. Dar dacă va fi menţinut actualul curs al reformei, România are perspective bune pentru a deveni o ancoră economică a Balcanilor şi a realiza dorita integrare economică cu Occidentul. Cramponarea la vechile structuri politice şi economice n-ar fi fost deloc o alternativă. Scenariul nostru: credem că acest guvern îşi va realiza programul de reformă şi-l va putea menţine"*.

Acestea sînt aşadar concluziile Raportului bianual – primul de la schimbarea din România – al marelui ziar german *FAZ*. Concluzii pornind de la radiografii, o simptomatologie şi unităţi exacte de măsură şi diagnoză care exclud parţialitatea, daltonismul sau monofocalismul, atît de familiare, adesea, privirii dinăuntru. N-ar fi prima oară: adesea, dinafară se vede mai bine decît dinăuntru.

Cu ocazia semnării Tratatului de Bună Vecinătate şi Cooperare între România şi Ucraina, Ambasada Regală a Olandei la Bucureşti a transmis Preşedintelui României, Emil Constantinescu, următorul mesaj din partea Uniunii Europene:

Excelenţei sale, Domnul Emil Constantinescu, Preşedintele României

„Uniunea Europeană salută semnarea Tratatului de Prietenie şi Bună Cooperare între România şi Ucraina.

Uniunea Europeană este conştientă de eforturile depuse de ambele părţi pentru a se ajunge la un acord privind textul final al Tratatului. Aceste eforturi nu puteau fi întreprinse în afara unui climat de înţelepciune şi bună vecinătate. Uniunea Europeană încurajează finalizarea rapidă a negocierilor cu privire la problemele majore, în acelaşi spirit constructiv.

Acordul reprezintă un pas important al ambelor ţări în vederea unei cooperări mai strînse cu Uniunea Europeană şi a continuării procesului de integrare în structurile europene."

3 iunie 1997

În numele Preşedinţiei olandeze a Uniunii Europene,
Prim-Ministru al Olandei,
WIM KOK

Cu ocazia semnării Tratatului de Bună Vecinătate şi Cooperare între România şi Ucraina, Preşedintele Statelor Unite ale Americii, William Jefferson Clinton, i-a adresat Preşedintelui României, Emil Constantinescu, următoarea scrisoare:

Stimate Domnule Preşedinte Constantinescu,

„Vă rog să primiţi cele mai călduroase felicitări cu ocazia semnării Tratatului Bilateral de Prietenie şi Cooperare cu Ucraina.

Prin confirmarea inviolabilităţii frontierelor actuale între ţările Dv. şi protejarea drepturilor minorităţii ucrainene din România şi a celei române din Ucraina, tratatul pune baza unei strînse cooperări politice, economice şi culturale între cele două ţări.

Tratatul reprezintă de asemenea o contribuţie importantă la construirea unei Europe nedivizate, cu rădăcini adînci în valorile comune ale democraţiei, prin intermediul căreia securitatea şi stabilitatea de care au beneficiat decenii de-a rîndul ţările Europei Occidentale se extind în toată Europa. Realizarea Dv. reprezintă triumful speranţelor pentru viitor asupra problemelor trecutului.

Adresez felicitările mele îndeosebi Preşedintelui Kucima şi Dv. pentru abordarea curajoasă şi de perspectivă pe care amîndoi aţi susţinut-o în timpul negocierilor îndelungate care au condus la semnarea acestui acord istoric.

Am urmărit de asemenea cu admiraţie progresul susţinut pe care îl face ţara Dv. pentru continuarea reformei economice şi vă asigur de sprijinul constant al Statelor Unite la eforturile continue ale României de integrare în Comunitatea Euro-Atlantică."

3 iunie 1997

Al Dv. sincer,
WILLIAM J. CLINTON

Număr tipărit cu sprijinul Fundaţiei Soros

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**

ANDREI CORNEA (publicist comentator), **OANA ARMEANU** (coordonator secţie socială), **MARIAN CHIRIAC**, **IULIAN ANGHEL** (politic, social), **ALIC MÎRZA** (reportaj, anchete), **DAN PERJOVSCHI** (grafician), **ALINA CORBU** (şef departament financiar), **MIRCEA IONESCU** (şef serviciu marketing-distribuţie), **LUCIAN PIUCĂ** (tehnoredactor), **MIHAELA CUCU** (asistent marketing-publicitate), Secretar de redacţie: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **CONSTANTIN SATALLA**, **ALEXANDRU PETREA**; Procesare text, corectură: **RADU DOBÂNDĂ**, **LIDIA CRISTESCU**, **RODICA TOADER**, **MARA ŞTEFAN**; Casierie: **IULIANA FLOREA**
Fotoreporter: **CONSTANTIN VĂDUVA**

Rubrici:
Economie: ***ILIE ŞERBĂNESCU***
Politic: ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, CRISTIAN PREDA***
Eseu: ***H.-R. PATAPIEVICI***
Cronică literară: ***DAN C. MIHĂILESCU***
Cultură: ***MAGDA CÂRNECI***
Cronică de teatru: ***IRINA COROIU***
Cronică TV, film: ***FLORIN GABREA***

Consiliul consultativ 22:
MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Responsabil de număr: **OANA ARMEANU**

ISSN-1220-5761

TIRAJ: 12.700 exemplare